

Claus Rønlevs bibliotek

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine mange tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

MIN GRØNLANDSFÆRD

MIN GRØNLANDSFÆRD

MIN GRØNLANDSFÆRD

AF

TH. STAUNING

MED 44 BILLEDER

JESPERSEN OG PIOS FORLAG

KØBENHAVN OG OSLO MCMXXX

*Copyright 1930 by
Th. Stauning.*

SPECIALBOGTRYKKERIET, KØBENHAVN

INDHOLD:

	Side
Forord	7
»Disko«	9
Ministeriet for Grønland	10
Den lange Rejse	12
Det mærkelige Land	14
Trafken i Grønland	18
Lidt Historie	20
Den nye Tid	23
Befolkningen i Grønland	26
Hvem styrer Grønland	27
Den første Landgang	31
Ved Brathalids Ruiner	36
Et Besøg hos Zebulon	37
Fremtidens Landbrug	39
Ud i Taagen	41
Ved Kryolitbrudet	42
Hos den gamle Overmatros	45
Til Færingerhavnen	47
Taagen letter	48
Et Besøg i Landets Centrum	51
Sukkertoppen. Grønlands Venedig	53
Holstensborg med Henkogningsanstalt og Skibsværft . .	54
En stormfuld Nat til Egedesminde	56
Ombord i Hvalfangeren	57
Den gode Havn	58
Knud Rasmussens Fødeby	59
Grønlands sorte Diamanter	62
Ud gennem Vaigattet	64

	Side
Ved Statsministerens Næs	65
Grønland i Støbeskeen	68
Faareavlen	70
Landbrugsforsøg	72
Forsøg paa Landvinding	73
Det store Fiskeri	75
Helleflynder-Fiskeriet	80
Ishavs-Laksen	81
Nye Erhvervsmuligheder	82
Er der Plads for Udvandrere i Grønland?	83
Færingernes Fiskeri og Færingehavnen	85
Er der Naturrigdomme i Grønland?	86
Det store grønlandske Andelsselskab	91
Sundhedsforhold, Hygiejne og Sundhedsvæsen	93
Folkeoplysningen	99
Den grønlandske Avis	100
Østgrønland	101
Principperne for Styrelse og Handel paa Grønland	106
Hjemrejse og Inspektion med »Hvidbjørnen«	109
Fiskeriinspektionen maa omlægges	110
Hvad jeg mødte i Davis-Strædet	112
Vi indtager Olie og Vand i Ivigtut	113
Film paa Banjerne	114
Vore Atlanterhavs-Øer	116
Besøget paa Færøerne	122
Besøg i Land	124
Selvstyrepartiets Formand vil ikke forhandle om Færingernes Livsinteresser	125
Hvad jeg sagde, og hvad man mener i Danmark	128
Flag, Sprog og Strid	129
I maa selv afgøre den nationale Skæbne	129
Et Mindretal kan ikke diktere	131
I skal handle under Ansvar	132
Ærlig Tale fra det danske Folk	132
Hvorledes behandles Færøerne?	134
Danmarks Grund til Klage	135
Nu hjem til København	137

FORORD.

DA jeg gik ud paa min Rejse til Grønland, havde jeg ikke tænkt at give Offentligheden en Bog om denne Rejse. Jeg havde i første Linie praktiske Formaal. Jeg maatte kende det Land som jeg nu var Minister for, og jeg havde haft saa megen politisk Forbindelse med de grønlandske Anliggender, at denne Besigtigelse var en nærliggende og naturlig Fortsættelse af mange Aars Arbejde.

Det er nemlig en Misforstaaelse naar Folk tror, at min Interesse for Grønland først vaagnede da jeg gik ud paa denne Rejse.

Det er snart femogtyve Aar siden, at jeg første Gang var mit Partis Ordfører i Folketinget, da Lovgivning om Grønland var paa Dagsordenen.

Jeg har siden, som Ordfører eller Udvalgsmedlem, beskæftiget mig direkte med alle forekommende Love vedrørende Grønland og jeg har aldrig været i Tvivl om, at Danmark fulgte en rigtig Linie i sin Lovgivning og Administration paa dette Omraade.

Da der i 1923 opstod et Grønlands-Problem imellem Danmark og Norge, udnævntes jeg, af Ministeriet Neergaard, til Medlem af den Delegation, som førte Forhandlinger med Norges Forhandlere, om det fremtidige Forhold mellem de to Lande, overfor Grønland. Og disse Forhandlinger endte som bekendt med Grønlands-Traktaten, der ratificeredes af Rigsdagen, under det første Ministerium Stauning i 1924.

Min Rejse langs Grønlands Vestkyst og mine Besøg i en Række Kolonidistrikter og Bopladser, var imidlertid en saadan Oplevelse og Berigelse, at jeg fandt det naturligt at give Offentligheden Kendskab til Forholdene. Fra flere Sider blev jeg opfordret til at uddybe de i Pressen offentliggjorte Skildringer og Betragtninger, og det er disse Ønsker som imødekommes ved denne Bog. Da jeg paa Hjemvejen besøgte Færøerne, hvor de politiske Forhold i Øjeblikket giver nogle Brydninger, finder jeg det rigtigst ogsaa at omtale dette Besøg og min Mening om Forholdene særlig om den Løsrivelsesbevægelse som har udviklet sig. Bogen er ikke noget videnskabeligt Værk og ikke en udtømmende Beskrivelse, men den er den jævne, praktiske Mands Indtryk og Bedømmelse af Lande og Folk som er vidt forskellige fra Danmark og det danske Folk. Vi har overtaget Pligten til at forvalte disse Landsdele og til at føre Folkenes Udvikling videre. Og vi skylder vore Efterkommere at efterlade denne Arv fra Fortiden, i en Stand, der ogsaa kan vidne om god, dansk Kultur.

Forfatteren

»DISKO« FORLADER KØBENHAVN.
10. August 1930.

PAA VEJ TIL GRØNLAND.

Kolonialbest. Fiskerileder Professor Direktor
Fencker. Lund Drostvad. Knud Berlin. Daugaard-Jensen.

GRØNLANDSKE BARNEPIGER OMBORD I »DISKO«.

»DISKO«.

»DISKO«, den grønlandske Handels nyeste Skib, Motorskibet, der allerede har saa godt et Navn blandt alle Grønlandsfarere, skulde paa Aarets tredje Rejse. De første to Rejser var besværlige og gav Forsinkelser, og derfor kunde »Disko« først være klar til Afgang et Par Uger senere end beregnet. Men om Morgenen den tiende August laa den ved Handelens Plads, ladet med mange gode Sager til den grønlandske Befolkning, baade til Erhvervet og til Hjemmene, alt var beredt til Afgang.

Der kom mange ud for at tage Afsked, thi paa denne Rejse skulde baade Direktøren i Grønlands Styrelse, Daa-gaard-Jensen og jeg, Grønlands Minister, foretage den Inspektion og Besigtigelse, som Grønlænderne havde faaet Bud om, ved Skibenes første Rejse i 1930.

Mange Dage forud havde der været Travlhed for at faa alt Arbejde fra Haanden, saaledes at den lange Fraværelse — seks-otte Uger — ikke skulde foraarsage Vanskeligheder i den Gerning, som ellers lægger Beslag paa sin Mand hver Dag. Stedfortrædere var udnævnte og Planerne

for Rejsen var lagte, og saa lød Fløjten. Falderebet blev taget, Maskinen sattes i Gang — og min gamle Ven Frederik Andersen, der stod og talte Afskedsord med mig, kom for sent til Falderebet og maatte sættes af i en Baad ude ved Toldboden.

Med Kaptajn Hansen paa Broen, gik »Disko« ud af Havnen, ud forbi Nordsjællands skønne, men overbebyggede Kyst, ud paa den lange Rejse til Polarlandet, til Danmarks eneste Koloni, til Landet som Erik den Røde omkring 985 døbte *Grønland* for at lokke Islændingene dertil, til det Land, hvor et lille Eskimofolk nu i Aarhundreder har levet under det lille Danmarks Varetægt og Beskyttelse.

MINISTERIET FOR GRØNLAND.

Da jeg dannede det nuværende Ministerium fandt jeg det stemmende med Tidens Krav at oprette et Ministerium for Søfart og Fiskeri. Søfarten er inde i en Udvikling eller Omdannelse af stor Betydning for Erhvervets Fremtid, og Fiskeriet er et Erhverv, der har meget store Fremtidsmuligheder, fordi en saa stor Del af Europa er, eller bør være Marked for dette Erhverv, og fordi Danmark har naturlige Betingelser for at udbygge Fiskeriet og Produktionen i Forbindelse dermed. Til dette Ministerium henlagdes ogsaa Styrelsen af Grønland, med Handel, Skibsfart, Fiskeri og Fangst, ved Siden af de store Statsinteresser paa det politiske eller forfatningsmæssige Omraade. Det

er muligt, at Grønland, saavel som Færøerne, burde henhøre under Statsministeriet, netop paa Grund af disse Landsdeles særlige forfatningsmæssige Stilling, men det havde ikke praktisk Interesse den Gang, da Statsministeren og Søfartsministeren er samme Person, og de Erfaringer, der nu indvindes, kan senere tjene ved Afgørelse af det her rejste Spørgsmaal.

Jeg overtog selv dette nye Ministerium, baade fordi jeg fandt, at den, der tog Initiativ til en saadan Nydannelse ogsaa burde angive Linien for dette Ministeriums Arbejde, og fordi det er nødvendigt, at Statsministeren nøjes med en mindre Administration ved Siden af Statsministeriet, som efterhaanden giver et ganske anseligt Arbejde. — I sidstnævnte Henseende har jeg ikke helt opnaaet det, jeg tilsigtede, men bortset fra denne Skuffelse, er det nye Ministerium af særdeles stor Interesse, og Grønland er ikke den mindst interessante Del af Virksomhedsomraadet.

Jeg opdagede hurtigt, at det var en betænkelig Sag at tage Ansvaret for talrige Afgørelser i Administrationen af Grønland, naar man var uden direkte, personligt Kendskab til Landet og Folket. Og det var, for mig, der hele Livet igennem har haft Realiteterne for Øje, egen Erfaring og egne Iagttagelser som Grundlag, ganske utilfredsstillende at drøfte Grønlands Forhold alene udfra andres Kendskab og at træffe vigtige Beslutninger, uden at have den sædvanlige sikre Følelse af at handle med fast Grund under Fødderne.

Det Land, som ses paa det vedføjede Kort, var altsaa Maalet for Rejsen. Vi tog Afsked med de sidste Ledsagere

ved Helsingør, og iblandt disse var Finansminister Bramsnæs, der dermed overtog Ledelsen af Statsministeriet og Søfartsministeriet, vi styrede ud over Kattegat i straalende Solskin og vi sagde Farvel til Danmark, da vi Klokken tre om Morgenen passerede Skagen og tog Nordsøen i Besiddelse.

DEN LANGE REJSE.

Vor Rejse var begunstiget af forholdsvis godt Vejr. Det regnede en Del og det tegnede til at blive raat og koldt. Efter tre-fire Døgn's Sejlads kom der ogsaa Storm og Søl, men da vi havde Medvind, var det hele dog forholdsvis gunstigt, og næste Dag var Forholdene allerede roligere, saa nogle af de søsyge kunde rejse sig igen.

Paa Rejsens tredje Aften passerede vi Shetlandsøerne og kom ud i Atlanterhavet. Og paa den fjerde Dag var vi paa Linie med Færøerne. Den sjette Dag var vi under Island og saa gik nogle Dage, uden Følelse af at have Land i Nærheden. Vi skifter mellem Regn og Sol, medens vi styrer mod Vest. Vejret er forholdsvis roligt og vi ventter tidlig Ankomst til Grønland.

Paa den niende Dags Eftermiddag skimtes Sydøstkysten af Grønland og om Aftenen omkring Klokken otte saa vi Landet i pragtfuld Solnedgang, formodentlig i en Afstand af otte-ti danske Mil.

Da vi var naaet saa vidt, begyndte nogle Genvordigheder. Vi kom ind i Taage, der observeredes nogen Is

paa Havet — Isblokke og Smaafjælde — og ud paa Natten maa vi stoppe Farten — af Frygt for Taagen og Isen — alle Grønlandsskipperes Skræk. I Dagningen Klokkeren tre-fire sætter vi Fart igen, men der er stadig nogen Taage. Morgenen oprinder med raa Kulde og taaget, fugtig Luft. Temperaturen er en Grads Varme og Isblokkene i Havet talrige.

Klokken seks-syv om Morgenen paa den tiende Dag drejede vi rundt Kap Farvel. Det berygtede Hjørne, hvor der oftest er svær Kuling — og megen Søsøge. Det var ikke Tilfældet denne Gang. Det var forholdsvis roligt Vejr, men stadig tættere Taage og store Ismasser i Havet gjorde alligevel Situationen ubehagelig. Vi styrer fra Land, ud i aabent Hav, hvor Luften er renere, men da vi atter nærmer os det Land, vi skal besøge, møder vi Taagen igen. Ved Midnat er den fuldstændig tyk og tæt. Vi ligger stille og lader Sirenen varsko de Søfarende, som maatte vove Sejlad i Taagen. Kaptajnen er paa Broen i Grønlands-Udrustning, flere Udkigsmænd er paa Post og vi andre drøfter Situationen og den Førsinkelse som allerede nu er sikker.

Om Morgenen Klokkeren fire paa den ellefte Dag begynder Taagen at lette, saa vi atter vover at gaa i Fart, men Farten er langsom, thi Ismasser ligger om os. Henad Morgenstunden bryder Solen dog frem. Vi ser tydeligt hvor vi er, vi styrer ind i Fjorden til Julianehaab, hvor Farten ogsaa maa være langsom af Hensyn til den drivende Is. Vi ser i Afstand Radiostationens Master dukke op, vi ser de første Huse paa Fjældside og saa drejer »Disko«

og vi har den hele, straalende Kolonibebyggelse for os. Klokken tolv kastes Anker, Motorbaaden »Anders Olsen« styrer ud mod Skibet, og vi hilses velkommen af Kolonibestyrelsen Ibsen og mange andre Danske, der kom for at høre Nyt om Landet, hvorfra de var gaaet ud.

De elleve Dages Rejse var forløbet; vi havde brugt en Dag mere end i heldigste Tilfælde fornødent, og paa »Disko« havde Livet formet sig roligt og hyggeligt, saaledes som det er anlagt i Grønlands-Skibene, hvor den gode Skik, Kaptajnen ved Bordenden, stadig opretholdes — i Magsvejr.

Vi er naaet til Grønland, til den gamle, sydlige Koloni, som ikke længere er typisk for Landet deroppe, og vi begynder at anstille Betragtninger over dette vældige Land, der ligger saa fjernt fra Danmark.

Et Par Tusind Sømil har vi sejlet eller 3750 Kilometer. Vi er nærmere Amerika end Europa, ja, vi er helt omme paa Amerika-Siden af Jordkuglen. Vi er ikke særlig højt mod Nord endnu, vi er paa Højde med Norges Hovedstad Oslo, og inde ved Kolonien er der da ogsaa lunt og godt, selv om Isen i Fjorden selvfølgelig giver nogen Kulde.

DET MÆRKElige LAND.

Men er Julianehaab end ikke langt mod Nord, saa ved vi dog, at Nordspidsen af Grønland hører til Nordpolsomraadet. Landet strækker sig fra 60° nordlig Bredde, hvor

vi finder Kap Farvel, til $83\frac{1}{2}^{\circ}$, hvor Nordspidsen ligger. I Vejlængde er der fra Syd til Nord 2650 Kilometer, og fra Øst til Vest, paa det bredeste Sted, 1050 Kilometer, eller det samme som Vejen mellem København og Paris. Landet er i Areal tres Gange saa stort som Danmark, og paa dets Flade kan anbringes Spanien, Ungarn, Frankrig og Tyskland.

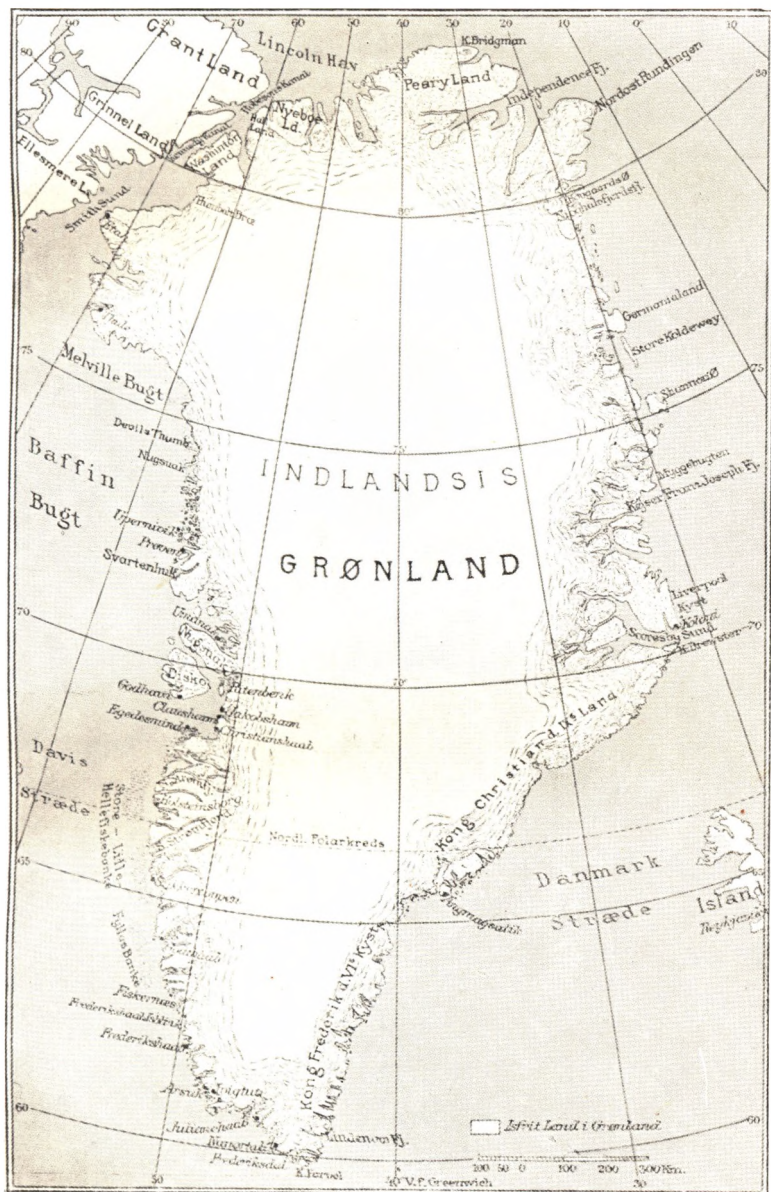
Hvis dette vældige Land i sin fulde Udstrækning var beboeligt, havde Danmark store Fremtidsmuligheder deroppe, men maaske er det netop Landets forholdsvis ringe Værdi, der har sikret Danmark denne Besiddelse igennem saa lang Tid. Landet er af vulkansk Oprindelse. Store Dele er udelukkende Fjæld af Lava, hvor alt Liv er udslukket, andre Dele er Granit- eller Basaltklipper med meget sparsom Jorddannelse og Vegetation, men endnu mere vildt og voldsomt virker den største Del af Landet, som er dækket af Is — Indlandsisen — der hovedsagelig er vældige Isfjælde. 84 Procent af Landet er dækket af Isen, og denne Dækning er ikke blot et Vinterfænomen, saaledes som vi kender det herhjemme. Det er evigtvarende Is, der vokser i Tykkelse, der aldrig smelter, der kun ved særlige Foranstaltninger kan befares og hvor intet levende kan trives. Tilbage bliver altsaa 16 Procent af Landet, der kan kaldes beboeligt, og det er endda kun til en vis Grad, thi mange af Fjældene kan overhovedet ikke bestiges og endnu mindre beboes.

Det isfri Land er Kyststrækningen, en smal Strimmel Land, væsentligst bestaaende af Klipper, Skær og Øer. Paa Vestkysten har dette Land en Udstrækning (Bredde) paa

100—180 Kilometer. Paa Østkysten som Regel mindre, men dog ved Scoresbysund, der ligger paa lidt over 70° nordlig Bredde, en Udstrækning paa indtil 300 Kilometer.

Det er bekendt, at dette Land er vanskelig tilgængeligt. Sejladsen langs Kysten er særdeles farlig. Mægtige Isfjælde kommer sejlene oppe fra Polhavet, ned igennem Baffins-Bugten og Davis-Strædet, og denne Fare er til enhver Tid til Stede. Det er højst ejendommelige Isformationer man møder. Og det er særdeles farligt at komme dem nær. Over Vandet findes en Fjældformation af Størrelse som et stort Skib eller et Hus og under Vandet findes otte-ni Gange saa meget Is som viser sig ovenfor. Hvis der nu ved varme Strømmes Indflydelse eller ved Sammenstød med Skær sker Ændringer i den Del, der er under Vandet, kan dette bringe Isfjældet til at vælte, og det, der saa er i Nærheden, er viet Undergangen. I Taage og Mørke er Skibene stadig udsat for pludselig at være lige inde paa Isfjælde, og derfor maa Sejladsen foregaa med største Forsigtighed, thi man ved, hvor forfærdelige Virkninger et Skibs Sammenstød med et Isbjerg kan have.

En Del af de sejlene Isfjælde stammer altsaa fra Havet og sejler omkring Aar efter Aar. Andre hidrører fra Indlandsisen og Fjordene. Naar man færdes deroppe, hører man jævnlig en voldsom Bragen. Det er Isfjælde som kælver inde i Landet eller i Fjordene. Det lyder som en Række Dynamitsprængninger, men det er aargamle Isfjælde, som af en eller anden Aarsag ændrer Stilling derinde ved Indlandsisen og med Brag skydes de vældige Blokke

KAPTAJN HANSEN PAA BROEN I ISHAVS-UNIFORM.
Styrmand Tving holder Udkig.

FISKERFARTØJER PAA STILLE HAV.

GRØNLÆNDERE VED SKIBETS ANKOMST.

PETER FREUCHEN I REJSEDRAGT I JULIANEHAAB.

ud imellem Fjældsider, ud igennem Fjorden, og Isfjældet ender ude i Davis-Strædet, til Fare for Sejladsen.

Det er i et saadant alvorfuldt Farvand, at vore Skibe aarlig maa gøre en Række Rejser. Der findes intet Fyr ved disse Kyster, ingen Vejledning i Form af ydre Tegn. Et gammelt Søkort-Materiale og Sømændenes Erfaringer er Grundlaget for Sejladsen. De gamle Kaptajner, de kender Fjældspidser, Øer og Skær; naar de, efter at have raadspurgt Kompas og Sekstant, skal være ved »Tommelfinger-Fjældet« eller ved »Hjortetakken«, eller ved andre af de mærkelige Figurer, som Fjældene danner, saa gælder det at faa Øje paa Kendingsmærket, og saa styrer de roligt ind i det smalle Løb mellem Klipper og Skær, ind til den søgte Skibshavn. Denne ligger dog ofte fjernt fra Havet, langt inde i Fjorden, saaledes som det er Tilfældet med Julianehaab. Andre, som Godhavn og Upernivik, ligger nær ved Havet, beskyttet af Klippeøer, der virker som Dæmpere for Storm og Sø.

Det er kun kort Tid Farvandet heroppe kan besejles. Med Vanskelighed og Risiko gaar Sejladsen et halvt Aar til og fra de sydligste Kolonier, men nordpaa ligger Isen tyk og endnu længere. Der kommer ingen Skibe før Juni og der kommer ingen efter September. Nu kender man Forholdene, og sjældent indtræffer saadanne Ulykker som Fortiden opviste. Særdeles lærerig er saaledes Beretningen om Jens Muñks Ekspedition med to Skibe og et halvt Hundrede Mand, der udrustedes af Christian den IV. Skibene blev spærret inde i Hudsonstrædet, hvor man var inde for at søge en formodet Søvej tværs over Amerika.

Under de forfærdeligste Lidelser fristede Ekspeditionens Deltagere Livet i den lange Vinter, og de fleste fandt Døden deroppe. Af den store Besætning kom kun tre-fire Mand tilbage til Danmark med det ene Skib efter halvandet Aars Forløb.

TRAFIKEN I GRØNLAND.

De uhyre Vejlængder imellem Kolonierne i Grønland udelukker naturligvis Samkvem mellem Befolkningen i de forskellige Dele af Landet. Imellem Upernivik og Julianehaab er seks-otte Dages Sørejse med hurtigsejlende Skibe, og Besøg i de fjernere liggende Dele af Landet kan derfor kun gøres ved at gaa med Skibene, som besøger hele Kysten. Trafiken imellem de hinanden nærmest liggende Kolonier og Udsteder foregaar i stor Udstrækning ved Hjælp af Motorbaade og de Motorskonnerter, der er stationerede ved nogle Kolonier. Læge og Jordemoder befordres pr. Motorbaad og man maa klare sig, som man kan bedst, hvis Vinteren er streng og lukker helt for Fjordene, som ellers er Landets Veje. I den sydlige Del af Landet har man ikke mere saadant Islæg, at Trafiken kan foregaa ved Hundeslæder, og Hundehold kan heller ikke saa godt forenes med Fiskeriet. I det nordlige Omraade er Hundene og Hundeslæderne endnu det faste Led i Trafikvæsenet. Deroppe lukkes alt Vand: Fjorde, Elve og Hav. Og naar Vinterjagten foregaaar eller naar Post skal hentes sydfra, saa gaar Turen over Bjerge og Fjorde, med de vilde Ulvehunde

for Slæden, medens Pisken knalder og Raabene lyder, for paa denne Maade at lede Hundene paa rette Vej.

Jeg har ikke selv oplevet denne Vinter-Idræt, men man fortalte med Gysen, men ogsaa med Begejstring, om disse forunderlige Rejser, som Læger og Jordemødre i Særdeleshed maa foretage.

LIDT HISTORIE.

INDEN jeg fører Læserne ind i det moderne Grønland, vil nogle Linier Historie være paa sin Plads.

Det første, man har erfaret om Besøg paa Grønland, er fra Aaret 970.

Den Gang skal to Islændinge have overvintret i Nærheden af Angmagsalik, paa »Gunbjørnsøerne« nede i den sydøstlige Del af Landet. Disse to har formodentlig berettet om det nye Land, thi kort efter sejlede Erik den Røde ud for at finde det nye Land, og det havde han som bekendt Brug for, da han var fredløs. Han fandt ogsaa Landet, helt mod Syd, ved det nuværende Julianehaab-Distrikt, og efter Beretningerne skal han ogsaa have fundet Spor af Mennesker, formentlig af vandrende Eskimoer.

Det skal ogsaa være Erik den Røde, der døbte Landet med Navnet *Grønland*. Og han valgte denne tillokkende, men falske Betegnelse, for at opmuntre Folk til at flytte dertil. — Erik den Røde skulde selvfølgelig have et Folk i sit nye Rige, og han benyttede saa den falske Reklame,

der desværre ikke siden er afskaffet, men stadig bruges, naar det gælder om at flytte Folk ud til fjerne, uopdyrkede Landstrækninger.

Ligesom nu, var der Folk, som lod sig friste, og de havde maaske heller ikke noget at tabe. Der sejlede i Aaret 986 en Flaade paa femogtyve Skibe fra Island med Nybyggere til Grønland. Det var ikke en Gang Halvdelen, der naaede Bestemmelsesstedet, thi fjorten Skibe gik under paa Rejsen, men de elleve naaede frem, og Nybyggerne grundlagde saa Nordbo-Bebyggelsen ved Eriksfjorden i Nærheden af Julianehaab, hvor den holdt sig nogle Hundrede Aar.

Erik den Røde boede i en Borg »*Brathalid*«, og efterhaanden skal der være samlet tre Tusind Mennesker deromkring, der ernærede sig ved Landbrug (Køer og Faar) uden dog at forsmaa Jagten og Sælfangsten, som kunde supplere Befolkningens Forsyning med Fornødenheder.

Det berettes videre, at Erik den Rødes Søn Leif omkring Aar 1000 indførte katolsk Kristendom i Grønland, og det vides, at Landet har henhørt under Bremens Bispestol, senere under Biskoppen paa Skalholt i Island, og sluttelig indrettedes eget Bispesæde i Garda. — Erkebispem i Lund besørgede Indvielsen i 1125.

I 1261 gav Nordboerne sig ind under den norske Krone og der indførtes norsk Monopol for Handel og Besejling, men dermed synes man ogsaa at være gaaet ind i den afsluttende Periode. De nordiske Lande var i de Tider optagne af Krigene, og Pest rasede i Landene. Der har næppe været stor Interesse for den lille nordiske Befolkning i

Grønland, og Værdien af de Produkter, der kunde hjemføres, har næppe staaet Maal med Omkostninger og Risiko ved Besejlingen. Og saa ophørte Forbindelsen. Det sidste Skib gik, efter Beretningerne, fra Grønland til Norge i Aaret 1410, og i hvert Fald ophørte al regelmæssig Forbindelse.

Nordboerne er derefter bukket under for Pest og Hungersnød og maaske har de ogsaa maattet kæmpe med Eskimoerne, der ikke var indlemmede i disse Tiders Samfund paa Grønland. Herom ved man næppe meget, men der lever Sagn imellem Grønlænderne om saadanne Kampe, der fandt Sted, da Eskimoerne nordfra vandrede mod Syd og forefandt en forhutlet, hvid Befolkning.

Om Nordbo-Beyggelsen giver baade Ruinerne og de af Dr. phil. P. Nørlund foretagne Udgravninger, sikkert særdeles gode Oplysninger.

Jeg skal ikke her opholde mig ved de mange Ekspeditioner, der undersøgte Grønland efter Nordbotiden, hvorigennem ogsaa Eskimoernes Tilstedeværelse blev fastslaaet. Jeg nævner kun, at Grønlands sidste historiske Afsnit kan dateres fra 1721, da Præsten Hans Egede følte sig kaldet til at øve Præstegerning i Grønland. Ved Hjælp af den daværende Kong Frederik IV, drog han, med Hustruen Gertrud Rask og fire Børn, op til Grønland, hvor de den tredie Juli 1721 landede paa Haabets Ø ved den nordlige Side af Godthaabsfjorden, Nord for Udstedet Kangek. Her opførte Hans Egede en Bolig af Tørv og Sten og udenom denne Bolig etableredes en Smedje, en Stald og nogle Grønlænderhuse.

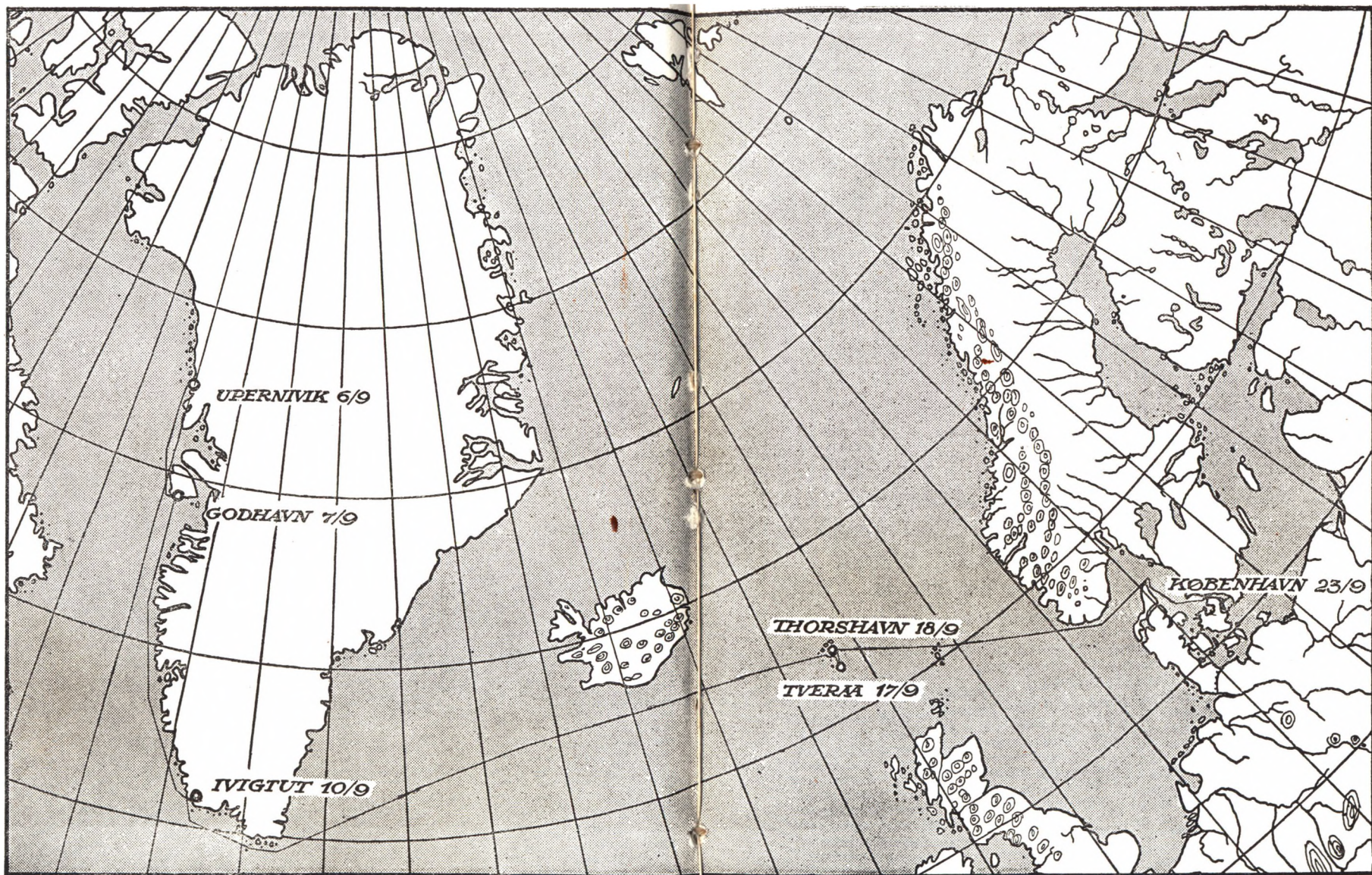
Hans Egede levede dog kun faa Aar paa Haabets Ø, hvor Klimaet var barsk og haardt, umiddelbart ved det store Hav. I 1728 flyttede han ind paa den Plads, hvor Kolonien Godthaab nu befinder sig, og det er saaledes forstaaeligt, at Godthaab regnes for at være Hovedstaden i Grønland, den er da ogsaa Sæde for Sydgrønlands Landsfoged, som den i gamle Tider husede andre højtstaaende Embedsmænd.

Hans Egede levede deroppe i femten Aar og hans Gerning fortsattes af Sønnerne Paul og Niels Egede.

DEN NYE TID.

Tiden fra Hans Egedes Ankomst viser en Bestræbelse for at øve Missionsgerning iblandt de Indfødte samt en anden Bestræbelse for igen at organisere Handel og Besejling.

Hvad angaar Missionsarbejdet, bør det anføres, at der foruden Hans Egedes og senere danske Præsters Virksomhed ogsaa har været udøvet en Missionsvirksomhed af Herrnhuterne. Denne begyndte i 1733, da Matthæus og Christian Stach, samt Christian David landede ved Godthaab og bosatte sig. Herrnhuternes Brødremenighed raadede en Tid over forholdsvis betydelige Midler, der var indsamlede i Tyskland, Holland og Danmark. Den byggede i 1748 en stor Kirkesal og øvede i mange Aar en betydelig Virksomhed. — Først i Aaret 1900 forlod Brødreme-

UDSEJLET DISTANCE FRA UPERNIVIK TIL KØBENHAVN: 2860 SØMIL.

nigheden Grønland, og Menighederne overgik da til den danske Kirke.

Handelen blev i en Række Aar drevet af en dansk Købmand Jacob Sewerin, men i 1774 oprettedes »Den kgl. grønlandske Handel« med Hovedsæde i København, og den har siden haft Eneretten paa Besejling og Handel paa Grønland.

BEFOLKNINGEN I GRØNLAND.

Den Befolkning, der har været at regne med, siden Hans Egedes Kolonisation paabegyndtes, er den gamle Eskimostamme, der igen var eneherkende efter at Nordboerne var gaaet til Grunde.

Denne Stamme har mest Lighed med Indianere og ligner naturligvis ogsaa disse mest i Karakter. Der lever nu 15000 Eskimoer spredt over Vestkysten samt i de to Kolonier Scoresbysund og Angmagsalik paa Østlandet. Befolkningen er imidlertid ikke mere ren, ublandet, eskimoisk. Mange danske har giftet sig med Grønlænderinder, og imod Sædvane er denne Blanding blevet god. Det er ganske tydeligt at se, at de blandede Familier leverer et stort Kontingent til den Kreds af Grønlændere, der er i Spidsen, baade som Haandværkere og som intellektuelle Arbejdere i forskellige Funktioner i Grønland. Eskimoens Mod, Sikkerhed og Sans for Naturen har forenet sig med Danskerens praktiske Sans og sociale Forstaaelse, og paa den Maade fremmes den Udvikling, som iøvrigt har været

Formaalet med Afspærring, Monopolhandel, Lovgivning og Forvaltning i den svundne Tid.

HVEM STYRER GRØNLAND?

Endnu maa jeg, inden jeg gaar over til at beskrive Rejsen og de Indtryk og Erfaringer, som den har givet, anføre lidt om Styrelsen af Grønland. Landet tilhører det danske Rige, saaledes som det er bestemt ved Freden i Kiel i 1814, hvor Forholdet mellem Norge og Danmark bragtes til Ordning og Ophør. Det norske Storting har dernæst i 1921 godkendt den trufne Ordning og frafaldet ethvert Krav paa Grønland. Siden da har Danmark selvstændigt varetaget Kolonisationen og lovgivet om Forholdene, og Folket er ikke længere under Diktatur, men har en Medbestemmelsesret, som utvivlsomt har bidraget til den Højnelse af Befolkningen, som er foregaaet og til de betydningsfulde Fremskridt, som er sket paa grønlandsk Omraade.

Alle Anliggender vedrørende Grønland henhører nu under Ministeriet for Søfart og Fiskeri, med Undtagelse af Sager angaaende Kirke- og Skolevæsen, der er underlagt Kirkeministeriet, idet dog Skoleplaner skal forelægges Undervisningsministeriet.

Landet er delt i tre Omraader: Sydgrønland, Nordgrønland og Østgrønland.

Sydgrønland og Nordgrønland er i administrativ Henseende delt i Sysler, Kolonidistrikter, Kommuner, Læge-

distrikter og Præstegæld, hvis Antal og Omfang er fastsat ved kgl. Anordning. Nordgrønland norden for 75° nordlig Bredde og Østgrønland, administreres direkte under Ministeren og Direktøren, medens der for de to Distrikter, Nordgrønland indtil 75° nordlig Bredde og Sydgrønland, er ansat en Landsfoged i hvert Distrikt, med Sæde henholdsvis i Godhavn og i Godthaab.

Landsfogeden er den danske Regerings Repræsentant i Grønland og er at betragte som Landets Øvrighed. Han er øverste Politimyndighed og Tilsynsførende med Sundhedsvæsenet. Han er Dommer og Skifteforvalter.

Landsfogeden fører paa Statens Vegne Tilsyn med de kommunale Bestyrelser og har Indseende med Handelsvirksomheden i Grønland, for at paase, at den ledes i Overensstemmelse med Befolkningens økonomiske og erhversmæssige Forhold.

For hver Kommune vælges et Kommuneraad. Den mandlige grønlandske Befolkning og Danske, der har en Tjenestetid af mindst to Aar i Grønland, har lige Valgret og Valgbarhed. Valgretsalderen er 22 Aar og Valgbarhedsalderen er 25 Aar.

Kommuneraadet forvalter og administrerer paa eget Ansvar Kommunekassen.

Der udredes Hjælp til Personer, der ikke kan forsørge sig selv, og der ydes Støtte til Fremme af fælles Interesser, saaledes til Ungdommens Oplæring i Erhvervsvirksomhed, til Sygepleje, til Sundhedsforholdenes Forbedring m. v. — Ogsaa Ordenens Opretholdelse paahviler Kommuneraadene.

Sysselraadene dannes af alle Kommuneraadsformænd og alle Landsraadets Medlemmer indenfor Sysselområdet. For at sikre Grønlændernes Selvstyre bestemmes det, at saafremt Antallet af danske Medlemmer i et Syssel overstiger Antallet af grønlandske Medlemmer, udskydes de i Tjenestetid yngste Danske, saaledes at der bliver lige stort Antal af de to Kategorier.

Landsraad dannes for hvert af de to med Landsfogeder udstyrede Distrikter. Landsraadets Medlemmer vælges i Kredse, af de i Distriktet bosatte Kommuneraadsmedlemmer og Sysselraadsmedlemmer. For hvert af disse Distrikter vælges et Medlem og en Suppleant.

Landsraadet samles som Regel til Møde en Gang aarlig og er medbestemmende om en Række Sager: Retsbestemmelser, Anvendelsen af Landskassens Midler, Udførelse af Lovbestemmelser, Erhvervsforholdene, Boligbyggeriet, Handelens Forhold til Befolkningen, Fredningsbestemmelser o. s. v.

De grønlandske Kasser faar deres Midler igennem den kgl. grønlandske Handel. Denne yder paa Befolkningens Vegne en aarlig Afgift, som er fastsat til en Femtedel af de i Kommunerne hvert Aar indhandlede grønlandske Produkter, der er bestemt til Hjemsendelse.

Afgiften fordeles med halvtreds Procent til Kommunekassen, femogtyve Procent til Sysselnkassen, femten Procent til Landskassen og ti Procent til en Fællesfond.

Som man vil forstaa af denne korte Omtale af Styrel-

sesforholdene, har den grønlandske Befolkning Adgang til at øve Indflydelse og Muligheder for at erhverve den Indsigt og sociale Interesse, der følger med offentlig Virksomhed. Det fremhæves da ogsaa som særdeles tilfredsstillende, at Kommuneraad og andre offentlige Myndigheder har bidraget meget til Forbedring af Sundhedsforholdene, ved at beskæftige sig med Byplaner, Boligplaner, Renovationsvæsenets Ordning, Drikkevandsforsyning o. m. a., ligesom ogsaa disse Raad bistaar ved Udvikling af Erhvervsforholdene, ved Oplæring til nye Erhverv, ved Anvendelse af nye Redskaber og nye Metoder i Erhvervene, samt ved en stadig voksende Interesse for Sygepleje og Folkeoplysning.

Man maa haabe, at ogsaa Kvinderne, som nu deltager i Erhvervsarbejdet, vil opnaa saadan Modenhed, at de snart kan tildeles Valgret.

DEN FØRSTE LANDGANG.

DET var den tyvende August, at vi naaede ind til Julianehaab. Ude paa Havet var Temperaturen nær Frysepunktet, men her inde i den dækkede Fjord, hvor Solen skinnede, var der lunt og godt.

Efter at Kolonibestyrer Ibsen og andre Danske havde hilst paa os, gik jeg i Land med Motorbaaden.

Jeg blev budt velkommen paa Grønlands Jord af Kolonibestyreren, og jeg blev præsenteret for Kommuneraadsmedlemmer og andre af den grønlandske Befolkning.

Præsentationen besørgedes oftest af Peter Freuchen, der udtalte den grønlandske Titel: *Kungige tugdlia*, med stor Værdighed. Ofte traadte en fremragende Grønlænder frem og forsikrede, at Folket glædede sig overordentligt over den Interesse for Landet, som Ministeren viste ved sit Besøg.

Der var mange Ting at iagttage i Julianehaab og de mange andre Steder, jeg efterhaanden besøgte. Det var tydeligt, at en rivende Udvikling var i Gang. Alle Huse i Julianehaab saa ud som var de nye — og mange var det.

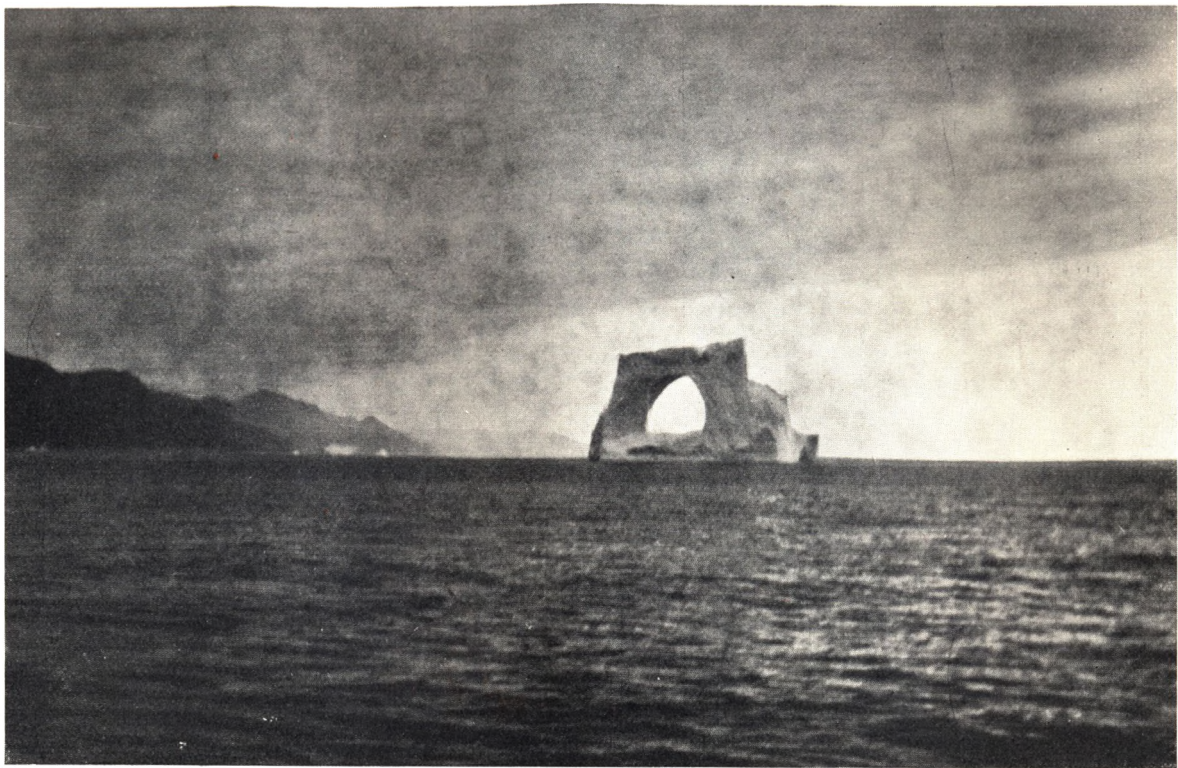
Forgæves søgte jeg efter Jordhytterne, som jeg havde hørt saa meget om. De fandtes ikke i Kolonien, men ude omkring i Distriktet. Dog findes der ikke ret mange her sydpaa, men længere nordpaa fandtes en Del, men der vil de ogsaa snart forsvinde.

Jeg gennemgik alt hvad der var at opvise. Handelens Butik og Pakhuse, den nye kommunale Badeanstalt, opført af smukke røde Sandsten fra Omegnens Fjælde, Fiske-rensningen og Salteriet, som er i vældig Drift her, hvor man tidligst begyndte det store Torskefiskeri. Jeg besøgte Sygehuset, som havde en ny moderne Økonomibygning under Opførelse, og vi var oppe paa Toppen af Fjældet, hvor Radiostationen er opført.

Og senere gik vi i Gang med Faareavlstationen, der begyndte for femten Aar siden med to Hundrede islandske Faar. Nu er her store Stalde, en ny moderne Slagteribygning, hvor fire Hundrede Faar ad Gangen kan blive indladt, skilt af med Livet, rensede og bragt til Afkøling — og Afgang.

Og næste Morgen Klokken seks var vi med Motorbaad ude i Faarenes Sommerkvarter, hvor jeg havde Lejlighed til at se samlede ca. to Hundrede af Stationens Faareflok, og senere de store Marker, der er reserveret for Bjergning af Vinterfoder.

Jeg skal senere beskæftige mig mere indgaaende med de store Erhverv, som Faareholdet og Fiskeriet er blevet, jeg har blot i store Træk villet give et Billede af Besøget i en Koloni, saaledes som det i Hast maatte gennemføres, for at komme igennem Vestkysten indenfor en rimelig Tid.

ET ISBJERG SOM VI MØDTE.

FISKERENSNING VED JULIANEHAAB.

EN FAAREFLOK I SOMMERLEJREN VED JULIANEHAAB.

Julianehaab er skøn at skue, lys og festlig, ren og velholdt. Her findes endog et lille Torv med Bænke og Vand-spring — det sidste er samtidig Koloniens Vandforsyning — og her møder Kvinder og Ungdom med Krukker og Spande for at hente det klare Vand, der er ledet fra Elven herind, og Snakken gaar og Latteren klinger, som det nu en Gang er blandt Menneskene.

Om Aftenen straaede for første Gang elektrisk Lys paa Julianehaabs Kajer, medens Skibets Last førtes ind i Pramme og bragtes i Land. Strømmen leverede »Disko«, og Forsøget faldt heldigt ud. Befolkningen vandrede nede ved Havnen for at se det ejendommelige Syn — særlig ejendommeligt her, hvor Belysningen endnu overalt er Tranlamper. Der er i den Henseende ingen Forskel paa Kolonibestyrerens Stue og Fiskerens Stue. Petroleum forhandles ikke, man frygter, at den primitive Befolkning ikke er forsigtig nok, og før man giver løs paa dette Omraade, maa forsvarligt Brandslukningsmateriel være til Raadighed. — Det er en af Opgaverne, som de offentlige Myndigheder sysler med, og naar den er løst, vil Oplysningen sikkert stige.

Af oplivende Virkning var det at se adskillige smaa, nette Haver i Julianehaab. Klimaet er sydpaa saa godt og Sommeren saa lang, at man kan dyrke Kartoffler, Roer, Rabarber, Kaal, Radiser og andre hurtigt voksende Grøntsager, men de skal passes godt. Allerede den 20. August, da jeg var der, bar Kartoffeltoppene det sikre Tegn paa, at Nattefrosten havde været der og den var der ogsaa den Nat, vi laa i Havnen, thi da vi næste Morgen Klokkeren seks

skulde paa Ekspedition til Faareavlstationens Marker, var der et tyndt Islag paa Vandet.

I Julianehaab lever en Grønlænder, Pavia Høgh, som er en fortræffelig Tømrer. Han har lært fire Aar i København og taler godt Dansk. Han forestaar alt Tømrerarbejde paa Pladsen og han leverer ogsaa Arbejde til andre Pladser. Da jeg var der, var han ved Siden af Bygningsarbejdet beskæftiget med Udførelsen af en Model af Kolonien, beregnet til en Udstilling. Det var et særdeles smukt Arbejde, og Manden, der udførte det, var en begavet og dygtig Haandværker. En Broder til Tømreren er Leder af Koloniens Smedeværksted, og disse to hører til Foregangs mændene i den nye Tids Grønland.

Vor første Aften i grønlandsk Havn fejredes ved et Gæstebud ombord i »Disko«, saaledes som det er Skik heroppe. Medlemmer af Kommuneraad og Landsraad, Repræsentanter for Grønlænderne samt de danske Embedsmænd var Gæster ved vor Middag, og jeg fik Lejlighed til at bringe min første Hilsen til Grønland fra Danmarks Folk og Regering.

Det vilde blive for ensformigt at dvæle ved Enkelthederne i hver Koloni, som jeg besøgte paa den lange Rejse, men jeg vil dog søge at give et sammentrængt Billede af Farten fra Syd til Nord, og dermed et og andet Indtryk, for endelig at give en samlet Fremstilling af Erhvervsforhold og andet af almen Interesse.

Vi forlod Julianehaab den enogtyvende August Klokken tolv og sejlede ad Tunugdliarfikfjorden. Klokken seks

om Eftermiddagen gik vi i Land i Kagssiarsuk, det historiske Sted, hvor Erik den Røde levede paa Borgen »Brathalid«, hvis Ruiner forefindes.

VED BRATHALIDS RUINER.

DER er nu en ny Landbrugskoloni opstaaet. Syv Familier har bosat sig for at drive Faareavl som Hovederhverv og det synes at gaa godt. Hver Familie har sin Jordlod, hvorfra Vinterfoderet skal skaffes, og saa er der iøvrigt fælles Plads for Faar og Køer i de omliggende Fjældkløfter.

Foregangsmanden her er en dansk udseende Grønlænder ved Navn Otto Frederiksen. Han holder selv Hest, tre Køer, een Kalv og hundrede Faar. Han har paa to Aar betalt sit Hus og fører nu en god og fri Tilværelse.

De syv Familier havde tilsammen fem Hundrede Faar, hvilket Antal snart vil stige betydeligt, og her var altsaa en af de Oaser i Grønland, hvor ny Erhvervsvirksomhed kan trives. Men her er næppe Plads i Kagssiarsuk for mere end én Bedrift foruden de nuværende, og Manden hertil er udset.

Ensomt ligger denne lille Koloni, men frit og uafhængigt lever disse Mennesker. De har Kød og Mælk og derfor ogsaa Smør og Ost. De har Fisk i Havet, maaske

ogsaa en sjælden Gang en Sæl. De har en Luft, som er ren og frisk, og Boliger, der er sunde, hvis de selv sørger for fortsat Renlighed. Det er faa Fornødenheder der skal tilfredsstilles med Forsyninger udefra, men efterhaanden som Børn vokser op, bliver der alligevel Problemer at løse. Skolegang, Lærested, Børnenes Fremtid, Lægehjælp, Jordemoder, Sygehus, det er Vanskeligheder, som skal overvindes ad Aare, og man maa ikke glemme, at Stedet ligger seks Timers Dampskibsfart fra Julianehaab, inde i Bunden af Tunugdliarfik-Fjorden eller Eriksfjorden, som den paa Dansk hedder efter Erik den Røde.

ET BESØG HOS ZEBULON.

Ikke langt fra den her omtalte Nybygger-Koloni ligger en af de ældste Boplads, hvis Hovederhverv er Landbrug og har været det igennem Tiderne. Det er Igaliko, som er en af de skønneste og ejendommeligste Plads, jeg besøgte.

I herligt Solskin, gik vi Klokken seks om Morgenen med Motorbaad over Fjorden til Kysten ved Igaliko. Bopladsen er dog ikke synlig, thi imellem Landingspladsen og Husene ligger et anseligt, fem-seks Hundrede Fod højt Fjæld, som man maa over, for at kunne besøge Zebulon, der er en Slags Fører paa Pladsen og desuden Depotbestyrer for den grønlandske Handel.

Igaliko er det Sted, hvor Bispesædet Garda var beliggende. Ruiner af Kirke, Præstebolig o. a. forefindes,

ligesom der ogsaa er synlige Mærker af et Tingsted, der altsaa har omtrent samme Alder som Lovbjerget paa Tingvallasletten i Island. I det hele havde Igaliko — ved sin Beliggenhed i en bred Dal — en betydelig Lighed med Tingvalla, men er meget mindre i Udstrækning.

I denne Dal levede halvfjerdsindstyve Mennesker, Voksne og Børn, og de danner ligefrem en Klan, hvori Fremmede ikke faar Indpas. Der henligger betydelige ubenyttede Græsarealer omkring dette Bosted, og disse kan sikkert bringes frem til større Ydelser ved passende Kultur, men Forsøg paa at føre andre Egenes Eskimoer hen til Igalikos Omraade, vil efter Sigende blive mødt med energisk Modstand fra »Klanen«s Side. Den lille Befolkning her er stærkt særpræget, og føler sig som store Agrarer i Modsætning til andre Grønlændere, der tænker og føler som Fangere og Fiskere. Med Stolthed henviser alle i Igaliko til deres Stamfader, som var et meget særpræget Menneske, nemlig den norskfødte *Anders Olsen*. Han, der var ansat i Handelen, grundlagde i 1775 Kolonien Julianehaab. Derefter giftede han sig med en Grønlænderinde og flyttede til Igaliko, hvor han blev Stamfader til den Landbruger-Befolkning, som nu lever paa dette skønne, ja, ligefrem idylliske Sted.

En Snes Familier lever her, hver med sin Bolig og sin Hjemmemark, men trods »Privatejendomsretten« be-
staar her et udpræget Fællesskab. Alle større Arbejder udføres af alle Mænd i Forening, hos hvert Medlem af »Klanen«. Kvæget, thi her er ikke blot Faar, men mange Køer og enkelte Tyre, færdes frit i Bjergene og Dalene

bag Bopladsen, og da en Tyr netop skulde indfanges og afskibes, da jeg var der, var alle Mændene paa Benene for at fange Tyren og føre den til Baaden, der igen skulde føre den ud til »Disko«.

Jeg aflagde Besøg hos Zebulon og hans Kone, og blev trakteret med Mælk inde i den renvaskede Grønlænder-Beboelse, der var af Træ. Konen vovede ikke at sige ret meget, hun holdt sig beskedent henne paa Briksen, men Zebulon fortalte og udtrykte sin Glæde over det kærkomne Besøg. Der var mange ejendommelige Huse i denne By, jeg henviser til de ledsagende Illustrationer.

FREMTIDENS LANDBRUG.

Efter vel overstaaet Besøg i Igaliko, sejlede »Disko« igen ud af Fjorden, for efter to Timers Sejlads at lande ved Udstedet Narssak, der ogsaa hører under Julianehaab. Her residerer en af Grønlands Foregangsmænd, Kateketen Henrik Lund, der er Formand for Kommuneraadet, og samtidig med sin øvrige Virksomhed en betydelig Maler. Udstedsbestyreren Jacob Egede, der er Grønlænder, forestaar med stor Dygtighed og Akkuratesse Handelens Filial og viser i sin private Bopæl en sjælden Smag og Finhed.

Her er ogsaa et Sted med Muligheder for en betydelig Landbrugsvirksomhed. En tidligere utilgængelig Mose paa vistnok over tyve Hektarer Land er taget under Kultur. Der er gravet brede og dybe Grøfter, der er lagt Planer for

de videre Arbejder, og Jorden er allerede saa meget tilgængelig, at man kan se, at her bliver Plads for et betydeligt Antal unge Grønlændere, der vil vove Springet over i Landbrugernes Rækker. Koloniens tre Hundrede Indbyggere holder allerede tusind Faar, og der vil inden lang Tid være et betydeligt større Tal. Der er Forstaaelse for den nye Tid og de, der er i Spidsen her, fortjener Anerkendelse for den Vejledning de yder den lille Befolkning, der er rede til at følge de nye Veje og til at lære Livet at kende som Faareholdere og moderne grønlandske Agrarer.

UD I TAAGEN.

OM Eftermiddagen styrede vi ud igennem Fjorden *Torsukatak* og nu er Maalet »Grønlands Guldgrube«, Kryolitbrudet i Ivigtut. Der regnes at være fjorten-seksten Timers Sejlads, men Natten er ikke gunstig for Sejlads. Vi ankrer Klokken ottē i en havnelignende Del af Fjorden, hvor der ikke før er ankret og hvortil Kendskabet er yderst ringe. Det kneb med at faa Ankeret i Bund, og det viste sig næste Morgen, at vi havde ankret paa Stenbund, som ikke just er det bedste. Vi døbte Ankerpladsen »Diskos Havn«, men om »Disko« nogensinde senere søger dertil, er vist tvivlsomt.

Om Morgenen Klokken fire lettede vi Ankeret og erfarede altsaa, at vi havde ligget paa ugunstig Ankerplads, men vi havde da ligget i Ro og i passende Læ. Morgenen var ubehagelig, fuld af Rusk, Regn, Kulde og Taage, og vi var i Tvivl om, hvorvidt vi vilde finde ind fra Havet til Ivigtut, der ligger inde i en Fjord eller Vig paa Sydøstgrønlands Hjørne. Kaptajn Hansen savnede imidlertid ikke Kendskab til Kysten, det mindste Kendingsmærke

var nok for ham, og trods Taage styrede vi forsigtigt ind mellem Klipper og Skær for at ankre ved Ivgitut Klokken tolv Middag paa Rejsens fjortende Dag.

VED KRYOLITBRUDET.

Denne Havn eller Rhed har et andet Udseende end de øvrige grønlandske Havne. Der er en Mængde Motorbaade ved den lille Bro, der er vældige Bygninger oppe i Land, og der er mange Rækværker, Afspærringer og Trapper, som viser, at her foregaar en særegen Virksomhed.

Det er som bekendt her, at Verdens ydedygtigste Kryolitbrud findes. Dette værdifulde Mineral, som nu bruges ved Fremstillingen af Alluminium og i Emaille-Industrien, blev opdaget i længst forsvunden Tid. Den daværende konservative Regering forærede Herligheden bort til et Konsortium, som 1866—67 fik Koncession paa Minedriften, og det oprettede Aktieselskab har siden udnyttet Klemodiet.

I Tidens Løb er der sket forskellige Ændringer i Koncessions-Forholdene, saaledes at Staten nu ogsaa deltager ved Delingen af Udbyttet, og i den nyere Tid er der ogsaa hidført anstændige Vilkaar for de danske Arbejdere, der beskæftiges i Brudet, takket være deres Organisation. Koncessionen, som sidst fornyedes i 1915, løber nu til 1939.

Jeg beser det interessante Brud, der nu fremtræder som et vældigt Hul i den forholdsvis høje Klippe, Vi gaar, under Anførsel af Direktør Korp, ned i den besynderlige

Grube ved Hjælp af en Elevator, og da vi er i Grubens Bund, befinder vi os femoghalvtreds Meter under Havoverfladen. Vi ser den vældige Udgravning, der er tilvejebragt ved at bryde de mange Lag, der ligger over hinanden. — Granit, uren Kryolit, Grus, Skærver, Ler, ren Kryolit. Vi ser, hvorledes Diamantboringer foregaar, med det Formaal at faa konstateret, i hvilken Udstrækning her endnu er Ydeevne og af hvilken Art denne Ydeevne er. Der er foretaget Boringer i lang Tid og i Selskabets Laboratorium undersøges Resultatet af Boringerne, og man ved forholdsvis nøjagtigt en hel Del om Fremtiden, men vaager naturligvis over dette, som over store Hemmeligheder.

Jeg beser de Bygninger, der hører til Brudet, Bespisningslokaler, Sovesale, Værksteder og Sygehus, og jeg sidder mange Timer hos Statens Kontrolør ved Kryolitbrudet, Ingeniør Fischer, og hører om de Erfaringer han indvinder og om de store Statsinteresser, her skal varetages.

Statens Kryolit-Interesser er meget betydelige, men overfor disse staar ogsaa de private Interesser, i Henhold til den givne Koncession, og ved Siden af Koncessionshaverne kommer igen Aftagerne. Der er amerikanske Forretningsfolk, som aftager en Del, og der er et stort dansk Aktieselskab, som aftager en endnu større Del. Denne Del forarbejdes saa paa et stort industrielt Anlæg i København, for i bearbejdet Stand at blive solgt ude i forskellige europæiske Lande, hvor de store Aluminiums- og Emailleværker kontraktlig er bundne som Aftagere.

Man vil forstaa, hvilke store Interesser der knytter sig til denne Vare. Det er ikke ligegyldigt, om man kaster sig over de Lag ren Kryolit, der findes i Brudet, for saa at bortkaste de mindre rene Partier eller at overlade dem til Eftertiden, naar Koncessionen er udløbet og eventuelt skal fornyes. Der maa findes en forsvarlig, rationel Udnyttelse Sted, og Statens Interesser maa selvfølgelig varetages i alle danske Borgeres Interesse.

Disse mange vigtige Problemer, der angaar store Værdier, var Genstand for Forhandling under Opholdet deroppe, og jeg naaede ved Besøget at blive bedre rustet til fortsatte Drøftelser, end jeg var i Forvejen.

Og saa, efter at have set alt, samledes jeg med alle Brudets Arbejdere og Funktionærer, efter disses eget Ønske. Jeg fortalte dem om Udviklingen i Danmark siden de for et eller to Aar siden drog hjemmefra, for at leve i Ensomheden deroppe i Grønland.

Arbejdernes Formand fortæller til Gengæld om Livet her og om de Vilkaar, der er Resultatet af eget Arbejde. Det er Europas nordligste Fagforening her, siger Johannes Hansen, og vi er stolte af vort Arbejde. Før i Tiden var dette Kryolitbrud berygtet, thi man søgte efter den billigste Arbejdskraft, og man fik Folk, som vanskeligt fik Arbejde andre Steder. Endnu i 1918 var Timelønnen her femogtredive Ører. Nu er den en Krone og halvfjerds Øre for Arbejdsmænd, to Kroner og tyve Øre for Haandværkere, og ved Akkord — som er Reglen — tjener Arbejdsmændene gennemsnitlig tre Kroner og tredive Øre i Timen. Alle er nu organiserede Arbejdere, og nu stilles

der Krav om dygtige og pligtopfyldende Folk, og det er saadanne, som for Tiden befolker Ivigtut.

Jeg fik mange gode Ønsker med fra Ivigtut, fra halvandet Hundrede gode, danske Mænd, som ofrer nogle af deres bedste Aar, i stor Risiko, ved strængt Arbejde paa et Sted, hvor Ensomheden og Stilheden i Længden virker nedtrykkende paa dem, der kom fra de store Arbejdspladser og det livlige, danske Samfund.

Ivigtut er alene Kryolitbrudets By. Her er ingen Grønlandere, de har ikke Adgang til dette Sted og de lovlige Danskere, som lever her, maa ikke besøge Grønlandernes Boplads. Man synes det er noget strængt, men det er i Systemets Aand.

HOS DEN GAMLE OVERMATROS.

Efter en stræng Eftermiddag i Kryolitbrudets By, lettede vi Klokken seks-syv om Eftermiddagen og styrede hen til den nærmeste, grønlandske Boplads — Arssuk — hvis Bestyrer var sejlet til Ivigtut for at forlange mit Besøg paa hans lille Virkefelt. Vi ankrede ud for Arssuk Klokken otte om Eftermiddagen, og det var endnu saa lyst, at vi kunde glæde os over en festlig pyntet Skare af Grønlanderrinder, som havde taget Opstilling nede paa Skraaninggen ved Landgangsbroen.

Jeg gik derind med Baaden og blev modtaget af Bestyren, der har været Overmatros i den danske Marine. Han har Sans for Orden og Renlighed. Her er herlige Bygnin-

ger til Saltning og Opbevaring af Fisken, og her er nye, gode Veje fra Anløbsstedet op til Kolonien, hvor et Hundrede og halvfjerdsindstyve Mennesker er betroet til Overmatrosens Omsorg og Vejledning. Vi besøgte Bestyreren i hans Hjem ved Siden af den lille Butik, og jeg mødte her, for første Gang, den tændte Tranlampe, som er alles Oplysningsmiddel heroppe i Grønland. Jeg fik en Skildring af Bestyrerens Arbejde og Vanskeligheder igennem et Aar og tre Maaneder, hvori han nu havde lagt Tingene til Rette, og jeg modtog et stærkt Indtryk af den Tro og Kærlighed, hvormed Arbejdet gøres heroppe af de danske Funktionærer og deres Hustruer. Da jeg i den mørke Aften sejlede fra Arssuk ud til »Disko«, havde jeg Sindet fyldt af stærke Indtryk, baade af det grønlandske Folks Opdrift og af danske Medhjælperes Arbejde for at hjælpe og støtte Grønlænderne paa deres Vandring.

TIL FÆRINGERHAVNEN.

PAA den femtende Dag lettede vi i den tidlige Morgen for at gaa til Færingehavnen, den Fjord, der er aabnet for vore Landsmænd, Fiskerne fra Færøerne.

Vi skulde have naaet Maalet i Løbet af et Døgn, men vi havde den stadige Fare, Taagen, imod os.

Vi sejlede med stærkt formindsket Fart fra tidlig Morgen og Dagen igennem. Vi havde grimt Vejr, med Taage nu og da. Solen var skjult og vi havde ingen Tro paa Færingehavnens Nærhed.

Udpaa Natten ankrede vi paa det Sted, hvor Indsejlingen til Havnen maatte formodes at være, men intet var synligt. Da Morgen kom, var det Ruskregn og Taage og »Disko« maatte stadig lade Dampfløjten lyde, for at eventuelle Søfarende kunde blive varskoet om vor Tilstedeværelse. Vi fik Radio-Forbindelse med Stationen i Færingehavnen, og erfarede, at Kontroløren vilde gaa ud med Motorbaaden for at finde os, men han fandt ikke frem til os. — Sent paa Dagen fik vi Radio-Melding om

Kontrolørens timelange Eftersøgning uden Resultat, — og nu havde han selv søgt tilbage til sin Havn.

Vi havde en lang og ensformig Dag. De mest energiske kastede sig over Fiskeriet og en Rigdom af Torsk kom ombord til Forstærkning af vore medbragte Forraad. — Direktør Daugaard-Jensen var en særlig gudbenaadet Fisker, han opviste fem Kæmpetorsk og én Havkat.

Ved Aftenstid den sekstende Dag gik vi atter ud paa Havet, ud til Fyllas Banke, for at finde sikker Ankerplads, og vi drøftede interesseret Chancerne for at finde Færingehavnen, som jeg maatte besøge af Hensyn til de i Rigsdagen givne Løfter om en Besigtigelse af dette vigtige Punkt for en Del af det danske Fiskeri.

TAAGEN LETTER.

Morgenen paa vor Rejses syttende Dag oprandt atter med Taage. Vi littede Klokken halvsyv om Morgenien og observerede, at Vinden var drejet saaledes, at der var Sandsynlighed for at Taagen vilde lette. Vi styrer igen i Rusk, Regn og Taage mod det Punkt, hvor de Sagkyndige mener, at Indsejlingen til Færingehavnen maa være. Vi erfarer igen, at Kontroløren er ude med Moterbaaden for at søge efter »Disko«, men erfarer ogsaa, at han er vendt tilbage uden Resultat.

Efter to-tre Timers Sejlads kaster vi igen Anker og afventer Begivenhederne, hvorunder utaalmodige Passa-

PAA VEJ IND TIL KOLONIEN GODTHAAB.

ET SMUKT FJORDPARTI MED IS. — ERIKSFJORDEN.

MINDESMÆRKE FOR RINK I GODTHAAB.

FRA KOLONIEN GODTHAAB.

Det gamle Hus, som er Kolonibestyrrerbolig er Hans Egedes gamle Hus.

INDGANGEN TIL KOLONIEN HOLSTENSBORG.
Hvalkæber danner Byport.

ET AF GRØNLANDS STØRSTE VANDFALD.

gerer foreslaar, at vi skal fortsætte, med Forbigaaelse af Færingerhavnen.

Jeg maatte svare, at der var visse Ting som jeg skulde se med egne Øjne, og iblandt disse var netop Færingerhavnen, saa foreløbig maatte vi vente.

Ved Middagstid blev nogle Øer og Skær synlige — og saa vidste vor Kaptajn, hvor vi var. Ankeret blev hevet ind og saa forcerede vi Indløbet og kastede Anker inde i Havnen Klokker halvt.

Efter de Udtalelser, der var fremsatte i Folketinget, havde jeg ventet at finde en lille Lystbaadehavn, men i Stedet for fandt jeg en vældig Fjord med høje Klipper paa begge Sider. Der er god Beskyttelse mod Stormene og der er Plads til Mængder af Fartøjer, som vil søge Læ eller Plads for Omladning af Fangsten. Med Statens Kontrolør som Vejleder sejlede jeg i Motorbaad rundt i den Del af Havnen, som hidtil har været benyttet, og der er megen Plads. Der har aldrig været over tredive Fartøjer paa en Gang, og der er rigelig Plads til tres-halvfjerds. Men dertil kommer, at den saakaldte Havn kun er Fjordens Munding. Naar man fortsætter, er der Plads til Hundreder af Fartøjer, ja, en af mine Ledsagere hævdede endog, at hele den engelske Krigsflaade vilde forsvinde med Lethed, naar den gik ind i denne Fjord.

Der er saaledes ingen Grund til Klager paa det nævnte Punkt, og der er foruden Havneplads ogsaa gode Betingelser for Vandfyldning og for Oplagsplads i Land. Men der savnes et lille Værksted for Motor-Reparationer og et Depot med Olie og andre Fornødenheder for Fartøjerne, men

det kan komme, naar de, der har Interesse deri, selv vil gøre noget for det. Jeg besøgte to Færø-Fartøjer, som laa i Havnen, og fik gode Efterretninger om Udbyttet af Fiskeriet, og jeg besaa den lille Radio-Station, som snart er for lille, Kontrolørens Bolig og Have, og saa gik det igen tilbage til »Disko«.

Vi lettede Klokken halvfire om Eftermiddagen og i den mørke Aften, Klokken halvni, kastede vi Anker i Godthaabs Skibshavn, der ligger i betydelig Afstand fra Kolonien Godthaab, som er Hovedstaden — i hvert Fald i Sydgrønland.

ET BESØG I LANDETS CENTRUM.

EFTER en rolig Nat i Godthaabs Skibshavn, hvor vi ogsaa fandt »Hvidbjørnen« forankret, oprandt en mild, graa Morgen. Jeg gik ind med Motorbaaden, tyve Minutters Sejlads fra Skibshavnen, og blev hilst Velkommen af Kolonibestyrer Simony og Landsfoged Oldendow, der iøvrigt havde gjort Rejsen med fra København.

Jeg havde atter for mig en Koloni i Opdrift. En By, der øjensynligt var stærkt fornyet i de sidste Aar, og endda en Koloni, der var som en Central for Oplysningsvirksomhed.

Her var ikke blot de sædvanlige Butiker, Pakhuse og Boliger for Kolonibestyrer og Assistenten. Her er Landsfogedens smukke Hus, med Sal til Landsraadets Møder, her er Seminariet, hvor den midlertidigt konstituerede Niels Balle viser rundt, og her er et stort, pragtfuldt Sygehus under Opførelse. Her mødte jeg den grønlandske Organist og Digter Jonathan Petersen, der om Aftenen holdt en aandfuld Tale for Danmark, og her lever en ung, kultiveret Mand, Bogtrykker Christoffer Lyng, der har levende Interesse for Oplysningsarbejdet.

Lidt uden for Kolonien er man i Færd med at anlægge den nye Faarealvsstation under Ledelse af Isak Lund, der er Søn af Kateketen Henrik Lund i Narsakk. Og i den gamle Herrnhuter-Bygning bor Bestyrer Høgh, Rævestutteriets Leder. Her er et vældigt Areal belagt med Rævebure, der tæller 217 Eksemplarer af de fineste og bedste Rævearter, og nu mener man at have overvundet mange Børnesygdomme, saa Driften kan blive ikke blot rentabel, men indbringende, idet man nu er indrettet paa at levere Avlsdyr til de Rævefarme, der findes i Udlandet.

Jeg aflagde mange Besøg i Godthaab, og jeg vil navnlig erindre Besøgene i Grønlænderhjem, hos Kommuneraadets Formand, Chemnitz, og hos Fiskeren Abel Lynge.

Kolonien er ikke blot i Opdrift, saaledes som Fiskepakhuse og nye Beboelsesbygninger viser det, men ogsaa Vejforhold og Renovationsordning viste, at her er kommet nye Mænd og nye Synspunkter i Forgrunden.

Ogsaa paa det kirkelige Omraade var her sket noget nyt, som man i de paagældende Kredse tillagde stor Betydning. Det er Provst Westergaard, der fortæller om det første Præstekonvent for hele Grønland, som netop nylig er afsluttet. Alle Grønlands Præster, med Undtagelse af én, der var syg, har været til flere Dages Drøftelse af kirkelige Anliggender, og Provsten tillagde Mødet stor Betydning. — Som det kan ses af Billedet, er de fleste af de ansatte Præster nu Grønlændere.

SUKKERTOPPEN. GRØNLANDS VENEDIG.

Efter to Dages Ophold i Grønlands Hovedstad, lagde vi ud igen, med Sukkertoppen som Maal. Vi ankom, efter ti Timers Fart, Kl. seks om Morgenen, men fik en regnfuld Modtagelse, og Regnen strømmede ned den hele Dag, saa Gummitøjet og Sydvesten maatte i Anvendelse.

Sukkertoppen, hvor den danske Fiskemester Nielsen har tilrettelagt Fiskeriet, hører til de bedste Fiskepladser, og i denne Koloni er Fremskridtene ogsaa i fuld Udvikling.

Kolonien har et ejendommeligt Udseende, thi den ligger paa Arealer, der er gennemskaarne af Kanaler, eller rettere Kløfter, hvor Elvenes Vand til Tider strømmer livligt. I Solskin, og naar der er rigeligt Vand i Elvene, maa denne Koloni være smuk at skue, desværre fik jeg kun set den i Regn.

Der er mange Bestræbelser i Gang for at befordre Hygiejnen; man viste saaledes med Stolthed en ny, offentlig Badeanstalt af samme Størrelse og Type, som den der er aabnet i Julianehaab.

Jeg besøgte det højt og smukt beliggende Børnesanatorium, hvis Tilstedeværelse skyldes den danske Forening for Hjælp til grønlandske Børn. Ogsaa et fortrinligt Sygehus, med Plads til tredive—femogtredive Patienter, blev forevist under Førerskab af den energiske Læge Hrolf, som har paabegyndt en Række Arbejder til Forbedring af Hygiejnen og dermed af Sundhedstilstanden.

Efter at have besøgt Fiskemester Nielsen og hans grønlandske Hustru, og derved faaet Lejlighed til at se hans smukke Samling af egne Malerier og særlig Akvareller, gik jeg igen om Bord. Kl. fem-seks om Eftermiddagen styrede vi ud i en skrap Sydveststorm med styrkende Regn, og Maalet er nu Holstensborg.

HOLSTENSBORG MED HENKOGNINGSANSTALT OG SKIBSVÆRFT.

Efter godt tolv Timers Rejsé i Natten og Stormen, er vi saa ved Holstensborg. Salutskudene lyder, og Kolonibestyrer Rasmussen byder Velkommen.

Igennem Porten, dannet af Hvalkæber, saaledes som det ses paa Billedet, kommer man fra Anløbsbroen ind i en Koloni, der har en særdeles hyggelig Karakter, maaske paa sin Maade den hyggeligste af de sete. Da jeg var der, var to nye Beboelseshuse under Opførelse, og man viste med Stolthed, at der kun var to af de gamle Jordhytter tilbage i Kolonien, og de vil i nær Fremtid forsvinde.

Vi er nu naaet saa højt mod Nord, at vi ogsaa møder Hundene. De er som nævnt nødvendige i den Del af Landet, hvor Hundeslæden besørger Trafiken i en stor Del af Aaret, men i Holstensborg, hvor Hundene er af en anden Race end i den øvrige Del af Landet, er de vistnok mere anlagt for Produktion af Hundeskind. Baade her og andet Sted er det store Hundehold en Ulempe, thi der klæber Smittefare og Urenlighed ved disse Dyr, og dertil kom-

mer, at de æder Fisk, der bringes i Land, hvorfor man maa etablere Afspærringer, som det ikke er saa let at opretholde.

I Holstensborg er dette særdeles nødvendigt, thi her ligger Grønlands eneste store, industrielle Anlæg. Man har indrettet det paa en Ø eller Halvø, udenfor den egentlige Koloni, og her straalder det elektriske Lys, som Kraftmaskinen frembringer.

Dette Anlæg, som jeg senere skal omtale nærmere under Omtalen af Erhvervene, er særdeles imponerende og med Rette Koloniens Stolthed.

Om nogen Tid vil dette Anlæg imidlertid faa en Konkurrent, thi et Skibsværft, eller dog en Ophalebedding med tilhørende Værksteder, er under Opførelse og vil sikkert være færdig næste Aar. Med dette Anlæg vil man opnaa en betydelig Besparelse, idet de Motor-Skonnerter, der forefindes ved Kolonierne for at kunne besørge Varer fordelt, Kul leveret o. s. v., hidtil har maattet føres til København for Eftersyn og Reparationer. De vil nu fremtidig komme paa Bedding i Holstensborg, hvor man saaledes ogsaa faar Mulighed for at reparere de Motorfartøjer, der efterhaanden vokser i Tal deroppe.

Det er et stort og betydningsfuldt Skridt her forestaar, og det var særdeles interessant at se dette Anlæg, hvortil man anvender en naturlig Kløft imellem Klipperne, hvor et Vandløb findes. Store Sprængningsarbejder maa imidlertid udføres baade for Beddingens og Værkstedernes Skyld, men alt syntes at forme sig godt, og Arbejdet vil snart kunne fuldføres.

Den lille Koloni præsenterede sig i Graavejr og Regn, men der er Fremdrift og Foretagsomhed, som vil sikre den en betydningsfuld Stilling i Grønlands videre Udvikling.

EN STORMFULD NAT TIL EGEDESMINDE.

Vi forlod Holstensborg Kl. fire om Eftermiddagen i Forventning om at komme til Egedesminde tidlig næste Morgen. Natten blev imidlertid urolig paa Grund af Storm, men »Disko« klarede sig godt igennem, omend med nogle Timers Forsinkelse.

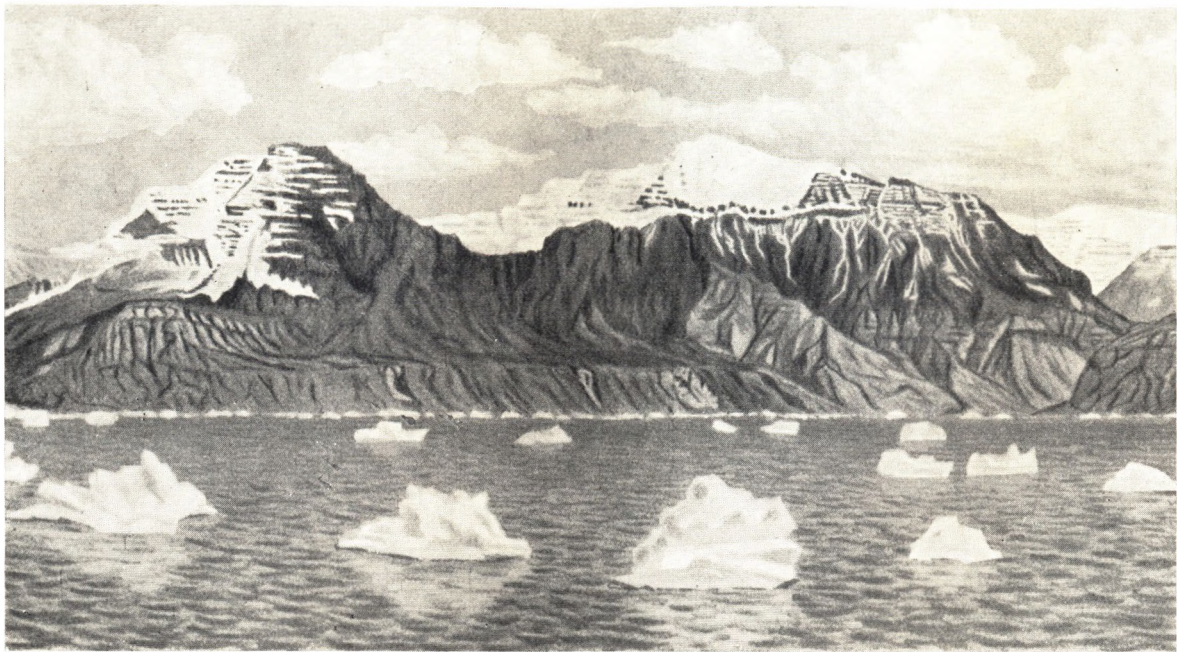
Vi ankrede ved Egedesminde om Formiddagen Kl. ti og foretog de sædvanlige Besøg i Handelens Huse, i Kirke, Skole, Sygehus o. s. v. Af særlig Interesse er her Efterskolen, der kan tage unge Mennesker til Fortsættelsesundervisning. Skolen er ganske ny, og det ventes, at Efterskolerne, af hvilke flere skal etableres, vil faa stor Betydning for Udviklingen af den nye Slægt.

Skolens Vinterkursus skulde begynde de første Dage i September, og der var derfor kun ankommet enkelte Elever, da jeg var der den 31. August.

Ved en lille Sammenkomst om Bord i »Disko« om Aftenen, fik jeg Lejlighed til at træffe en af det nye Grønlands Mænd. Grønlænderen Fr. Lyng, der er Medlem af Landsraadet. I en smuk Tale, paa Dansk, hilste han den første Statsminister, der besøgte Grønland, og udtrykte den

ET GRØNLÆNDERHUS I IGALIKO.
Husets Frue ved Døren.

ET STYKKE AF VAIGATTET.

GRØNLANDS PRÆSTER OG KATEKETER VED PRÆSTE-KONVENT I GODTHAAB.

LÆRERE OG ELEVER PAA SEMINARIET I GODTHAAB.

grønlandske Befolknings Glæde over, at denne Minister selv kommer fra Folket.

OMBORD I HVALFANGEREN.

Vi overnattede ved Egedesminde og oplevede den 1. September i straalende Sol. Hvalfangeren »Sonja«, der drives af Staten, for at skaffe Kød til Kolonierne, laa i Skibshavnen, og om Morgenen gik jeg om Bord i Skibet med den store Harpun-Kanon. »Sonja« har elleve Mand om Bord, og Kaptajn Larsen dirigerer det vigtige Fartøj. I Sommerens Løb er Udbyttet tredive—fyrre store Hvaler, og disse er fordelt til de ellers kødfattige Kolonier og Boplads, hvor der nu overalt saas hængende, herlige Stykker Hvalkød. Det var en Fornøjelse at se det lille, velholdte Fartøj, hvis Virksomhed paaskønnes af alle i Grønland.

Hen paa Formiddagen lettede vi og styrede efter Godhavn, som er Sædet for Nordgrønlands Landsfoged. Jeg fik underbygget mine Erfaringer fra Hvalfangeren, ved at faa Hvalbøf til Frokost — en Oplevelse, som jeg siden havde endnu nogle Gange paa Rejsen.

Vi passerede nu Hunde-Eiland og Disko-Øen, og efter tre-fire Timers Sejlads dukker et nyt Fjæld-Landskab frem. Hidtil har vi set Fjælde af saakaldet alpin Karakter, d. v. s. Granitfjælde som i det sydlige Evropa, men her, hvor Nordgrønland begynder, træffer vi Fjælde af vulkansk Oprindelse, Basalt og Lavadannelser, ligesom i Island.

DEN GODE HAVN.

For en Gangs Skyld kom vi nu til et Sted, der svarer til sit Navn. *Godhavn* hedder Kolonien, og faa Naturhavne er som denne, en virkelig god Havn. Havnen er ikke synlig fra Havet, herlige Klipper rejser sig, men indenfor, beskyttet imod alle Vinde, ligger Skibshavnen, hvor vi lader Ankeret gaa. Det er, som om vi var kommet til en stor, evropæisk Havneplads, thi her ligger mange Skibe med Flag oppe. Her er »Hvidbjørnen«, Marinens Inspektionsskib ved Grønland, »Søkongen«, der er hjemmehørende i Kap York, hvor den lille separate Eskimo-Koloni forefindes, og Koloniens Motorskonnert, hvortil altsaa nu kom vor stolte »Disko«.

Da Ankeret var gaaet i Bunden, var Landsfoged Rosendahl paa Skibssiden for at byde Velkommen, og saa gik jeg i Land ledsaget af Direktøren, Peter Freuchen og de mange Passagerer, der gerne vilde se Hovedbyen i Nordgrønland.

Jeg besøger Landsfogeden, Trykkeriet, Arkivet, Landsraadssalen og Kolonibestyrer Blicher-Nielsens Hjem og Pakhuse.

Jeg var højt oppe, paa Radiostationen, og jeg var ude paa den »Arktiske Station«, der bestyres af Magister Porsild.

Den sidstnævnte Station imponerede mig ved sin Størrelse, og ved Biblioteket, som er hentet fra forskellige af Verdens Lande, med hvilke Bestyreren har søgt Forbindelse. Stationen har en Række Værelser til Raadighed for

fremmede Videnskabsmænd, der maatte ønske at studere arktisk Literatur i arktiske Omgivelser.

Ved en Sammenkomst ombord stiftede jeg Bekendtskab med en fin og højt udviklet Grønlænder ved Navn Dalager. Han er Medhjælper hos Landsfogeden og fungerede fortræffeligt som Tolk baade i Godhavn og andre Steder paa Rejsen nordover.

Ved Middagen havde vi som Gæster nogle af »Hvidbjørnen« Befalingsmænd, hvoriblandt Prins Knud og Kaptajn Petersen fra »Søkongen« samt den interesserede Grønlands-Maler Sigurd Schou.

Da Gæsterne var sejlet i Land, forlod vi Godhavn og styrede mod Jacobshavn, men saa kom Taagen og gav os en ny Forsinkelse.

KNUD RASMUSSENS FØDEBY.

Vor fremragende og livfulde Grønlandsforsker Knud Rasmussen er født i Jacobshavn og er, som vi ved, af blandet Oprindelse. Det var derfor med særlig Interesse vi nærmede os denne Koloni, der længe blev holdt skjult for os af Taagen.

Havet var fyldt af Isklumper og Isfjælde, og da Taagen lagde sig, maatte Farten sættes ned til et Minimum. Vor brave Kaptajn nærrede dog ikke Tvivl om Tidspunktet, da vi skulde gaa ind imellem Klipper og Skær, og ved Middagstid laa vi forankrede ved Jacobshavn.

Kolonibestyrer Knudsen tog imod os, og vi besøgte

Handelens Huse og det nye Anlæg for Fiskerensning samt de store Salterier, hvor Hellefisken faar sin lette Saltning, inden den sendes hjem til Røgning. Og saa besøgte jeg det forholdsvis nye og smukt beliggende Sygehus under Ledelse af den anerkendte Læge Saxtorf, hvis Navn har en gammel Klang i Danmark.

Vi havde desuden den Oplevelse at nyde en Eftermiddags-Forfriskning i Lægens Have. Det var den 2. September. Solen skinnede og gjorde Opholdet mellem Buske, Blomster og dejlige Grøntsager til en smuk Oplevelse i Grønland, men endnu vidunderligere var det, thi nedenfor laa en af Isfjordene fyldt med fast Is og vældige Isfjælde, den Dag som for hundrede Aar siden. Solen skinnede paa Isen uden at smelte den, og nogle Hundrede Meter ovenfor Isen sad vi i en hyggelig Have og nød en kølig Drik. Der var en Skønhed over dette Sceneri, som man vanskeligt fatter uden at have set det.

Fra Sygehuset og Lægen gik jeg til en af Grønlands ældste Kirker, og den eneste som har sit eget Navn. Den kaldes Zions Kirke og er opført 1779 paa en Plads nede ved Fjorden.

Nu var den netop brudt ned og flyttet højere op, paa en mindre udsat Plads, og nu venter man, at den kan staa i nogle Hundrede Aar igen, uden at blive flyttet.

Fra Kirken gik jeg ud paa en herlig Tur til et Sted, der kaldes Holmens Bakker. Det var en lille Times Spadseretur ad Fjældstier og over Fjælde ud til en Højde, hvorfra den herligste Udsigt var aaben til Isfjorden og de mægtige Isfjælde i denne og ind til det store Vidunder:

Indlandsisen. At dette Land ogsaa var dansk, var for dem af os, der saa det første Gang, næsten ufatteligt, men det var en skøn Oplevelse.

Efter at have holdt Møde med Kommuneraadet, gik jeg til Middag hos Kolonibestyreren og nød her, for første Gang, Sælkød og Maage-Kotteletter. — Det var en Dag, rig paa Oplevelser.

Vi lettede Anker Kl. otte og gik ud under Kanonsalut.

GRØNLANDS SORTE DIAMANTER.

NÆSTE Morgen Kl. fire vækkedes vi ved en højt klingende Salut. Det var Kulbrudet ved Kudtligssat, der saluterede med Dynamit. Jeg sov dog roligt videre efter Saluten og ventede med Landgangen til Kl. ni.

Det er et forholdsvis nyt Kulbrud her, der drives af den grønlandske Handel og tjener til Forsyning for den grønlandske Befolkning. Jeg besøger den svenskfødte Direktør, Gissing, løber den nye Bebyggelse igennem, ser Værksteder, Skole og Bageri og føler mig hensat til et helt andet Land end Sælernes og Torskenes Grønland.

Der er imidlertid mange Kullag i de grønlandske Fjælde. Man har tidligere brudt andre Steder, men Lagene ligger oftest saa ubekvent, at det kræver uforholdsmæssige Omkostninger at faa Kullene frem.

Her ved Kudtligssat synes det at ligge forholdsvis bekvemt, og her har man indrettet sig med moderne Maskiner og har umiddelbar Adgang til Havet og dermed til Skibene.

Jeg var tre Hundrede Meter inde i Minen, og den sid-

ste Del var kun i halv Mandshøjde. Temperaturen var under Frysepunktet, Istappene dryssede ned paa de Besøgende, men til strengt Arbejde var Temperaturen egentlig ganske god eller dog behagelig.

Arbejdet her udføres af Grønlændere, og deres For tjeneste er ca. fem Kr. daglig foruden fri Bolig og frit Brændsel.

Kullene, der brydes her, er af særdeles god Kvalitet, om de end er ringere end engelske Kul. De leveres rundt til Kolonierne og sælges til en betydeligt lavere Pris end de engelske. — En Pris der er beregnet at skulle dække Omkostningerne ved Brydning og Transport.

Om Eftermiddagen Kl. fire er Besøget endt. Den sidste Dampet for dette Aar har været i Kudtligssat, og nu gaar Rejsen til det for sin Skønhed berømte Umanak.

UD GENNEM VAIGATTET.

Vi sejler ud gennem Vaigattet, en ejendommelig Kæde af Smaafjælde ude i Vandet, der danner en Slags Bølgebryder for Landet.

Her er Masser af Isfjælde, som ogsaa Billedet viser, men da Solen skinner og Vejret er roligt, er Sejladsen i nogle Timer særdeles smuk. Ud paa Aftenen blæser det op — som sædvanlig — og vi tager vor Bridge under Rullen og Slingren.

Men næste Formiddag er vi ved Umanak. Her hvor høje Fjælde viser sig og hvor Fjorden er som en Skønheds-aabenbaring. Vi maa ankre i Spragle-Bugten, der ligger langt fra Kolonien, thi Havnen er fyldt af Is, som »Disko« ikke formaar at skyde til Side, og Landgangen kan derfor ikke blive »blot til Lyst«.

Motorbaaden »Andræ«, der benyttes af de udsendte Geodæter, kom straks i Besøg, med Løjtnant Gabel Jørgensen og Maskinmester Sørensen ombord. Jeg faar en Beskrivelse af de udførte Forarbejder til det store planlagte Kortlægningsarbejde og fik Lejlighed til at se de foreløbig

ET HERLIGT ISFJÆLD — ET FARLIGT MØDE.

EN MODERNE KONEBAAD.

ET SKØNT FJORBILLEDE MED EN KAJAKROER.

FOTOGRAFERET AF DEN GRØNLANDSKE FOTOGRAF
MØLLER I GODTHAAB.

STAUNING-VARDEN
paa Statsministerens Næs ved Upernivik.

udarbejdede Kort, der skal være Grundlaget for det videre Arbejde i kommende Aar.

Jeg var i Land og besaa de forskellige Anlæg, her hvor Driften endnu hviler paa Sælernes Forekomst. Jeg besøger det højtliggende, hyggelige Børnesanatorium, der, ligesom det før nævnte, er tilvejebragt af den danske Forening til Hjælp for grønlandske Børn, og jeg hører Forstanderinden, Frk. Østerby udvikle, hvilken velsignelsesrig Gerning her øves. Jeg besøger Læge Bjarnow i det lille, gamle Sygehus, og jeg holder en Række Møder med Kommuneraad, Handelens Ansatte og andre.

Kl. halvseks gaar vi ud fra den skønne Umanakfjord, i mildt Vejr og en skøn Solnedgang.

Nu styrer vi efter den nordligste Koloni i vort store Kolonirige.

VED STATS MINISTERENS NÆS. DET NORDLIGSTE TEGN PAA DANSKHEDEN.

Efter atten Timers Sejlads er vi udfør Kolonien Uperniviks Flag- og Kanonbatteri. Skudene lyder og vi sejler forbi omkring Fjældet, ind i Skibshavnen, og atter drøner Skudene fra Batteriet ved Anløbsstedet. Her er smykket med Flag til stor Modtagelse og inde paa Broen standses jeg af Kolonibestyrer Lembche Otto, der i smukke Ord byder Velkommen og beder mig modtage en Varde, rejst paa det yderste Næs højt over Havet, en Varde, der paa en Gang er et Mærke for de Søfarende og et Minde

om den første, danske Ministers Besøg i Danmarks nordligste Koloni i Grønland.

Jeg var stærkt bevæget over dette smukke Vidnesbyrd om hjertelige Følelser, og iblandt mange smukke Minder vil dette straale med festlig Glans i Resten af mine Dage.

Jeg gjorde nu min Skyldighed med Besøg i den smukke og velholdte Koloni. Ad nydelige, grusede Veje kom vi til Kolonibestyrer, Læge, Sygehus og Kirke. Jeg besøgte den skønneste Sal for Sysselraadet, vidnende i sin Udsmykning om fin Kultur og Ærbødighed for den Gerning der skal øves i denne Sal. Og jeg besaa de gamle Grønlænder-Hytter, som endnu findes heroppe under de gamle Vilkaar, hvor Sælfangsten endnu er Hovednæringsvej.

Vi havde Gæster ombord denne vor sidste Aften oppe i Nord. Der blev holdt mange Taler om den interessante Rejse, og da Grønlænderen Hans Hansen i sin Tale krævede mere Dansk og vidnede om Grønlændernes Kærlighed til det Land, der værnede og beskyttede det lille Folk igennem Aarhundreder, da følte jeg Baandet, som aldrig maa brydes.

Det var en skøn og festlig Oplevelse, just her i den nordligste Koloni, og da den gamle Grønlænder Jonas Christiansen sluttelig erklærede, at han vilde gaa Æresvagt i Skibet denne Nat for at vaage over Statsministerens Liv, da følte jeg, hvilken Glæde jeg havde beredt det primitive, stemningsrige Folk i dette skønne, men barske Land.

Da den syvogtyvende Dag gik til Ende, havde jeg fuldført hvad der var planlagt. Jeg havde besøgt femten Kolo-

nier eller Bopladser, langs Grønlands Vestkyst fra Kap Farvel til Upernivik, hvor Vinteren nu stod for Døren. Mange Vidnesbyrd om Hengivenhed modtog jeg og hver lille Opmærksomhed vakte Glæde. Jeg medførte et Vognlæs Billedhæfter, skænket af et af vore Forlag, og i hver Koloni fik man sin Part. Der var Glæde og Taknemlighed over den gode Tanke som var udtrykt ved den beskedne Gave. Jeg havde nu set et primitivt Folk under Udvikling, og jeg havde navnlig set, hvorledes dette Folk havde formaet at ændre Vaner og Færdigheder, for at tilpasse sig til helt nye Arbejder og Arbejdsmetoder.

Jeg havde set, hvorledes det System, der har været grundlæggende for dansk Styre i Grønland, var anvendt til Værn og Beskyttelse for det grønlandske Folk, og jeg følte mig overbevist om, at dette System virkelig har sikret Befolkningen Livet og Muligheden for en Udvikling, der fører Naturfolket frem til vort eget Folks højere Kultur og større Glæde ved Livet.

GRØNLAND I STØBESKEEN.

DE STORE, NYE ERHVERV.

JEG har foran gengivet en Række spredte Indtryk fra Rejsen til Grønland og langs Landets Vestkyst. Men som min Rejse maatte foregaa i stor Hast, i Løbet af ret begrænset Tid, har de meddelte Indtryk naturligvis ogsaa Hastværkets Karakter.

Jeg har udsat den Omtale af Erhvervsforholdene, Bøllig- og Sundhedsforhold m. v., som jeg anser for mine vigtigste Erfaringer, for at give en samlet Skildring uafhængig af Besøgene i de forskellige Kolonier og det er ogsaa paa disse Omraader, at man er i Stand til at se, hvorledes Grønland er i Støbeskeen, baade erhvervsmæssigt og socialt.

I den Tid som senest har Interesse for Danmark, Tiden siden den danske Kolonisation begyndte, for godt to Hundrede Aar siden, har vi erfaret, at Grønlands Eskimobefolkning var et Jæger- og Fangerfolk. Det var Sælfangerne, som var de ansete Samfundsmedlemmer, med Privilegier forud for andre. Sælfangsten var den vigtigste

Side af Livet for Befolkningen, thi den repræsenterede baade Føde, Klæder, Driftsmidler og Penge.

Sælfangsten foregik fra Kajak i den Tid af Aaret, hvor Færdsel paa Vandet var mulig, og den foregik paa Isen, naar Vinteren hindrede Sejlads. Grønlænderne var fremragende Kajakroere og fortrinlige Sælfangere, og saa længe der var Sæler, gik Livet sin Gang som i Aarhundreder før. Sælen gav Kød og den gav Spæk, som leveredes til Handelen, der producerede Tran og senere Olie deraf, hvorfor Grønlænderne fik Betaling, saa de kunde skaffe sig Kaffe og Bomuldstøj og andre Fornødenheder samt Luksus i en vis ringe Udstrækning. Sælernes Skind gav Materiale til Kajakker og til Klæder. Baade Mænd og Kvinder var iført Sælskinsbenklæder og Sælskinsstøvler (Kamikker). Og Klædedragten suppleredes ved Jagten og Fuglefangsten, hvor Bjørne- og Ræveskind samt Fugleskind tilvejebragtes. Ogsaa Boligens Udstyr, og særlig Sovestedet, bestod af disse Skind, som Befolkningen selv skaffede.

Men nu er alt dette forandret. Sælerne kommer kun i forsvindende Antal og særlig kommer ingen levende syd-paa. Der gives forskellige Forklaringer herpaa, men den, der synes mest troværdig og som gives fra videnskabeligt Hold er den, at Nordmændene i den nyere Tid driver en mere omfattende Fangst end tidligere, ude i Havet paa Østsiden af Grønland, der hvor Sælernes Ynglepladser findes. Fangsten foregaar altsaa her, inden den sædvanlige Vandrings finder Sted, og Resultatet er altsaa, at kun en ringe Del af Sælerne kommer over paa Vestsiden, og

naar de nordligste Kolonier saa har taget deres Part, kommer ingen sydpaa.

Fra en af Sydgrønlands Kolonier viser Tallene den triste Udvikling. Der indhandlede i 1910 186 Tdr. Sæl- og Hvidfiskespæk. I 1920 var det faldet til 152 Tdr. og i 1927 til 7 Tdr.

En Statistik for et helt Distrikt viser samme Tendens. Medens der i 1920 indhandlede 1022 Tdr. Spæk, var Mængden i 1926 dalet til 223 Tdr. og i 1928 til 181 Tdr.

Jagten og Fuglefangsten viser ligeledes nogen Tilbagegang, og det er vel sandsynligt, at Anvendelsen af de moderne Skydevaaben her er en medvirkende Aarsag.

Under denne Udvikling har man længe set sig om efter Erstatning, og her er naturligvis Jordbrug med Kvæg- og Faareavl samt Fiskeri kommet i Betragtning.

FAAREAVLEN.

Der har været fortalt meget om de store Muligheder, som maatte være til Stede, og navnlig har man henvist til den store Nordbo-Koloni, der bosatte sig for henved tusind Aar siden og levede af Kvægavl.

Nu ved man imidlertid ikke meget om Forandringer, der kan være indtraadt i de klimatiske Forhold siden den Gang. Man ved heller ikke, hvorledes Tilværelsen har været, men man ved, at Sygdom og Elendighed tog Overhaand, da Besejlingen ophørte og Nordboerne gik til Grunde.

Alle senere Undersøgelser angaaende Mulighederne for Landbrug i større Stil, er endt med Afvisning af Tanken om saadanne, og den forholdsvis omfattende Besigtigelse af Sydlandet, som jeg nu deltog i, har blot underbygget de Erklæringer, som i Forvejen forelaa. Men det udelukker selvfølgelig ikke, at der kan udvikles noget Landbrug og at der navnlig er Betingelser for Faarehold som Bierhverv for en stor Del af den grønlandske Befolkning.

Det er femten Aar siden at man begyndte den nuværende Virksomhed med Faar under en af Staten etableret Faareavlsstation.

Faareavlens begyndte med hened to Hundrede indførte islandske Faar under Stationens Forsorg og under Ledelse af Hr. Hvalsøe, der havde studeret Faareavls-Problemet i arktiske Egne. Efter en indgaaende Undersøgelse af Landet og efter Besøg i Island for at aflure dette Land Hemmelighederne ved denne Drift, begyndte Arbejdet med Avl og med Oplysning. Til Grønlændere, der vilde gøre Faareavl til Erhverv, eller dog Bierhverv, leveredes fornødne Faar, og disse betaltes igen med Lam af Avlen.

Paa denne Maade har det nu udviklet sig saaledes, at der i Julianehaabs-Distriktet af de to Hundrede indførte Faar er blevet fem Tusind Moder-Faar, fordelt hos mange Grønlændere, som her har faaet en virksom Hjælp i Kampen for Tilværelsen.

Faareavlsstationen bevarer stadig en Stamme af Faar og Lam, saaledes at Forsyning til nye Brug kan foregaa og Eksperimenterne fortsættes.

I Tilslutning til Stationen i Julianehaab er nu indrettet et moderne Slagteri, som jeg senere skal omtale.

Men foruden at modtage Produkterne fra Faareavlerne og besørge Nedsaltningen og Udførselen af Kødet, Handelen med Uld o. s. v. er det Stationens Opgave at fortsætte Undersøgelserne af Landets Muligheder for at føre dette Erhverv videre frem.

LANDBRUGSFORSØG.

Umiddelbart ved Stationen drives betydelige Arealer som Forsøgs- og Forsyningsjord. Her er forskellige Græs- og Kornsorter dyrket paa smaa Lodder. Her foretages Gødningsforsøg o. a. og herfra leveres en Del af Stationens Vinterfoder, hvilket er det største og vanskeligste Problem i dette Land, baade for Dyr og for mange Mennesker.

Men foruden Forsøgsmarken i Julianehaab er der inddraget Landstrækninger ude i Fjældegnene, hvor Stationens egne fire-seks Hundrede Faar har deres Sommerophold, og andre Pladser er inddraget til Behandling og Tilvirkning af Vinterfoder. Med Motorbaad besøgte vi disse Arealer, der hedder Arparlsivik og Uperniarssuk. En stor Del af Faarene blev drevet sammen for at tages i Øjesyn, og jeg fik saaledes Lejlighed til at se ca. to Hundrede af Statens fortræffelige Dyr. Paa den anden Plads var Arbejdet i Gang med Indbjergning af Vinterfoder. Den første Jordfræser var netop anskaffet og den skal nu forsøges som Middel i Bestræbelserne for at forbedre Jorden.

Naar her er Tale om Jordarealer, bør det stadig erindres, at her ikke findes store flade Jord-Arealer, der er let tilgængelige.

De Arealer her kommer i Betragtning er oftest smaa Dalsænkninger mellem de store Stenfjælde. Fjældene er hist og her bevokset med lidt Græs, lidt Mos og lidt forkrøblet Pil, der tjener Faarene til Foder om Sommeren. I Dalsænkningerne maa man saa finde eller fremskaffe Vinterfoderet. Saaledes er det for Statens Station og saaledes er det for de enkelte Faareholdere. Det er en anderledes fattig Form for Jord her findes end den vi har som Udgangspunkt i Danmark.

Arealerne i Dalsænkningerne har et Jordlag — ofte kun paa nogle faa Tommer, men dette er ingenlunde let tilgængeligt. Det skal ryddes for de større og mindre Sten som findes, det skal afvandes, d. v. s. der graves Grøfter og graves passende Huller, hvori det fra Jorden udsivende Vand kan samle sig.

Først derefter kan der begyndes paa planmæssig Forbedring af Jordens Kultur, og først efter Rensningen for Sten kan en rationel Høbjergning foregaa.

FORSØG PAA LANDVINDING.

En anden Del af Faareavlsstationens Opgave er at opspore Landstrækninger, der kan kultiveres og anvendes af Nybyggere, der vil gøre Landbrug, d. v. s. Faare- og Gedeavl, til Hovederhverv.

Et saadant Areal, vel nok tyve-tredive Hektar Land Mose, er fundet i Narssak, der ogsaa er beliggende i Julianehaabs-Distriktets Fjordomraade.

Som jeg allerede har oplyst, aflagde jeg et Besøg paa dette Sted og betragtede de store Afvandingsarbejder som er udførte. Hvis alt gaar vel, kan her blive Jord til et lille Antal Jordbrugere, men det er altsaa kun hist og her, at saadanne Betingelser er til Stede.

Jeg har ligeledes omtalt Nybyggerkolonien i Kagssiar-suk, hvor syv Familier har fundet Plads paa Erik den Rødes gamle Jorder, men det er ogsaa min Overbevisning, at det kun er saadanne enkelte Pletter, der vil kunne give Plads for Jordbrug i en Form, der tillader Besidderen at hellige sig dette Erhverv.

Jeg er imidlertid ikke i Tvivl om, at der kan holdes langt flere Faar og Geder end der nu er i Grønland. Naar Oplysningen skrider frem, vil hvert Hjem i Sydlandet kunne have sine Husdyr, som Kone og Børn i det væsentlige kan passe, og der kan blive Produkter heraf, baade til Hjemmet og til Afsætning igennem Stationen.

Et vigtigt Led i Arbejdet er det nye Slagtehus, som netop var fuldført i Julianehaab, da jeg var der.

Slagtehuset er bygget af grønlandske Sten og Arbejdet er udført af grønlandske Arbejdere, Tømrerarbejdet endda under Ledelse af Grønlænderen *Pavia Høgh*.

Der er Plads til Slagtning og Opbevaring af fire-seks Hundrede Lam ad Gangen og det hele er særdeles godt og praktisk anlagt. Her kan de smaa Faareholdere nu levere

Slagtedyrene og en betydelig Produktion af særdeles gode Varer synes hermed grundlagt.

I Løbet af de kommende Aar vil denne Virksomhed sikkert vokse stærkt, og gaar det med samme Fart som i de første femten Aar, med al Mistro og Modstand, vil Distriktet i Løbet af de næste femten Aar komme op paa mindst 100.000 Faar, hvilket vil være en betydelig Velstandskilde. Og desuden vil den nye Faareavlsstation i Godthaab utvivlsomt føre Husdyrene godt ind i dette Distrikt.

DET STORE FISKERI.

Da Sæltrækket forsvandt og det gamle Erhverv dermed ophørte at give Udbytte, maatte Styrelsen for Grønland og de lokale Raad finde Udveje, og det var da saa heldigt, at der meldtes om Fiskerigdom større end i mange Aar forud.

Nu var det ikke saa let at faa Grønlænderne til at gaa paa Fiskeri, thi dette var ikke noget anerkendt Erhverv, det var tværtimod ilde anset, saa ilde, at de der tidligere drev Fiskeri kaldtes »Skrællinger«. Men det lykkedes dog, thi det er formodentlig i Grønland som andre Steder saa, at Nød lærer nøgen Kvinde at spinde.

Handelen maatte indrettes paa den nye Virksomhed og det er særdeles prisværdigt, at de udsendte Funktionærer saa resolut har forstaaet at omlægge Driften og at indrette det paa det store Fiskeri.

Store Anlæg er blevet fornødne for Fiske-Rensningen, Anlæg med rindende Vand, hvor en Mængde Kvinder udfører Arbejdet under lystig Snakken. Store Huse har maattet opføres til Saltning af Fisken og et betydeligt Arbejde er det at pakke og forsende den halvtvirkede Fisk, som saa gøres færdig til Klipfisk paa Stedet, hvor den sælges — eventuelt København. Ogsaa Afhentning og Transport fra de smaa Bopladser ind til Kolonien har forvoldt mange Bryderier, thi man maa stadig huske, at det drejer sig om et Land uden Transportmidler, uden Veje, uden Automobile og uden Heste og Vogne.

Men alt det er nu bragt i forholdsvis god Orden saaledes som den voksende Virksomhed kræver det, og det drejer sig her om en meget stor Forretning, hvad jeg senere skal belyse ved Hjælp af nogle Tal. Det maa imidlertid bemærkes, at forretningsmæssige Hensyn ikke har været de raadende ved disse Anlæg, saa lidt som ved Handelsens Forhold til Eskimoerne iøvrigt.

Man maatte begynde med at fastsætte en saadan Pris paa Fisken, at Grønlænderne kunde føle sig fristede deraf til at gaa ud paa Fiskeriet, og det lykkedes. Senere er praktiske Ændringer med Hensyn til Levering og Priser indført, men det er sikkert endnu en daarlig Forretning for Handelen, thi Saltfisk er og maa være en forholdsvis billig Vare, og Tidens store Fiskeri har naturligvis trykket Priserne saaledes ned, at Fortjenesten er yderst ringe for forretningsmæssige Anlæg og den forsvinder helt, naar Formaalet er af mere filantropisk Art, saaledes som det maa være, naar man vil følge de Principper overfor Eski-

moerne, som hidtil er fulgt, nemlig at skaane dem for det moderne Samfunds hensynsløse Udbygning.

En anden Vanskelighed er naturligvis Grønlændernes primitive Udrustning. Kajakken er et smukt, lille Fartøj, og det er forbavsende med hvilken Lethed det styres, manøvreres og drives frem, men det egner sig ikke for det store Hav, og Grønlænderne var ikke modne for Overgang til mere moderne Fartøjer. Den meget store Del af Fiskeriet drives derfor fra Kajak og dette Fiskeri maa fortrinsvis udøves inde i Fjordene og ved Kysten imellem Øerne, Klipperne og Skærene, der giver passende Læ for den lille Kajak, med den ene Mand, der baade roer og fisker. Men trods denne svage Basis har Fiskeriet antaget vældige Dimensioner.

I den nyeste Tid foregaar en Fornyelse og Udvikling. Mange har anskaffet Træbaade, ogsaa nogle Motorbaade er anskaffet af Grønlændere, og det viser sig, at de ogsaa kan lære Kunsten med Motorpasning og Omgangen med den farlige Petroleum, som ellers er forbudt i Kolonierne, men der udleveres kun smaa Maal Petroleum til dem der holder Motorfartøjer. Enkelte Baadelag er ogsaa dannet, altsaa smaa Andelsselskaber, hvor seks-otte Mand i Fællesskab ejer en større Baad og driver Fiskeri i Samarbejde, efter godt Andelsprincip. Alt dette vil udvikle sig med stor Fart, hvis Torsk og anden Fisk holder sig ved Grønland i kommende Tider, men dette er unægtelig det store Spørgsmaal og de videnskabelige Undersøgelser giver ikke nogen optimistisk Besvarelse af dette.

Det er særlig Torsken, der i Øjeblikket er Basis for

Fiskeriet, men den anses ikke for at være paalidelig. Man har netop i Aar indfanget Torsk ved Island, som var mærkede og udsatte ved Grønlands Vestkyst for flere Aar siden. Dette tyder paa lange Vandringer, og da Fiskeri-Undersøgelserne viser lange Perioder, hvori der ikke har været Torsk ved Grønland, frygter man, at saadanne Tider kan indtræffe igen. Det vil være meget slemt, thi det vil igen kræve Omlægning af Virksomheden og vil maaske nødvendiggøre Flytning af Kolonier, som helt bliver slaet ud i produktionsmæssig Henseende.

Foreløbig er der imidlertid Glæde iblandt Grønlænderne over Fiskeriet, thi dette har givet Indtægt, som muliggjorde andre Fremskridt, og det har bragt Grønlænderen ind i et Erhverv, der udvider hans Horizont og appellerer til hans Solidaritetsfølelse og Samfundsand. Disse Begreber har ikke været stærkt udviklede før, men Fiskeriet fører til Samarbejde og det bringer Fiskeren i Berøring med andre Bopladsers Folk, maaske endog med Udlændinge, hvorved helt ny Paavirkning øves og nye Synspunkter kommer ind i Synskredsen.

Torskefiskeriet drives ved alle Kolonierne i Sydgrønland — ogsaa i Holstensborg, hvor Hovedvægten dog er lagt paa Helleflynder. I Julianehaab og Godthaab var Indhandlingen hvert Sted oppe paa 6—700.000 kg Torsk. I Sukkertoppen havde man overskredet Tallet 1 Million kg, i Holstensborg var Torskefiskeriet vist oppe paa 3—400.000 kg, men ogsaa i Egedesminde er der et respektabelt Tal, nemlig 300.000 kg. Torsken ved Grønland er af anselig Størrelse. De mindste er 3—4 kg Vægt og de

største 12—13 kg. Ved Rensningen svinder Halvdelen af Vægten, og det er en Fremtidsopgave at faa udnyttet Af-faldet.

Dette Fiskeri giver som sagt Midler i Hænde, hvormed andre Opgaver kan løses. Den vældige Fornylse af Boli-gerne, som jeg har omtalt, og hvis Betydning for Sund-heden er indlysende, er netop Resultatet af det indbrin-gende Fiskeri.

Jeg har faaet mange Vidnesbyrd om Grønlændernes Glæde over denne Udvikling og navnlig husker jeg en Mand jeg besøgte i Godthaab. Han betroede mig, at han for faa Aar siden var en af Koloniens fattigste Familie-fædre og han boede da i en af de gamle, slette Jordhytter. Nu boede han i et pynteligt Hus — bygget af ham selv og Sønnen, der lærer Tømrerprofessionen. Men Mate-rialerne er købt og betalt med to Tusind Kroner indtjent ved Fiskeriet. Og Manden betroede mig desuden, at han og Sønnen i Fællesskab ejede en pæn lille Sum i Spare-kassen.

Denne Forandring, som glædeligvis er almindelig, kom-mer fra Fiskeriet. Den gamle Mand udtalte sin Anerken-delse af den Hjælp, der var ydet for at faa Fiskeriet orga-niseret og Indhandling, Rensning og Saltning sat i System. Uden dette havde Eskimo-Befolkningen nu været paa Vej til Undergangen.

HELLEFLYNDER-FISKERIET.

Som jeg allerede har nævnt, er det store Helleflynder-Fiskeri koncentreret ved Holstensborg, hvor det industrielle Anlæg forefindes. Helleflynderen er en vældig stor Fisk, af Form som Rødspætte, men af betydelig større Omfang. Den gennemsnitlige Vægt er 10—11 kg for hvid Helleflynder, medens den graa vejer 15—20—30 kg. Det vil være umuligt at behandle disse vældige Fisk uden Maskiner, og man er derfor skredet til Holstensborg-Anlægget, som er temmelig nyt, og fuldt moderne.

Et Maskinanlæg fremstiller Elektricitet og Varme, og man imponeres ved Indsejlingen over den vældige Fabrikskorsten, der hører til dette Anlæg.

Fisken modtages ved Broen og føres ved elektrisk Transport-Anlæg til Vægten. Derfra til første Rensning, der foregaar ved Hjælp af elektriske Skrudder, og atter videre til Efterrensning ved Haandkraft, efter paa Vejen at være udskåret og skilt fra Benet og andet Affaldsstof. Den transporteres saa videre til de elektrisk drevne Knive, der skærer Fisken i passende Strimler, og disse parteres derefter ved Haandkraft og pakkes i Daaser, der vejes. De fyldte Daaser gaar paa Transportbaand til Kogeriet og første Kogning foregaar i Løbet af kort Tid, hvorefter Daasernes Lukning foregaar ved Hjælp af Maskiner. Daaserne hensættes saa i store Kedler og anden Kogning foregaar, hvorefter det viser sig, om enkelte Daaser paa Grund af Fejl maa udgaa.

UDRUSTET TIL REGN OG SØ — I UPERNIVIK.

KAJAKKER I BRÆNDING.

**»NORTHLAND«-EKSPEDITIONENS MODERSKIBE OG
TRAWLERE.**

EN KAJAKMAND GAAR UD.

ORLOGSKAPTAJN ACKERMANN VED PEJLING I »HVID-
BJØRNEN«.

FRA EN GRØNLANDSK HAVN.

Daasefabrikationen foregaar paa Stedet ved Hjælp af moderne Maskiner, elektrisk Lodning o. s. v.

Det store Anlæg, der beskæftiger mange Arbejdere i travle Perioder og mange Fiskere som Leverandører, er det første i sin Art, men næppe det sidste. Hvis Fiskeriet skal komme til at bære sig, maa alle Hjælpemidler tages i Anvendelse, og kan Tekniken, som det sker her, ogsaa anvendes ved Torskens Behandling, vil et vanskeligt Problem være løst, nemlig Tilvejebringelsen af Arbejdskraft til et ikke særlig behageligt Arbejde.

ISHAVS-LAKSEN.

Der fanges en Del Laks i Grønlands Elve, men det er dog ikke nogen meget stor Erhvervsgren. Derimod synes den saakaldte Ishavs-Laks at blive af stor Betydning. Denne Vare fremstilles af Hellefisken, der altsaa ikke har noget at gøre med Helleflynderen. Det er særlig i Jacobshavn-Distriktet at dette Fiskeri foregaar. I Jacobshavn lever fem-seks Hundrede Mennesker og en Række mindre Bopladser i Distriktet deltager i Fangsten af Hellefisk.

Fisken ligner Laks i Formen og den behandles efter Rensningen som Laks, med let Saltning. Derefter nedlægges den i Tønder og gaar til Danmark, hvor Røgning foregaar og Afsætningen af »Ishavs-Laksen« finder Sted.

Ogsaa dette Fiskeri har taget vældigt Opsving, saa Pakhuse, Salterier m. v. i stor Hast har maattet anlægges. Da Fisken giver en udmærket Salgsvarer, ventes det, at en betydelig Eksport maa kunne oparbejdes.

NYE ERHVERVSMULIGHEDER.

NORDPAA, hvor der endnu er noget Sæltræk, er man ogsaa optaget af Eksperimenter for at faa flere Strænge paa Buen. Her er ganske vist ikke Adgang til Jordbrug, thi Jord er yderst sjælden paa Grund af de vulkanske Udbrud i Fortiden, som har lagt Lavadannelser i Nordlandet, hvorved Vegetation er udelukket. Her kan ikke en Gang leve Faar og det er ogsaa udelukket, fordi Ulvehundene her er nødvendige Husdyr, til Brug i den lange Vinter, naar Hundeslæden er det eneste Trafik- og Befordringsmiddel. Disse Hunde, der færdes frit i Flokke i Kolonierne, er ikke hyggelige Husdyr. De gøer ikke, men de hylar, og faar de ikke rigelig Føde, saa tager Rovdyret Magten fra Husdyret. Den største Forsigtighed maa udvises i disse Kolonier i Omsorgen for Børnene; de holdes indelukkede af Frygt for Hundene, thi slipper et lille Barn ud, hænder det, at Hundene kaster sig over Barnet. Det sker desværre nu og da, trods al udvist Forsigtighed.

Befolkningen her, særlig i Umanak- og Upernivik-Distrikterne, er endnu Folket af Jægere og Fangere. Det er

fremdeles Sæl og Hval, Rensdyr og Ræv som er Grundlaget for Livet, men den nye Tid bryder dog frem. Efter flere Aars Undersøgelser og Eksperimenter har man organiseret en ny Form for Fangst af Hvidehvaler, nemlig ved Hjælp af udspændte Garn i en Bugt ved Udstedet »Prøven«, der hører til Upernivik-Distriktet. Ligeledes er Hajfiskeriet organiseret og Handelen modtager Lever og Skind til Bearbejdning.

Det er den unge Dansker fra Holstebro, Lund-Drostvad, der har en Del af Æren for disse moderne Eksperimenter. Han har organiseret Fangsten af Smaahvalerne, de saakaldte Hvidehvaler, og har ledet Hajfiskeriet ind i de rationelle Former, hvorunder det nu udøves. — Fiskeriet foregaar ved Hjælp af særlige Langliner, der er forfærdiget af Staalvirer, og man haaber overalt, at Hajen vil blive Fremtidens Erstatning for det, der eventuelt gaar til Grunde. I flere Aar har man eksperimenteret med Hajskindene, der i garvet Stand er fortræffelige til Bogbind, Tasker, Damesko, ja, endog til Kajakker synes det anvendeligt, som Erstatning for Sælskindet.

ER DER PLADS FOR UDVANDRERE I GRØNLAND?

Jeg har nu givet Læserne et Indblik i den nye Tids Grønland. I de nye Erhverv, som man har ført Befolkningen ind i og som synes at være en god Erstatning for det, der gik tabt. Men man vil forstaa, at alle Fantasier

om at gøre Grønland til et Land for Udvandrere, et dansk Canada, er saa uhyre fjernt fra Virkeligheden.

Selv om man vilde lukke Landet op, vilde der kun være en kummerlig Tilværelse for dem, der kunde klare sig, og hvis det var Indvandrerne, der klarede sig, maatte det gaa ud over Naturfolket, saaledes som det ogsaa er gaaet overalt.

Nej, kan man stadig skaffe Virksomhed for Grønlænderne og Afsætning af Produkterne, saaledes at der nogenlunde kan holdes Balance i dette Samfunds Husholdning, saa er der nok ikke meget mere at vente deroppe.

Noget andet er, at Havet byder Muligheder for Folk, der vil vove sig ud paa det store Fiskeri, og her er naturligvis særlig en Chance for Færøernes Fiskerbefolkning, men sikkert ogsaa for andre gode, danske Fiskere.

Store Ekspeditioner er dirigeret herop fra England og fra Norge, dels paa Fiskeri og dels paa Hvalfangst. Om Udbyttet svarer til Indsatsen, er vist tvivlsomt, thi det er en stor Indsats der er вовet. Jeg saa saaledes paa Hjemrejsen den store engelske »Northland-Ekspedition« Skibe. Der var to vældige Skibe, med Forsyninger samt Fabrik for Kogning, Isning og andet. Til disse Moderskibe hørte fem-seks Trawlere samt et Antal smaa Motor-Dorryer, der gaar paa Fiskeri. Ogsaa andre Ekspeditioner har haft Skibe oppe ved Grønland, ja, selv Spanien har gjort Forsøg, og der er ikke Tvivl om, at der i disse Aar er store Rigdomme i Havet.

FÆRINGERNES FISKERI OG FÆRINGERHAVNEN.

Fiskerne fra Færøerne, der stadig har kæmpet mod Fatigdom, har i de senere Aar søgt Chancen ved Grønland. Der har i den Anledning været fremsat Krav om disse Fiskeres Adgang til Landet, til Koloniernes Havne, til Fjordene og til Territoriet ved Kysten imellem Øerne.

Lovgivningen for Grønland udelukker alle fra Landet og Havnene og det har jo netop hidtil været det bærende Princip, at Landet skulde holdes lukket, for at afværge den Skade for Befolkningen, som ellers vil afstedkommes. Ogsaa Hensynet til de betydelige Interesser for Befolkningen og Staten, som knytter sig til Monopolhandelen, maa naturligvis medføre, at fremmede kun undtagelsesvis faar Adgang til Landet og til Samkvem med de Indfødte.

Da der imidlertid var god Grund til at yde Færøernes Fiskere en Haandsrækning, har Rigsdagen dog i de senere Aar vedtaget en Lov, der i væsentlig Grad imødekommer de fremsatte Ønsker. Danske Fartøjer har ved denne Lovgivning erhvervet Ret til at udøve Fiskeri lige ind til Kystlinien, d. v. s. til en Linie der drages efter de yderste Øer, paa Kyststrækningen fra Haabets Ø mod Nord og Ravens Storø mod Syd.

Fjordene og Omraadet imellem Kystliniens Øer maa fornuftigvis være forbeholdt Grønlænderne med deres primitive Kajaker og Fangstredskaber, og der er da ogsaa Fisk nok paa Bankerne ude i Havet for dem, der vil gøre Rejsen dertil. Da det var forstaaeligt, at Færø-Fiskerne

maatte have en Havn, hvor de kunde gaa ind for at omlade Fisken i de større Opkøber-Fartøjer samt for Vandfyldning og Reparationer, aabnedes først en Havn paa Ravns Storø, men da denne laa ret ubekvem, er en nordligere beliggende Fjord nu aabnet og her findes den saakaldte Færingehavn. De fremsatte Klager over dens Størrelse, er som anført, ganske ubegrundede. Der har endnu ikke været Pladsmangel og der vil aldrig blive det, naar man nu aabner Adgang til hele Fjorden, som er særdeles velegnet til Anvendelse som Fiskerihavn.

Om Udviklingen vil nødvendiggøre nye Indrømmelser, kan først afgøres senere, men det er en Selvfølge, at den grønlandske Befolkning maa have Adgang til at udtale sig, hvis der nogensinde paatænkes Indgreb paa de Omraader, der i Aarhundreder har været sikret den indfødte, grønlandske Befolkning.

ER DER NATURRIGDOMME I GRØNLAND?

Det er bekendt, at der i svundne Tider er fundet Kryolitlag i Grønland, og stimuleret af denne Kendsgerning er der stadig Rygter fremme om andre Naturrigdomme i det ellers saa fattige Land. Snart læser man om de vældige Kullejer, snart om Kobber og snart om Oliekilder, men det er desværre hidtil forblevet Rygter uden Bekræftelse. Jeg tænker dog, at Rygterne vil svirre videre som hidtil, og naar erobringslystne Kredse i andre Lande søger at hidse Stemningen op imod Danmark som Besid-

der af Grønland, tyer man sikkert, i Fremtiden som hidtil, til Rygterne om Rigdommene og saa føjer man til, at der sikkert baade er Guld og Diamanter, siden Danskerne saa stædigt holder paa Ejendomsret og Suverænitet. — Sligt har jeg hørt før.

Det er en Selvfølge, at de talrige videnskabelige Undersøgelser, der har fundet Sted, bl. a. har haft det Formaal at opklare, hvorvidt der findes værdifulde Mineralier, Metaller eller andre Rigdomme i de grønlandske Fjælde. Hidtil har man ikke fundet ret meget og det lidet, der er konstateret, har ligget saaledes, at det ikke vil kunne lønne sig at forsøge en Udvinning. Det gælder saaledes de Grafitfund, som man ogsaa i nogle Aar søgte at udnytte. Man er nu ophørt med denne Minedrift, fordi det kostede for meget at hente Værdierne frem og føre dem ud i Om sætningen.

Kullejerne har utvivlsomt en Værdi, men kun til Anvendelse i Grønland. Mange Kullag som har kunnet konstateres, ligger saa ubekvem, at Brydnings- og Transport-Omkostninger bliver altfor uforholdsmæssigt store. Brud, der har været drevet i nogle Aar, er forladt af disse Grunde eller fordi Kullene var til Stede i altfor smaa Mængder i Forhold til den Sten, der maatte brydes, for at komme til Kullene. Det sidst aabnede Kulbrud — ved Kudtligssat — synes at være godt for adskillige Aar, og der er da ogsaa sat meget stor Kapital i Brudmateriel og Huse til Arbejderne.

Pladsen, hvor Brudet ligger, er en karakteristisk Nybyggerlejr. Ud mod Havet ligger en lav, stenet Slette, hvor

man har anlagt Beboelserne. Man begyndte i 1923 med Anlæg af fem Jordhuse og samtidig med nogen Kulbrydning og Afskibning. Men siden har man bygget en Mængde nye Træhuse af særdeles pynteligt Udseende.

Her beskæftiges et Hundrede og firs Mand og man forsyner store Dele af Grønland med Brændsel fra dette Kulbrud, hvis Leder er den førnævnte svenske Mine-Ingeniør, Gissing. Til Minen er Adgangen sprængt fra Fjældets Ydersider og efterhaanden er Minens Hovedgang næsten i Mandshøjde. Temperaturen, tre Hundrede Meter inde i Minen, laa omkring fire Graders Kulde. Loft og Vægge var dækket af Is i smaa Flager. Fra Hovedgangen udgaar andre Gange til de Steder, hvor Kul brydes, og disse Gange er foreløbig kun saa høje, at de smaa Vogne til Kul netop kan føres derind.

De nu forløbne seks-syv Aar har for en stor Del været Forberedelsernes Aar, men dog er Brudet nu oppe paa en anelig Ydeevne. I Aaret 1928 blev der brudt 3800 Tons Kul og alt synes nu at være i god Gænge. Men af det her anførte ses det dog, at Kullejerne ingenlunde er ren Gevinst, der ligger og venter paa at blive hævet.

Ved Kulbrydningen frembringes Kul, der er ringere i Kvalitet end de engelske Kul, hvorfor der maa være en Forskel i Prisen, og man kan netop dække Omkostningerne ved Hjælp af den Pris, hvortil Kullene nu sælges. Det er selvfølgelig en Fordel, at man har disse Kul i Landet og kan undgaa den meget store Import, men Rigdommen er alligevel stærkt begrænset.

Af nok saa stor økonomisk Betydning er Kryolitbrudet i Ivigtut. Dette Fund er meget gammelt, og Statens Regering var, som før nævnt, saa letsindig at give Koncession paa Driften til et privat Aktieselskab, uden at sikre Staten et ordentligt Udbytte. Der er ændret adskilligt i Forholdet ved Fornyelse af Koncessionen og der kan sikkert endnu inden det er for sent ske en Nyordning, som yderligere sikrer Statens Interesser, men det er naturligvis svært, naar en Fejl er sket ved Grundlæggelsen.

Kryolitbrudet har sin særlige Interesse, fordi det er det eneste større, tilgængelige Brud og fordi der ikke, trods Bestræbelser i den Retning, er skaffet Erstatning for den ægte Kryolit ved et Kunstprodukt. Fra det grønlandske Brud leveres aarlig meget store Kvantiteter til Aftagere i Amerika og Danmark, og Aftagerne — som foretager en omfattende Rensning og Behandling af Varen — afsætter den igen til de store amerikanske og europæiske Alluminiums- og Emaillé-Værker.

Nu er Brudets Udstrækning begrænset, saa det er forholdsviis faa Aar, der kan brydes anselige Mængder, men i den Tid, hvor Varen kan fremskaffes, vil det selvfølgelig være rimeligt, at der ogsaa tages passende Hensyn til Staten, der er rette Ejer af Forekomsten. — Værdien af den udførte Kryolit var i Aarene 1927—1928—1929 imellem $4\frac{1}{2}$ og $6\frac{3}{4}$ Millioner Kroner pr. Aar.

Det vilde være glædeligt, om Geologer og andre Forskere kunde finde nogle af de Værdikilder, hvorom der stadig gaar Rygter, thi da vilde der blive flere Midler til

den Omdannelse og Opbygning af det grønlandske Samfund, som er i Gang, men som fremdeles vil kræve store Midler, større end Grønland, selv med Kryolitbrudets Hjælp, vil kunne udrede.

DET STORE GRØNLANDSKE ANDELSSELSKAB.

JEG har i det foregaaende søgt at give et Billede af den Virksomhed som den grønlandske Befolkning udøver. — Her maa dog Kryolitbrudet ikke regnes med, idet dette udelukkende drives ved Hjælp af indførte, danske Arbejdere. Jeg skal nu med nogle Tal søge at trække Billedet skarpere op, Billedet af den store grønlandske Forretning, der drives af den danske Stat, saaledes som det er bestemt ved Lovgivningen.

Der lever ca. 15000 Eskimoer i Grønland, paa dansk Koloniomraade, deraf noget over 6000 i Nordgrønland, ca. 8000 i Sydgrønland og 6—800 i Østgrønland. De af Befolkningen fremskaffede Produkter udføres alle til Danmark igennem den grønlandske Handel, og Hovedposterne er i et Aar (1929):

Spæk, Lever og Tran 1,759, 800 Kilo til en Værdi af 634,000 Kr.

Saltet Torsk og Klipfisk 2,142,100 Kilo til en Værdi af 964,000 Kr.

Anden Fisk 448,000 Kilo til en Værdi af 312,000 Kr.

Ræve-, Bjørne- og Sælsskind for 127,000 Kr.

Andre Skind — samt Fjer for 77,000 Kr.

Andre Varer for 39,000 Kr.

Fra Danmark tilføres saa til Gengæld Grønland de Varer, der danner Supplement til Befolkningens Livsførelse, og disse Varers Hovedposter er for et Aar (1928) følgende:

Madvarer af Dyr for 133,000 Kr., Korn, Mel og Brød for 309,000 Kr., Kolonialvarer for 306,000 Kr., Tobak for 80,000 Kr., Manufakturvarer for 198,000 Kr., Trævarer (særlig til Husbygning) for 653,000 Kr., Stenkul for 53,000 Kr., Salt (til Fiskeriet) for 62,000 Kr., Jern for 169,000 Kr., og andre Varer for 744,000 Kr.

Den nævnte Udhandling (Udførsel) af grønlandske Produkter udgjorde en Værdi af 2,153,000 Kr. (Indkøbsværdien plus Hjemføringsomkostninger).

Indhandlingen (Tilførselen) af Varer fra Danmark repræsenterede en Værdi af 2,707,000 Kr.

Besejlingen af Grønland foregaar med de under Grønlands Styrelse henlagte Statsskibe. I 1929 bestod Flaaden af to Motorskibe, fire Dampskibe og to Sejlskibe, samt af nogle mindre, i Grønland stationerede Fartøjer, der besørger Kultransport og anden Trafik imellem Kolonierne.

For at fuldstændiggøre Billedet, maa man ogsaa kende forskellige andre Tal, der spiller en Rolle i den grønlandske Samfundshusholdning.

Handelens Administration, Styrelsen, samt Kirke- og Undervisningsvæsen bæres saa vidt muligt af Grønlands

eget Budget — dog som Regel med et Tilskud fra Staten (Underskud).

For Finansaaret 1928—29 var Bruttofortjenesten paa Ind- og Udhandlingsvarerne: 1,772,000 Kr., Kryolitafgiften var 1,535,000 Kr. og andre Indtægter 144,000 Kr.

Udgifterne var i samme Aar: Fællesudgifter 142,000 Kr., Administration 402,000 Kr., Sundhedsvæsen 327,000 Kr., Handelen 1,808,000 Kr., Skibsfart 952,000 Kr., Kirke- og Skolevæsen 381,000 Kr. og andre Udgifter (derunder Radiostationerne) 57,000 Kr. — Naar der til Indtægterne lægges et Tilskud til Dækning af Underskudet, paa 618,000 Kr., faar man en Balance paa godt 4 Mill. Kr.

Saaledes er i store Træk den betydelige Forretning, som Grønland foranlediger opretholdt og som omfatter den nævnte Befolkning paa 15,000 Mennesker. Forretningen udføres efter dansk Lovgivning, paa den danske Stats Vegne, men som Billedet viser, er det mere en stor Andelsvirksomhed som det grønlandske Samfund driver ved Hjælp af Stats-Tjenestemænd, thi Monopolets sædvanlige Træk findes ikke her. Om Monopolet og Principperne for Grønlands Styrelse skal jeg senere fremsætte nogle Bemærkninger.

SUNDHEDSFORHOLD, HYGIEJNE OG SUNDHEDSVÆSEN.

Jeg har flere Gange fremhævet den betydningsfulde Fornylse af Boligerne som nu finder Sted i Grønland,

men foruden denne praktiske Gerning, der ledes og støttes af Landsraad og Kommuneraad er ogsaa andre Foranstaltninger af stor Værdi.

Om de gamle Boliger, Hytter af Græstørv, sagde en Læge, at de havde det Fortrin, at de blev udluftede om Sommeren, idet man sædvanligvis fjernede Taget, saa Regn og Vind øvede en velgørende Udrensning i Husets Indre. Men samme Læge føjede til, at der dog var en Smittekilde ved disse Huse, nemlig en Udbygning, en Slags Forstue, hvis Tag ikke blev fjernet.

I denne Forstue besørgedes baade Spytning og anden Nødtørrt i den lange Vinter, og selv om Husets eneste Opholdsrum rensedes hver Sommer, bevarede dog Arne-stedet for Tuberkulose i det lille mørke Rum. Ogsaa de hygiejniske Forhold udenfor Husene var yderst slette før den nyere Tid.

Klosetter fandtes ikke og Dagrenovation, Fiskeaffald, Affald fra Sælerne og andet, kastedes udenfor Husene, hvor det fik Lov til at gaa i Forraadelse og udbrede Smitte gennem Luften og ved Hjælp af Hundene.

Nu har Kommuneraadene gennemført ordnede Renovationsforhold. Ved hvert Hus forefindes de fornødne Rum og fornødne Skarnkasser, og en planmæssig Bortfjernelse af disses Indhold finder Sted ved Kommuneraadets Foranstaltning.

Det er navnlig i Kampen mod Tuberkulosen at Hygiejnen og de bedre Boliger har været vigtige Midler, og denne Kamp er fremdeles nødvendig. Af en, nu nogle Aar gammel Undersøgelse, fremgaar det, at hvert sjette-

syvende Menneske i Uperniviks og Godthaabs Distrikter var angrebne af Tuberkulose, og i Godthaabs Distrikt konstateredes, at hvert tredje Dødsfald skyldtes Tuberkulose.

Til Sammenligning kan anføres den gamle Opgørelse for Danmark, hvorefter hvert tredivte Menneske var angrebet af Tuberkulose og hvert sekstende Dødsfald skyldtes denne Sygdom. Her er Forholdene utvivlsomt meget forbedrede siden den Gang, og det er paa Tide at Kampen mod den uhyggelige Sygdom for Alvor tages op i Grønland.

I den Henseende er man da ogsaa, som paa andre Omraader, indę i en ny Tid. Foruden de praktiske Foranstaltninger, som jeg har nævnt, hvortil ogsaa kan føjes Omsorgen for forbedret Drikkevandsforsyning, er der af det organiserede Sundhedsvæsen optaget et betydeligt Arbejde. Ved Opslag, ved Foredrag, ved Skoleundervisning og ved populære Skrifter paa grønlandsk Sprog, er Oplysningsarbejdet sat i Gang, og dette synes at virke godt. Men hertil kommer saa Lægetjenesten, Sygehusene og Børnesanatorierne, som fører Krigen med Kraft.

Sundhedsvæsenet er organiseret saaledes, at Vestgrønland er delt i syv Lægedistrikter, der varierer i Udstrækning fra 300 til 600 km, og med et Antal Beboere fra 1200 til 3500. I hver af Landsdelene Nord og Syd virker en af Distriktslægerne som Kredslæge og Raadgiver for Landsfogeden.

Ordningen er da den, at alle i Grønland har vederlagsfri Lægehjælp, Medicin og Hospitalsophold.

Der findes Vedtægter for Husbygning og andre Vedtægter vedrørende Sundhedsvæsen, overfor hvilke Kommuneraadene har Tilsynspligt. Ved Højskolen i Godthaab gives Undervisning i Sundhedslære og med Foreningen til Hjælp for grønlandske Børn er der, af Lægevæsenet etableret et gavnligt Samarbejde. Foreningen har saaledes skaffet Midler til to Børnesanatorier — i Umanak og Sukkertoppen. Hvert Sted er anbragt tyve Børn, lidende af Skrofulose eller af kirurgisk Tuberkulose. Distriktslægerne paa de paagældende Steder varetager Lægegerningen paa Sanatorierne.

I en Række af Kolonierne findes Sygehuse, saaledes:

Upernivik	med 12 Senge,
Umanak	— 10 —
Jacobshavn	— 27 —
Egedesminde	— 15 —
Holstensborg	— 14 —
Sukkertoppen	— 32 —
Godthaab	— 6 —
Frederikshaab	— 24 —
Julianehaab	— 36 —
Nanortalik	— 4 —

Ialt er der saaledes i Vestgrønland 180 Hospitalspladser, hvortil kommer de to Børnesanatorier i Umanak og Sukkertoppen, hver med tyve Pladser.

Desuden findes et Sygehus i Ivigtut, hvor der dog som Regel ikke indlægges Grønlændere.

Det grønlandske Sundhedsvæsen har et Budget paa 300,000 Kr., der anvendes saaledes:

Udgift til Lægerne	110.000 Kr.
— - Jordemødrene	34.000 -
— - Sygeplejersker	23.000 -
— - Sygehusene	55.000 -
— - Medikamenter	20.000 -
— - Forbindstoffer og Sygeplejeartikler	12.000 -
— - Sera og Vacciner	3.000 -
— - Lægernes Tjenesterejser	15.000 -
— - Værdiafskrivninger	9.000 -
Andre Udgifter	5.000 -

I en af Dr. A. Berthelsen afgiven Redegørelse gives der til Sammenligning nogle Oplysninger om Lægevæsenet i andre Eskimoterritorier. Heraf fremgaar det, at Alaska i 1924 havde 2,9 Læger pr. 10,000 Indb. Indianerterritorierne havde (i 1925) 5,3, men Grønland (1929) 6,9. Af Hospitalspladser fandtes i Indianerterritorierne 74 pr. 10,000, men i Grønland 160. Udgiften til Sundhedsvæsenet var pr. Individ:

Alaska (1925) 17 Kr.

Indianerterritorierne (1926) 7 Kr.

Grønland (1929) 20 Kr.

Disse Oplysninger er meget ærefulde for Danmark, og der er ogsaa sket en mægtig Forbedring ved den nyeste Organisation af Lægetjeneste og Sundhedspleje, men dog er der store Mangler.

Endnu dør altfor mange i en tidlig Alder af den frygtede Tuberkulose, og et Særkende er det, at den grønlandske Befolkning ikke opnaar nogen høj Alder. Halvdelen af hele Befolkningen er under 20 Aar. Noget over 6000 er imellem 20 og 59 Aar, medens der kun lever 4—500 Mennesker, der er fyldt 60 Aar.

Jeg har nævnt, at Drikkevandsforsyningens Forbedring er et vigtigt Led i de hygiejniske Foranstaltninger, men her lægger Naturforholdene store Hindringer i Vejen.

I Sydgrønland kan man grave Brønde, og det er da ogsaa sket nogle Steder. Ved passende Dækning kan man som Regel holde Vand i disse Brønde Vinteren igennem, men helt sikker er man ingenlunde.

Andre Steder er man henvist til de aabne Elve, som man hjælper paa, ved at anlægge Ledninger ind til et passende Sted i Kolonien.

Men nordpaa har man ikke disse Muligheder. Der maa man hele Aaret hente Is til Vandforsyning. Isblokkene hentes ved Stranden, eller man gaar ud med Baad og Økse og hugger Klumper af de drivende Isfjælde. Isblokkene befries for Salt ved at lægges i varmt Vand, og de ferske Isblokke lægges simpelthen i Gryder og Kedler og smeltes til Vand ved Opvarmningen.

I Husene finder man overalt Tønder med Isblokke, der efterhaanden bliver til Drikkevand. — Det er forstaaeligt, at denne Vandforsyning rummer visse Farer, særlig hvis man forsømmer Kogning af Vandet, og den Forsømmelse er særdeles nærliggende.

FOLKEOPLYSNINGEN.

Medens jeg paa min Rejse har mødt særdeles mange fremragende Grønlændere, er det mit Indtryk, at den almindelige Folkeoplysning staar noget tilbage. Der er sket store Fremskridt og særlig er Efterskolerne, som er en Nydannelse i Skolevæsenet, et vigtigt Middel til Udvikling af Foregangsmænd.

Men fra mange Sider hørte jeg Beklagelser over det almindelige Skolevæsen og særlig over en meget mangelfuld Dansk-Undervisning.

Den nyere Tids Udvikling har ført til, at det fortrinsvis er Grønlændere, der virker som Kateketer og Præster, men dette fører altsaa den nævnte Ulæmpe med sig i Forholdet til Dansk. Man gjorde den praktiske Betragtning gældende, at Grønlænderne nu er blevet et Fiskerfolk, der færdes paa Havet, og det er en stor Gene for dem kun at tale et Sprog, som ingen andre kender. Med Dansk kan de klare sig længere, og kan de Dansk, vil det nærliggende Engelsk ikke være saa vanskeligt at lære som det maa være lige fra Grønlandsk.

I Møde efter Møde frembar grønlandske Repræsentanter dette Ønske om god Dansk-Undervisning i Folkeskolen — ogsaa for at det grønlandske Folk efterhaanden kan faa Adgang til dansk Literatur og dermed til den Kulturverden, som nu er lukket for det.

Jeg synes denne Klage er berettiget og at den vidner smukt om den grønlandske Befolknings Troskab overfor det Broderland, hvortil den er knyttet, og det maa blive en

Opgave i den kommende Tid, at finde Former hvorunder dette gode Ønske kan imødekommes.

DEN GRØNLANDSKE AVIS.

Iblandt Illustrationerne vil man finde en Side af en lille grønlandsk Avis, der hedder: *Atuagagdiutit*. Denne Avis er Sydgrønlands, men man har en lignende ogsaa i Nordgrønland.

Disse to Aviser udgaar gratis til alle Hjem. De udgives af Landsfogederne paa Styrelsens Vegne, men de staar aabne for Indsendere og danner et betydningsfuldt Bindeled i Befolkningen og er værdifulde i Oplysningens Tjeneste.

Begge Blade skrives paa grønlandsk Sprog, men det er muligt, at man burde hidføre en Ændring heri, saaledes at man brugte baade Grønlandsk og Dansk. Enten ved at veksle med disse to Sprog saaledes som det sker i de færøske Blade, eller saaledes at alt fandtes paa begge Sprog.

De smaa Aviser og den nye Tids Smaaskrifter i Folkeoplysningens Tjeneste er sikkert vigtige Oplysningsmidler ved Siden af Folkeskole og Efterskole. Man maa haabe, at der vil komme samme Fart i Oplysningsarbejdet som der er kommet i Erhvervs-Omlægningen i de senere Aar; der er ubetinget Trang hertil.

ØSTGRØNLAND.

SOM jeg har oplyst, gik min Grønlandsfærd kun over Koloniomraadet paa Vestkysten af Grønland. Isforholdene gør Østkysten endnu mere utilgængelig end Vestkysten. Paa Sydøstgrønland har man i 1895 anlagt Kolonien Angmagsalik, der tæller seks-syv Hundrede Indbyggere, og i den nyere Tid — i 1925 — har man ved Overflytning af Eskimoer anlagt Kolonien Scoresbysund. Den sidstnævnte Koloni, som er ganske lille — ca. hundrede Indbyggere — ligger ved Fjorden af samme Navn, men man er ikke sikker paa at kunne besejle denne Del af Landet hvert Aar, hvorimod der ikke er saadan Vanskelighed med Angmagsalik.

Landet Nord for Scoresbysund synes ganske utilgængeligt fra Kysten, hvorimod man nok kan færdes inde i Landet, fra Scoresbysund. Der kan dog næppe blive Tale om virkelig Bosætning i disse Egne, hvorimod der vel kan drives nogen Jagt.

Danmark har ofret meget betydelige Beløb paa videnskabeligt Arbejde i Østgrønland og fortsætter dermed,

uden dog at forbinde større økonomiske Interesser med disse Undersøgelser. Der har været nogle danske Selskaber, som i Tidens Løb har haft Tilladelse til at etablere Fangstvirksomhed og Jagt paa Østgrønland, men Landets Karakter bereder store Vanskeligheder for saadan Virksomhed, og egentligt Udbytte kan ikke paaregnes deraf.

Det vakte nogen Forundring, da den norske Presse for en Del Aar siden startede en storstilet Kampagne, hvorunder man paastod, at Norges Fiskerbefolkning havde store Interesser i Østgrønland og følte sig truet i Udøvelsen af hævdvunden Ret til at udøve Fangst og Fiskeri. Og det vakte endnu mere Forundring, da Norges Regering tog Sagen op.

Da der ikke i Danmark knyttede sig virkelige Erhvervs-Interesser til dette Landomraade, og da det danske Folk ikke tilstræber at udelukke andre Nationer fra Foretagelse og Erhverv, gik man beredvilligt til Forhandlinger om Sagen og erklærede fra første Færd, at der ikke var noget Ønske i Danmark om at udelukke andre Nationer fra at søge Udbytte ved en Virksomhed i Østgrønland, saa langt som denne ikke krænkede den Ret og de Interesser, som den danske Stat havde at varetage paa Eskimoernes Vegne.

Disse Forhandlinger endte med en Overenskomst mellem Norge og Danmark angaaende Østgrønland — ratificeret 26. Juni 1924. Denne Overenskomst, som maaske nok var af en noget særegen Karakter, er det officielle Vidnesbyrd om den danske Nations Vilje til at leve i Fred med andre Nationer. Den fastslaar, at der er fri Adgang

for Fartøjer, til Landgang og Overvintring samt til Jagt, Fangst og Fiskeri, paa det i Overenskomsten anførte Omraade af Østgrønland, fra Lindenowsfjord 60° 27' nordl. Bredde, til Nordostrundingen 81° nordl. Bredde, dog undtaget Angmagsalikedistriktet, samt endvidere undtaget det til en paatænkt eskimoisk Bebyggelse fornødne Omraade ved Scoresbysund. Og den giver endvidere Adgang for *Personer og Selskaber* til at tage Grund i Besiddelse til Brug, naar denne Grund ikke i Forvejen er beslaglagt af andre. Ogsaa Oprettelse af Stationer for Vejrvarsling, Telegraf og Telefon samt Anlæg i videnskabeligt og humanitært Øjemed tillades.

Det kan ses af Overenskomstens Ord og Form, at Parterne ikke har kunnet enes om at anerkende Danmarks Højhedsret over Landet, men forstaaeligt nok er der ikke fra dansk Side lagt Vægt herpaa. Denne Formalitet har, efter dansk Opfattelse, været i Orden i saa mange Aar og er særlig betonet ved Beslutningen af Norges Storting i 1821, da den ved Freden i 1814 foretagne Opgørelse mellem Sverrig, Norge og Danmark fik Stortingets Anerkendelse, saaledes at Norge frafaldt ethvert Krav paa Grønland.

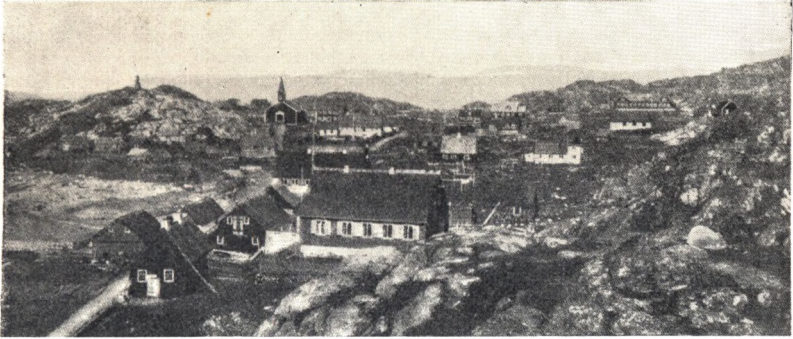
Det var ikke til at se i 1924, hvad der skulde fremkalde en anden statsretlig Opfattelse, og det kan heller ikke nu ses, at der er Plads for en saadan.

Fra Danmark er der bestandig arbejdet paa Udforskning, Kortlægning og andet, som kan have Betydning, og Østkysten er ikke blevet overset, som man skulde tro, naar man hører visse Kredses Omtale af Danmarks Forhold til

Grønland. Jeg skal saaledes blot nævne enkelte Ekspeditioner, som jeg har i Erindringen. Kaptajn Normanns Plan for en Række Undersøgelser af Østkysten blev udført i Tiden omkring eller efter 1880. Derefter Marineløjtnant Ryders Udforskning af Østkysten fra 66 til 73° nordl. Bredde. Ryder overvintrede i Scoresbysund og kortlagde Fjordomraadet. 1898—1900 foretog Marineløjtnant G. Amstrup, støttet af Carlsbergfondet, en Række Undersøgelser paa Østkysten, og i den nyere Tid har Lauge Koch og Alfred Rosenkrantz foretaget geologiske Undersøgelser i Egnen mellem Scoresbysund og Danmarks Havn, og Lauge Koch har i de sidste Aar fortsat disse videnskabelige Undersøgelser.

Dette igennem Menneskealdre udførte Arbejde, hvis Resultater kulant stilles til Raadighed for enhver, der vil søge at udnytte Erhvervsmulighederne i Landet, kan naturligvis ikke pludselig skydes til Side som noget betydningsløst. Hvad Danmark har ladet udrette i Grønland er naturligvis udrettet, netop fordi Grønland hørte til det danske Rige, og fordi Regering og Rigsdag følte Forpligtelser overfor Landet og overfor Befolkningen ligesom det maatte være naturligt, at det til Riget hørende Landomraade blev underkastet en videnskabelig Undersøgelse og Belysning.

Nu er det bekendt, at der, siden Overenskomsten med Norge blev afsluttet, har været nogen erhvervmæssig Virksomhed i Østgrønland, udøvet af norske Personer eller Selskaber, med en vis officiel Støtte. Da der ogsaa fra dansk Side, men uden Statsstøtte, er drevet en lignende Virksomhed paa samme Omraade, har man selvfølgelig

ATUAGAGDLUTIT

Atuagagdlutit autdlarnernekarkärput 1861 Jánúarip 1-áne

Nr. 1

Auguste 1929

ukiut 69-at

imát: palasiugaluak J. Chemnitz. — silorssuak.
Savalingmiune nisarnarsiuärnek. — tamalát. —

palasiugaluak J. Chemnitz.

palasip J. Chemnitzip tokuneragut angut
nalivtine kalálekatigit malungnarnerssát pèrò-
pok. taiméitumik mássa utorkarssuángordlune
sulinermitdlo nungutdlartumik okautigissaria-
gardlune tokusimagaluartok taimáitok okarta-
riakarpugut tokuneratigit angisùmik ánaissakar-
dluta. inogatdlarmat kalálekatigigdluta inger-
dlanerput okalokatigissutigissarångavtigo atau-
siarnanga íkingutitit okarfigissarsimavara: »ug-
gordakao» kingusingnerussúkut erniarinekarsim-
ángnavit.» kularnavingilarme kingusingne-
russúkut iltniardiuarneruleritup naláne inúsi-

magaluarune sule angnerussumik malungnása-
galuartok, káumarsaineruvdlo tungátigit ná-
magsissakarnerúsagaluardlune. taimáitordlime
uggorínásángilarput uppsagavta Gútvta ukiut
ingerdlatitdlugit angutit táussumatut piglnáu-
ssusigdlit akornavtine makilttarumárai. Chem-
nitzivdlo nalimine sulisinanera angisórssuar-
mik kujássutigssarärput piglnáussusek ingmi-
nut túniússak angisók atordluarsimangmago
kalálekatine káumarsagaunikut ikiordluarsi-
mavdlugit, tamatumúna avdlat kángerdlugit
tamánalo pivdlugo atine akornavtine kavdlu-
närpagssuitdlo nunavtinnut atássutekartut akor-
náne atarkinartumik erkáissagssángortisimav-
dlugo.

palase Jens Anton Elias Barseløj Ignatius
Chemnitz inúvok uk. 1853 Novemberip 24-áne
niuvortorusekarfingme lkigaine (mána kangale

FORSIDEN AF SYDGRØNLANDS OFFICIELLE AVIS.

ENDNU BENYTTED E JORDHUSE BELIGGENDE I UPERNIVIK.

TO MUSIKALSKE DRENGE.

EN FANGER OG HANS HSTRU OG KIVFAK (HUSASSISTENT) PAA HJEMREJSE FRA UD-
DANNELSE I KØBENHAVN.

meget godt Kendskab til denne Virksomhed og er ogsaa i Stand til at regne ud, hvad det koster den norske Stat eller andre Institutioner at drive dette »Erhverv«.

Der er imidlertid ikke Anledning til at blande sig i disse Anliggender, saa længe Overenskomstens Bestemmelser ikke tilsidesættes, men der er naturligvis heller ikke, i disse Erhvervsforsøg, nogen Basis for anden Opfattelse af de statsretlige Forhold, end den, der alle Dage er gjort gældende fra dansk Side.

Der er sikkert forskellige Forhold, som maa iagttages i den kommende Tid — ogsaa i Østgrønland. Det videnskabelige Arbejde maa fortsættes, og hvad der er nødvendigt for at sikre Vildtbestanden mod hensynsløs Jagt, maa ogsaa foretages. Jeg formoder ogsaa, at private Personer eller Selskaber fremdeles vil søge at oparbejde Fangstvirksomheden, selv om Udsigten til Udbytte er meget ringe. Der maa sikkert ogsaa i den kommende Tid stationeres et Skib ved Østgrønland, og det kan formentlig ogsaa tænkes, at visse Anlæg, som er under Planlæggelse, kan faa Betydning for det fortsatte, praktiske Arbejde. I politisk Henseende staar det danske Folk sikkert samlet om en fælles Opfattelse, saaledes som jeg foran har givet den Udtryk.

PRINCIPPERNE FOR STYRELSE OG HANDEL PAA GRØNLAND.

UNDER de Rigsdagsforhandlinger, der igennem Aarene har været om Grønland, har man altid været inde paa Drøftelser angaaende det saakaldte Monopol. Folk, der ikke kender Grønland, og som ikke har sat sig ind i den historiske Udvikling og i Forudsætningerne for den bestaaende Tilstand, udkaster ofte Tanken om frie Forhold, Monopolets Ophævelse og Grønland aabent for enhver — naturligvis med Undtagelse af det koncessionerede Brud i Ivigtut.

Hvis man efter Privatmonopolets Ophævelse i 1774 havde foretaget Aabningen og ladet de frie Kræfter raa-
de, var Eskimoerne blevet Trælle for de kapitalstærke Handelsfolk, der saa havde slaaet sig ned i Grønland, og Folket var blevet et andet end det, der nu eksisterer. Det vilde have lært alle Civilisationens Rædsler at kende, og den for saadanne primitive Folk almindelige Tilbagegang under Civilisationens Sygdomme, Udskejelser og Udbytning vilde have været sikker ogsaa i Grønland. Der

vilde nu, efter 180 Aars Forløb, ikke have været meget tilbage af det gamle, frie Jægerfolk.

Man gjorde ikke dette Skridt, og det tjener til Ære for dem, der styrede Landet, enten de saa har haft ædle eller mindre ædle Maal for Øje. Og hver Gang Spørgsmaalet paany har foreligget, har Regering og Rigsdag fortsat Lini-
nen fra 1774. — Ingen har haft Mod til at afbryde den Udvikling, som har fundet Sted, og hvorunder den grønlandske Befolkning formerer sig, i Modsætning til hvad der foregaar i andre Naturfolk, som tvinges ind i Civilisationen.

Hvis man nu skred til Ophævelse af Monopolet og gav uhindret Adgang til Handel, vilde det sikkert være en økonomisk Lettelse for Staten. Man kunde endog opkræve Skat hos de Købmænd og andre, der vilde tage Handels- og Produktionsopgaverne op, men den lille grønlandske Befolkning vilde faa alle Byrderne læsset paa Skuldrene, uden at være sikret nogen Art af Forsorg, naar Vanskelighederne meldte sig. En haardhændet Udbytning vilde blive iværksat til Fordel for enkelte kapitalstærke Personer eller Firmaer, og den kulturelle Udvikling, som nu foregaar ved Siden af den erhvervsmæssige Udvikling, vilde blive standset, fordi Grønlanderne ikke vilde være i Stand til at løse andre Opgaver end den at skaffe sig Udkommet i det barske Land.

Jeg har i min første Ordførertale i Rigsdagen for 22—23 Aar siden fremhævet, at det var vor Pligt som Formyndere for det grønlandske Folk at indrette Forholdene, saaledes at dette Folk skaanes for de Lidelser, der

vilde følge af en System-Ændring i Grønland. Hvad jeg den Gang og senere har sagt i den Henseende, staar jeg ved, og min Overbevisning om, at dette Standpunkt er det rette, er blot blevet bestyrket derved, at jeg personlig har lært Befolkning og Forhold at kende.

Der er stadig Fantaster, der tror, at den privatkapitalistiske Statshusholdning er Idealet for Folkene. Disse Fantaster er ogsaa nu og da fremme i Forholdet til Grønland, men de leverer aldrig Skygge af Bevis for Rigtigheden af deres Paastande.

Den nuværende Tilstand maa absolut bevares og Udviklingen føres videre, stadig med den Hjælp, som baade fra Handelsvirksomhed og fra kulturel Side kan ydes. I Løbet af den sidste Menneskealder er Udviklingen skredet stærkt frem. Der er mange Tegn, der tyder paa, at Udviklingen vil fortsættes med stor Fart i den kommende Tid. Hertil bidrager den Omlægning af Erhverv, der har ført Grønlænderne ind i moderne Produktionsforhold og har medført forøget Liv i Kolonierne og forstærket Tempo i Arbejdet, i Sejladsen og i Omsætningen. Alt dette i For-
 ening udvikler Grønlænderne, de drages op til større Selvstændighed, der kaldes paa deres Samfundsfølelse og Solidaritet og ganske særlig bidrager Kommuneraad, Landsraad og andre offentlige Forhandlinger til at vække Interessen for Fælles-Anliggender, der tidligere syntes at være uden Interesse for den indfødte Befolkning.

HJEMREJSE OG INSPEKTION MED »HVIDBJØRNEN«.

»Disko« havde tilendebragt Turen op til den nordligste Koloni paa syvogtyve Dage, med Ophold og Landgang femten Steder. Det var en Rekord-Præstation til Ære for Skibet, dets djærve Fører og dets fortræffelige Besætning. Nu havde »Disko« sin Hjemtur for sig, og paa den skulde Last indtages i en Række Kolonier, og da Hjemkomsten derfor først vilde finde Sted ind i Oktober Maaned, var der truffet Aftale om, at jeg skulde gaa ombord i Fiskeriinspektionsskibet »Hvidbjørnen« for at blive sejlet til Færøerne, hvorfra anden Skibslejlighed kunde faas, saaledes at jeg kunde komme hjem inden 26. September og faa forberedt Rigsdagens Aabning.

Paa Grund af Oliemangel og Nødvendigheden af at faa en Reparation udført var det i Mellemtiden bestemt, at »Hvidbjørnen« skulde til København, og jeg kunde da gøre hele Turen med dette Skib, hvilket gav mig et særdeles godt Supplement af Oplysninger, thi jeg fik nu ogsaa Lejlighed til at lære Livet og Gerningen i et Inspektionsskib at kende.

Det var Lørdag den 6. September, at jeg gik ombord i »Hvidbjørnen«. Efter en Afskedsfrokost, hvori Kolonibestyrer, Landsfoged og Direktør deltog, styrede vi ud paa den lange Rejse.

Afskedssaluten lød fra Uperniviks Batteri, og Prins Knud ledede, som Søløjtnant, Affyringen af »Hvidbjør-

nen« Svarsalut, de ni Skud. Og dermed havde jeg officielt taget Afsked med det vidunderlige Land. Der var beregnet sytten-atten Døgn til Hjemturen, under hvilken vi skulde indtage Vand og Olie i Ivigtut og anløbe Færøerne. Det var et rigeligt Spand af Tid, men som bekendt maa man altid regne med Forsinkelser — Storm, langsom Fart og Standsning i Taage — naar man befinder sig i grønlandske Farvande.

Fra »Godhavn« havde »Disko« haft Landsfoged Rosendahl med nordpaa, men da han fik Melding om alvorlig Sygdom i Hjemmet, fik han Skibslejlighed med »Hvidbjørnen«, og paa vor anden Rejsedag satte vi Landsfogden af i »Godhavn«, med gode Ønsker for hans syge Søn.

Og saa var vi igen ude paa Havet med fuld Kraft paa Maskinen.

Det var smukt Vejr her nordpaa, men allerede paa den anden Dags Aften fik vi Melding om voldsom Storm og mange Isfælde fra den engelske Dampers »Arctic Queen«, der laa to Hundrede Sømil Syd for os. Og da Morgenen brød frem, var vi inde i Stormen, saa alt fritstaaende maatte surres.

FISKERI-INSPEKTIONEN MAA OMLÆGGES.

Jeg studerede nu Chefens Indberetninger om Fiskeri-Inspektionen, samt Forhørene over de Skippere, der var blevet anholdt for Fiskeri paa forbudt Omraade. Jeg fik heraf og af Samtalerne med Orlogskaptajnen og andre af

Skibets Besætning et godt Indtryk af den vigtige Virksomhed, som maa udøves i nogle Maaneder — særlig af Hensyn til Grønlænderne. Resultatet af mit Studium paa dette Omraade blev en Overbevisning om, at Ændringer sikkert er formaalstjenlige. Inspektionsskibet bør være Stations-skib, og en Del af Inspektionen bør foregaa ved Hjælp af hurtigsejlende Motorbaade, der uden Besvær kan følge givne Anmeldelser og Anvisninger.

Fra Skibet kan i mange Tilfælde ydes Bistand med Lægetjeneste og Redningstjeneste, ligesom man ogsaa i Stationsskibet og dets Besætning kan have en udøvende Myndighed ved Haanden.

Disse Slutninger er naturligvis kun Resultat af en temmelig hastigt gennemført Orientering i disse Forhold, de fremdragne Spørgsmaal maa tages op til omhyggelig Prøvelse, men hvis vi kan finde det rigtige Spor for saadant Arbejde, vil det være af stor Betydning for Grønland. Ogsaa for saadanne Skibes Besætning vil det være en stor Fordel at have en saadan Virksomhed at udøve, og jeg glædede mig meget over den klare Forstaaelse af disse Opgavers nationale Betydning, som blev lagt for Dagen af »Hvidbjørnen«s daværende Fører, Orlogskaptajn Achermann, som ogsaa af den nuværende Fører, Orlogskaptajn Bildsøe, der var med ombord for at forberede sig til Overtagelse af Chefstillingen.

Jeg haaber, at disse Planer vil blive mødt med Forstaaelse, og at det maa være muligt at finde en god Anvendelse for en Del af Statens Skibe, særlig under den Nyordning af Marinen, som maa komme. Baade ved Grøn-

land, ved Færøerne og ved Island er en Modernisering paa dette Omraade sikkert ønskelig.

HVAD JEG MØDTE I DAVIS-STRÆDET.

Hjemrejsens Begyndelse formede sig, bortset fra nogen Storm, nogen Sø og en Mængde Isbjerge, forholdsvis stiltfærdigt.

Vi var ude i Havet, hvor Fiskebankerne findes, og vi vidste, at forskellige Fiskeri-Ekspeditioner maatte ligge paa vor Rute. Allerede den tredje Dags Aften passerede vi, i smukt Maaneskin, det norske Hvalfangerskib »Norskehavet« af Haugesund. Den havde en vældig Hval fortøjet paa Siden. Aftenstilhed herskede ombord.

Næste Morgen Kl. fire-fem purrede Chefen ud efter Aftale, thi nu var vi naaet frem til »Fiskenæs-Banken«, hvor den store engelske »Northland«-Ekspedition i Øjeblikket udøvede sin Virksomhed. Vi satte Projektøren i Virksomhed og kunde da overskue de to store Dampere, maaske paa seks til otte Tusind Tons Størrelse, der er Moderskibe for Fiskeriet. Den ene er lastet med Kul og forsyner dermed de mindre Fartøjer, den anden indeholder Kogeriet og tager altsaa Fisken ombord til Behandling. Ude omkring paa Banken øjnede vi fem-seks Trawlere, der var paa Fiskeri, og desuden opdagede vi, at der til Ekspeditionen hørte et Antal hurtigtsejlende Motor-Dorrier med ganske faa Mands Besætning, hvorfra der ligeledes dreves Fiskeri.

Dette natlige Møde var særdeles interessant, og navnlig kastede Projektør-Belysningen ejendommelig Glans og Farve over det Liv, der udfoldedes herude paa det store Hav, langt fra Alfarvej og i lang Afstand fra den rigtige civiliserede Verden. Jeg fik et levende Indtryk af den Foretagsomhed, som udfoldedes, og jeg haaber en Gang at se mit eget Lands unge Fiskerbefolkning ivrigt optaget af en lignende Gerning og dygtige Handelsmænd optagne af at afsætte gode Fiskeprodukter paa det store, internationale Marked.

VI INDTAGER OLIE OG VAND I IVIGTUT.

Paa den fjerde Dags Aften var vi ud for Ivigtut-Fjorden. Vi kom for sent til at kunne gaa ind, det var nær Midnat, og saa ankrede vi derude for at tage rigtigt Bestik næste Morgen.

Morgenen oprandt med en god Storm, under hvilken vi styrede igennem den smukke Fjord, og Kl. otte var vi inde i Skibshavnen, ud for de store Kraner og Pakhuse. Der laa Skib inde og lastede Kryolit, og vi skulde da hen paa Siden af dette for at faa Olie- og Vandslanger i Forbindelse med Anlæggene i Land. Paa Grund af den stærke Storm og de vældige Vanddybder havde vi noget Besvær med Ankringen, men sluttelig laa vi da fast, og Forbindelsen med Olietank og Vandforsyning etableredes.

Under dette havde jeg paany Lejlighed til at drøfte

Kryolit-Problemerne med Stedets Ledere, og da Fyldningen tog næsten et Døgn, fik vi ogsaa Lejlighed til at tilbringe en hyggelig Aften i Land, hos den svenskfødte Direktør ved Kryolitbrudet.

Kl. fire næste Morgen var vore Tanke fyldte, og Kl. seks stod vi ud af Havnen, — endelig Afsked med Grønlands bebyggede Pladser.

Og saa gik da »Hvidbjørnen« med god Fart i høj Sø, i Storm som i Stille og i silende Regn. Paa den syvende Dags Morgen passerede vi Kap Farvel uden de Viderværdigheder, som befrygtes paa dette Sted, og nu gik vi ud i det store Atlanterhav for at tage Turen fra Vest til Øst, dèr, hvor intet Land øjnes. Vi oplevede skønne Aftener med Maaneskin og Stjerner, og i disse Aftener er det herligt at leve her i den store Stilhed, hvor Afbrydelserne leveres af den hastigt arbejdende Maskine og af Raabene, naar Vagten skal skiftes.

FILM PAA BANJERNE.

Søndagene paa »Hvidbjørnen« var Festdage ogsaa for Mandskabet. Der holdes ingen Øvelser, og der er ekstra Forplejning. Og saa en Gang midt paa Eftermiddagen møder 1. Maskinmester med Filmsapparatet nede paa Banjerne, hvor de Værnepligtige har deres Kistebænke og Plads til de forordnede Hængekøjer.

Alle møder vi saa, undtagen det fornødne Vagtmandskab paa Broen og i Maskinen. Og saa ruller Filmen, med

Førstemester som Operatør. Et Par Timer forløber paa den Maade, i Spænding og Glæde over Filmens vekslende Optrin.

»Hvidbjørnen«, som tidligere paa Aaret har foretaget en Rejse, hvori Embedsmænd og nogle Rigsdagsmænd deltog, har ogsaa faaet optaget nogle Billeder fra denne Rejse, ligesom nogle Situationer, hvor anholdte Fiskeres Fangst besigtiges, samt endelig min Landgang i Godhavn. Da disse Billeder en Dag rullede paa Lærredet, var de Kilde til megen Fornøjelse for os.

Paa den tiende Dag har vi pejlet Island og Portland. Sø og Vind volder noget Besvær, og Natten mellem 15. og 16. September blev ualmindelig ondartet. Mine fritstaaende Stole rullede rundt paa Gulvet, og med et Haandklæde maatte jeg i Løbet af Natten fastgøre Stolene til Varmeledningen for at undgaa Larmen og hindre Ødelæggelser. Søvnens blev urolig paa Grund af de voldsomme Bevægelser, og Farten blev nedsat, saa vi begyndte at frygte alvorlige Forsinkelser.

Vi kom dog igennem disse smaa Besværligheder, og om Morgenen paa den tolvte Dag, Onsdag den 17. September, ser vi Færøernes smukke Basaltklipper, og Kl. elleve en halv laa vi fortøjede ved Havnen i Trangisvaag.

VORE ATLANTERHAVS-ØER.

NOGLE HISTORISKE TRÆK.

DA mit Besøg paa de smaa, danske Atlanterhavs-Øer var et Led i denne Rejse til de nordlige Dele af Riget, hører en Omtale deraf, som nævnt i Forordet, ogsaa med i Beskrivelsen af »Min Grønlandsfærd«. Og dette er i Særdeleshed rimeligt, da en større politisk Debat netop har fulgt efter dette Besøg, uden at dette dog har været Foranledningen dertil.

Færøerne er en Øgruppe i det nordlige Atlanterhav paa 62° nordl. Bredde. Øernes Areal er ca. 1400 km², og Befolkningstallet er ca. 25,000.

Disse Øer har deres Historie fælles med Island. Det ældste Kendskab til Øerne faas i et Skrift, skrevet af en irsk Munk, Aar 825. Det fortælles deri, at nogle Irer, med Eneboer-Tilbøjeligheder, i længere Tid har haft Ophold paa disse Øer.

Iøvrigt findes Øernes ældste Historie i de islandske Sagaer omend yderst sparsomt. De spredte Beretninger af historisk Art er samlede og udgivne af *C. Rafn*, under Navnet: *Færeyingasaga*.

Her fortælles det, at den første Mand, som bosatte sig paa Færøerne, var Grimr Kamban. Denne Bosættelse skal have fundet Sted før den store Udvandring fra Norge paa Harald Haarfagers Tid, men ved denne Udvandring var der en Del Stormænd og Odelsbønder, der opslog deres Boplads paa Færøerne, af Misfornøjelse med den norske Konges Tyranni.

Det fortælles, at Kristendommen indførtes paa Færøerne ved Hjælp af Sværdet, omkring Aar 1000, altsaa samtidig med at Erik den Rødes Søn indførte katolsk Kristendom til Grønland.

I Aar 1035 regnes Øerne at være henlagt under Norge og blev af Kong Magnus givet som Len til Leif Øssursøn, der en Tid raadede enevældigt deroppe. Iøvrigt hørte Færøerne derefter, ligesom Island, til de norske Skatlande, og ved Kiel-Freden 1814, ved hvilken Danmark maatte afstaa Norge til Sverige, blev Færøerne ligesom Grønland knyttet til Danmark, og ved det norske Stortings Beslutning i 1821 er denne Afgørelse godkendt.

Færøerne udgør et Amt i det danske Rige, med en Amtmand som øverste Embedsmand. Siden 1854 bestaar Færøernes Lagting, der svarer til et dansk Amtsraad. Det har dog noget videregaaende Beføjelser, idet Lagtinget kan fremsætte Forslag til Love for Færøerne, og saadanne Beslutninger fra Lagtinget oversendes gennem Amtmanden til Regeringen.

Færøerne udgør en Folketingskreds, for hvilken der ved almindeligt Valg vælges et Medlem af Folketinget. Øerne

har ligeledes en Repræsentant i Landstinget, valgt ved Fler-talsvalg af Lagtinget.

De vigtigste Næringsveje paa Øerne er nu Fiskeri og Faareavl, men ogsaa Fuglefangst spiller en Rolle.

Denne Næringsvirksomhed er dog forholdsvis ny. I ældre Tider var Agerbruget af ganske anderledes Betydning end Tilfældet nu er, medens Fiskeriet var ganske underordnet. Efter foreliggende Oplysninger avledes der saaledes i Aaret 1813 over 1700 Tdr. Byg paa Øerne, medens Værdien af Fiskeriet var meget minimal. I Aarene 1792—1801 udgjorde Værdien af den fra Færøerne udførte Fisk kun 5,8 pCt. af Totalværdien af de i samme Tid udførte Varer. Omkring 1840 begynder den store Forandring i disse Forhold, og i de senere Aar udgør Udførselen fra Fiskeriet mellem 80 og 90 Procent af Værdien af den samlede Udførsel.

Det er værd at nævne, at der i svundne Tider har været en Hjemmeindustri, som en Tid slog alle andre Erhverv, nemlig Strømpe- og Trøjetilvirkning. Fra 1790 og igennem det følgende Aarhundrede arbejdede alle med i denne Hjemmeindustri. Baade Kvinder og Mænd strikkede Strømper og Trøjer, og naar Uldprisen gik ned, steg Fortjenesten paa Strikningen. Medens den almindelige Dagløn i det attende og i Begyndelsen af det nittende Aarhundrede var seksten Sk., var Fortjenesten paa samme Tid ved Strømpestriking sytten en halv Sk. pr. Dag.

Historien viser, at den lille Befolkning har haft ublide Kaar i Fortiden, og det er maaske Forklaringen paa de Stemninger, som nu og da kommer til Udbrud.

Anton Degn fortæller saaledes i det med Carlsbergfondets Støtte udgivne Skrift om Færøerne, at det ved Forordning af 21. Maj 1777 blev forbudt Almuesfolk at indlade sig i Ægteskab, medmindre de godtgjorde, at de enten af egen Ejendoms- eller Fæstejord besad en halv eller en hel Mark eller at de havde anden lovlig Næringsvej, samt at de i mindst fire Aar havde tjent paa Landet.

Aarsagen til denne Forordning var, at Agerbruget blev forsømt under Strømpestrikningen, og Følgen var, at der maatte indføres store Mængder af Korn, og da dette afregnedes efter Monopolhandelens gamle Takst, gav det Monopolhandelen meget store Tab.

Bestemmelsen mod Indgaaelse af Ægteskab, hvis Formaal var at sikre Jordbesidderne Arbejdskraft, blev opretholdt langt frem i Tiden, og først i 1844 gjorde Gejstligheden Skridt til at faa den nævnte Lovparagraf ophævet.

Foruden Forbudet mod Ægteskabs-Indgaaelse, der var et Privilegium for Jordbesidderne, havde disse ogsaa Retten til at udskrive Mandskab til deres Baade i den bedste Fisketid, og Almuen blev saaledes hindret i at arbejde for sig selv.

Dette »Baadsbaand« eller Tvangsarbejde bestod helt frem til 1865, da det ophævedes ved en af Rigsdagen vedtaget Lov.

Under denne Tvangstilstand kunde Fattigfolk ikke drive Fiskeri fra egne smaa Baade, thi de blev tvangskrevne til at gaa paa Fiskeri med Jordbesiddernes store Baade. De havde selvfølgelig heller ikke Indflydelse paa Lønnen, de fik nemlig ikke Løn, men Part i Fisken. Ud-

KORT OVER FÆRØERNE.

byttet deltes i ni Parter, hvoraf Baadejeren tog den ene, og de andre otte Dele gik til de otte Mand, der var Baa-dens Mandskab.

Den nævnte Lovs Ophævelse blev stadfæstet 17. Marts 1865, men Aanden fra den gamle Tid er næppe forsvundet endnu.

Handelen paa Færøerne har oprindelig været i bergensiske Købmænds Hænder. Da Øerne af Frederik den III blev givet i Forlening til Chr. Gabel, lod denne Handelen drive af et Handelshus, men da Frederik den IV fik Øerne tilbage, lod han indføre Monopolhandel direkte under Finansministeriet eller Rentekammeret.

Oplysningen paa Færøerne har ikke været Genstand for megen Opmærksomhed. Almuebørn fik ikke anden Undervisning end den, de kunde faa hos Forældrene, og da disse heller intet havde lært, blev Undervisningen ikke betydelig. I 1845 blev der udstedt et provisorisk Reglement for Almueskolevæsenet paa Færøerne, men som det plejede at være paa disse Omraader, var Befolkningen imod »Tvangsskolen«, og saa stærk var Modstanden, at man ved en Lov af 1854 igen overlod Forældrene selv at sørge for Børnenes Undervisning — dog under et vist Tilsyn.

En Forstaaelse af de daarlige Tilstande voksede heldigvis frem, og der oprettedes efterhaanden frivillige Skoler, og en vis Ordning af Skolevæsenet har nu fundet Sted. — Ogsaa en Folkehøjskole har i den nyere Tid fundet Vej til Færøerne.

BESØGET PAA FÆRØERNE.

FESTLIG MODTAGELSE. — SMAATSKAAREN POLITIK.

Ved de foranstaaende historiske Træk har jeg søgt at give nogle Oplysninger til Forstaaelse af den færøske Befolknings Karakter og Tænkemaade, som ogsaa af dens kulturelle Standpunkt. Man forstaaer, at den lille Befolkning ikke kan være oplyst og moden, naar man tager i Betragtning, hvordan dens Liv har formet sig helt frem til vor Tid. Trældommen i Fortiden er i den moderne Tid blevet til Afhængighed af den lille Kapitalmagt. Følelsen af den Uret, som er forøvet i Fortiden imod store Dele af Befolkningen, er omsat til uvenlige Følelser overfor det Land, som nu har Suveræniteten, endskønt dette Lands ansvarlige Myndigheder netop har fjernet adskilligt af det fra Fortiden nedarvede.

De to politiske Partier paa Færøerne er direkte Udløbere fra den gamle Tid og den gamle Strid. Delingen efter moderne politiske og sociale Linier er kun i sin Begyndelse. Man har delt sig i *Selvstyrefolk* og *Sambandsfolk*. Det førstnævnte af disse Partier vil, som Navnet antyder, Selvstyre for Færøerne, og Agitationen for denne, i sig selv rigtige Teori, har skabt et Vrængbillede af Selvstyre som Maal. En Fløj taler aabenlyst om Tilslutning til et andet nordisk Land, en anden taler om fuldt økonomisk og politisk Selvstyre, og en tredje taler om at bevare Forbindelsen med Danmark, med lovgivende Myndighed hos Lagtinget — og i hvert Fald delvis Betalingspligt hos den danske Rigsdag og det danske Folk.

Det andet Parti, Sambandspartiet, vedkender sig at ville bevare Forbindelsen med Danmark, men bestaar iøvrigt af højst uensartede Elementer, med meget forskellige sociale og politiske Interesser og er derfor ude af Stand til positivt Arbejde udenfor den ene Opgave, Samband med Danmark, som er saa selvfølgelig, at en Partidannelse om den Opgave er ufornöden.

Det tredje Parti, Socialdemokratiet, har først fornylig begyndt sin Virksomhed. Dette Parti betragter Samhörigheden med Danmark som en selvfølgelig Forudsætning for lovlig og ansvarsbevidst politisk Gerning. Dette Parti fremdrager de politiske og sociale Opgaver som dem, der bør dele og samle de forskellige Befolkningslag, og naar Folket har faaet fornöden Oplysning og deraf følgende Modenhed, vil Delingen gaa efter disse Linier paa Færøerne som andre Steder. Socialdemokratiet vil selvfølgelig søge at opnaa den politiske og aandelige Frihed, som et selvstændigt Befolkningselement i Riget har Krav paa, men Partiet indordner sig naturligvis under Landets Grundlov og arbejder for Valg af saadanne Repræsentanter af Rigsdagen, som vil virke for de Opgaver, der foreligger til Løsning, i hele Folkets Interesse.

Ogsaa denne førstnævnte fra Fortiden arvede unaturlige Partideling maa man kende for at kunne forstaa de besynderlige Udslag, som de politiske Bevægelser giver i denne Del af Landet.

BESØG I LAND.

Vi anløb som nævnt Trangisvaag, der er beliggende paa Suderø. Det er en By, som har været i vældig Vækst i den nyere Tid, og den tager sig prægtig ud set ude fra Indsejlingen. Her er Fiskernes første store Andelsforetagende etableret, et første større Forsøg paa at hidføre den Uafhængighed, som ingenlunde var sikret med Monopolets Ophævelse, eller ved Friheden til Ægteskab, eller ved Ophævelse af Forordningen om Tvangsudskrivning af Mandskab til Jordejernes Fiskerbaade. Med Statens Støtte er her anlagt et Isværk, der kan levere Fiskerne fornøden Is — uden ublu Prisforhøjelse, samt et Fryseri, der modtager Fisken fra Andelsselskabets Fiskere for at afsætte den som fersk, frossen Fisk paa de store Markeder. Fiskerne har med Statens Støtte faaet nyt og godt Baadmateriel og har haft godt Udbytte af Fiskeriet i den korte Tid, der er gaaet for Andelsselskabet.

Jeg besøgte dette Anlæg under Bestyrelsens Ledelse, og blev baade her og andet Sted særdeles godt modtaget.

I Trangisvaag er der ikke nogen Uvenlighed overfor Danmark, derimod er der en stærkt voksende socialdemokratisk Bevægelse, hvilket dog ikke hindrede, at de fleste Flagstænger havde det danske Flag i Toppen.

Jeg havde den Glæde at kunne samle en Kreds af færøske Borgere fra Trangisvaag til nogle Timers festligt Samvær i »Hvidbjørnen«.

Der var ikke en Mislyd, skønt her var samlet baade Købmænd, Fiskere og Arbejdere med forskellige politiske

Opfattelser. Sysselmand Djurhus talte smukt for Danmark og den danske Statsminister, og Skibstømrer Strøm sluttede sig til ham med Udtalelser paa Arbejdernes Vegne.

Næste Morgen Klokken otte var vi klar til at styre ud fra Trangisvaag. Mange var samlet til Afsked paa Kajen, særlig Arbejdere og Fiskere, og jeg fik et godt, ærligt Leveraab, da »Hvidbjørnen« forlod Bolværket.

Vi laa paa Thorshavns Rhed Klokken tolv en halv, og lidt efter gik jeg med Baaden ind i Havnen, hvor danske Flag vajede. En paatænkt, ungdommelig Demonstration med Færøflag var opgivet, saaledes at al Demonstration var overladt til Selvstyrepartiets Formand, Kongsbonde (altsaa Lensbesidder) og Landstingsmand Johs. Patursson.

Jeg blev smukt modtaget med Taler af Byraadsformand Joensen og af Redaktør Niclasen, og med Leveraab fra den forsamlede Folkemængde.

Men derefter skete saa det opsigtvækkende.

SELVSTYREPARTIETS FORMAND VIL IKKE FORHANDLE OM FÆRINGERNES LIVSINTERESSER.

Jeg havde forespurgt forud, om Lagtingets Medlemmer vilde mødes med mig, for at vi kunde drøfte forskellige vigtige Anliggender. Og jeg havde faaet imødekommende Svar fra Lagtingets Formand.

Jeg mødte i Lagtingshuset, hvor det danske Flag vajede. Her mødte Sambandspartiets Medlemmer og Socialdemo-

kratiets Medlemmer, den ene var dog syg, ligesom Lagtingets Formand Hr. Effersøe. Men vi ventede forgæves paa Selvstyrepartiets Formand og paa dettes Medlemmer. Næstformanden, Sagfører Mitens, der ogsaa er Lagtingets Næstformand, mødte, og et Medlem til af Partiet var ligeledes mødt, men Formanden og de syv andre Medlemmer demonstrerede. De viste derved, at deres Politik er negativ, de udeblev, da en Drøftelse kunde finde Sted med den danske Stats Repræsentant om alle Forhold, som maatte have Interesse. De vidste, at først og fremmest skulde man drøfte de vigtige Fiskerispørgsmaal. Fiskernes Adgang til Grønlandernes Havne og Territorium, Anlæg af Værksted m. v. i Havnen ved Grønland, forøgede Stats-tilskud til Fiskeriets Ophjælpning. Og de vidste, at de kunde faa Lejlighed til at fremføre deres Synspunkter om Sprog, Flag, Selvstyre og alt, hvad de ellers kalder: Færingernes Livsinteresser. De blev borte, og særlig vakte det Misstemning, at Formanden udeblev, da han ikke forsømmer nogen Lejlighed til at kundgøre sine Krav og sine Planer for den udenlandske Presse.

De planlagte Forhandlinger fandt naturligvis Sted, og var af stor Interesse baade for mig og for Lagtingets Medlemmer, og der vil blive arbejdet videre paa de Fremskridt, som er mulige, uanset om det interesserer Hr. Patursson.

Jeg indbød, som i Trangisvaag, Repræsentanter for Lagting, Byraad og Organisationer til en Sammenkomst ombord i »Hvidbjørnen«, men ogsaa ved den Lejlighed de-

monstrerede Hr. Patursson og nogle af hans Meningsfæller, medens Hr. Mitens gav Møde.

Det her omtalte Besøg paa Færøerne havde naturligvis, under de Forhold, som i Aar har udviklet sig deroppe, en udpræget politisk Karakter, og derfor udtalte jeg mig da ogsaa om de aktuelle Spørgsmaal, saaledes at Befolkningen fik Klarhed over den danske Regerings Holdning.

Ogsaa her vil jeg belyse de nationalpolitiske Spørgsmaal paa samme Maade, saaledes at denne Skildring giver det hele Billede af min Rejse.

HVAD JEG SAGDE, OG HVAD MAN MENER I DANMARK.

JEG udtrykte min Glæde over den Interesse, der er paa Færøerne for Udvikling af Fiskerierhvervet, og sagde dernæst:

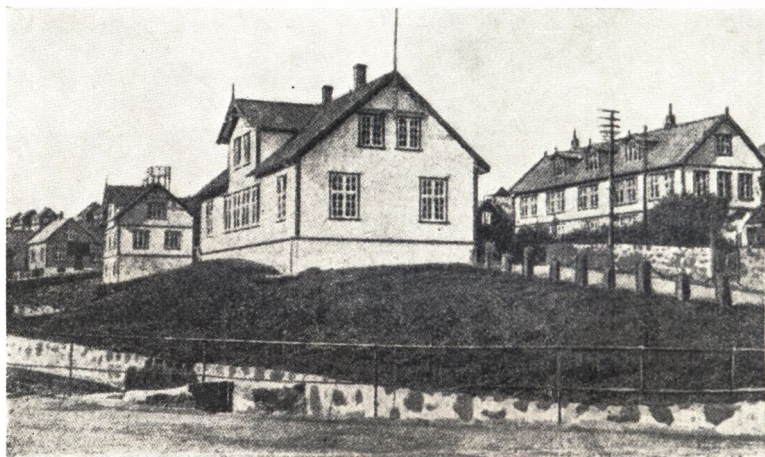
Jeg haaber, at den meget betydelige Støtte, som i de sidste Aar er ydet til nye Fartøjer og til Anlæg i Forbindelse med Fiskeriet ved Bevillinger af Rigsdagen fra den danske Statskasse, vil vise sig gavnlig og bidrage til Ophjælpning af Befolkningen her. Jeg har med Interesse beset det Anlæg, som nu findes i Tværaa, og fundet det særdeles interessant, ogsaa fordi det fører et nyt Princip ind i Erhvervsforholdene her. At faa de færøske Fiskere frigjort til mere selvstændige Deltagere i produktivt Arbejde, maa være Maalet, og naaes dette, vil de sikkert i stigende Grad optage den sunde Form for Fællesdrift, som vi har set udvikle sig iblandt danske Jordbrugere under Navn af Andelsvirksomhed. En friere og bedre økonomisk Stilling end hidtil, vil ogsaa føre til forøget aandelig Interesse, og denne er som Regel ensbetydende med højere Kultur.

GONGIN.
Gade i Thorshavn.

EN GADE I THORSHAVN.
Munkastova.

LAGTINGSHUSET I THORSHAVN.

»HVIDBJØRNEN«.

VED HJEMKOMSTEN.
Finansminister Bramsnæs afleverer Statsministeriet.

FLAG, SPROG OG STRID.

Det er med nogen Beklagelse, vi har set eller hørt Udtryk for Uvilje overfor vort fælles Land og dets lovlige Institutioner.

Jeg tror ikke, man gavner nogen, ved at tænde national Strid, og navnlig ved jeg, at den lille Befolkning paa Færøerne ikke kan faa nogen Glæde af nationale Eventyr. Befolkningen her skal selvfølgelig i vid Udstrækning have aandelig og politisk Frihed, og den maa derigennem ogsaa bidrage til en i Underklassen tiltrængt økonomisk Frigørelse; men Rigets Grundlov gælder ogsaa for Færøerne, og gældende Love maa holdes. Det danske Flag er det nationale Symbol ogsaa for Færøerne, og det maa respekteres, og det danske Sprog maa være det Bindeled, som ingen Dansk kan undvære. Dette udelukker ikke Retten for Befolkningen paa Færøerne til at bruge deres eget gamle Sprog. Der er Villighed til at søge en god og forsvarelig Ordning tilvejebragt; men denne Ordning kan ikke udelukke, at Dansk fremdeles læres i de færøske Skoler som det Sprog, der holder Befolkningen i Kontakt og Forbindelse med deres eget Land og derigennem ogsaa med den øvrige Verden.

I MAA SELV
AFGØRE DEN NATIONALE SKÆBNE.

Jeg har erfaret, at nogle heroppe har fremsat Tanken om fuld, ogsaa økonomisk Selvstændighed for Færøerne.

Jeg ved ikke, hvilken Tilslutning dette vidtgaende Krav har i Befolkningen her, og det har heller aldrig været drøftet i Danmark, som noget alvorligt Anliggende. Jeg ved derfor heller ikke, hvordan det danske Folk og dettes ansvarlige Rigsdag og Regering stiller sig dertil.

Mit umiddelbare Indtryk er, *at det vil være værdigst at overlade Befolkningen her selv at afgøre sin egen Skæbne.* Er det Befolkningens Vilje, at Færøerne skal blive et selvstændigt Samfund, og tilkendegives denne Vilje ikke blot af Enkeltmænd, men af Folket paa afgørende Maade, saa vil jeg personlig ikke sætte mig derimod. Jeg ved, at det vil blive en haard Skæbne for Befolkningen, naar man heroppe skal til at opkræve Skatter til alle nødvendige Formaal, til Forvaltning og Administration, til Retspleje, Skolevæsen, Kirke, social Forsorg, til Havne, Veje, Fyrvæsen, Fiskeriinspektion samt til Ophjælpning af Fiskeriet. Den lille Befolkning vil segne under Byrden, men er det Befolkningens Vilje, maa den tage denne Byrde paa sig. Det vil føles uretfærdigt, baade her og i den anden Del af Danmark, men det faar være, hvis det er Folkets Vilje. Hvis Selvstændighedskravet imidlertid blot betyder, at man vil søge ind under en anden Stats Beskyttelse, og yde sin Tribut til denne, saa stiller Sagen sig anderledes. Men jeg antager ikke, at nogen færøsk Borger nærer saadanne Planer, thi de vil fra et almindeligt Synspunkt blive bedømt *som en Art Forræderi.*

ET MINDRETAL KAN IKKE DIKTERE.

Jeg tror, at hele Folket i Danmark er med mig, naar jeg tilsiger Færøernes Befolkning loyal Behandling og rimelig Støtte til Fremme af dens berettigede Interesser, men Betingelsen for god Samvirken er altid Ærlighed og loyal Optræden fra begge Sider. Jeg ved, at det danske Folk ønsker det bedst mulige Samarbejde med Broderfolket her, og den nuværende Regering vil med Glæde medvirke til en Udvikling, der fremmer Befolkningens Indflydelse paa dens egne Anliggender. Men det danske Riges Enhed kan ikke svækkes, for at separatistiske Bevægelser kan udfolde sig. Vil man leve i Fællesskab med det øvrige danske Folk, maa man arbejde loyalt med under den til enhver Tid gældende Lovgivning og Retsordning. Enhver kan arbejde for en Ændring af Lovene, men Ændringer maa ogsaa besluttes paa lovlig Maade, og naar Beslutning er taget, maa man bøje sig derfor fra alle Sider.

Saaledes har mit Parti og andre Partier, der ønskede Ændringer i det gældende System, i den gældende Forfatning og i den specielle Lovgivning, maattet indrette sig, og saaledes maa Befolkningen paa Færøerne ogsaa indrette sig. Men vil man ikke leve i Fællesskab med os, saa maa Befolkningen her paa regelret Maade give Udtryk derfor, og saa maa den ogsaa tage *alle* Konsekvenser deraf. Man kan ikke nyde Fællesskabets Fordele og dog være fri og uafhængig af den anden Part i Fællesskabet. Selv om der som sagt, aldrig har været nogen Drøftelse, hvorunder det danske Folk eller dets Repræsentanter har udtalt sig om

dette pinlige Spørgsmaal, føler jeg mig overbevist om, at jeg med de her fremsatte Betragtninger har givet Udtryk for, hvad Folk i Danmark tænker og mener om denne Sag.

I SKAL HANDLE UNDER ANSVAR.

Jeg udtalte sluttelig Forventningen om, at alle betydningsfulde Anliggender, maa blive behandlet med Alvor af ansvarlige Repræsentanter for Folket. Tiden giver Folkene mange Opgaver at tumle med, og de økonomiske Forstyrrelser kaster stadig sine Skygger ind i Folkenes Liv. Der er særlig for de smaa Folk meget at overvinde, for at sikre Folket Adgang til et rimeligt Udkomme ved eget Arbejde. Men netop Tidens store Vanskeligheder maa forme os i de smaa Nationer til Samvirken og Sammenhold om de fælles Interesser.

ÆRLIG TALE FRA DET DANSKE FOLK.

Disse Udtalelser var ærlige og velmente. Det var intet valent Forsøg paa at holde sammen ved Hjælp af Uklarhed, der var intet afvisende overfor de rimelige Krav om Aandsfrihed, som Folk med et eget Sprog kan frembære, men der var i disse Udtalelser ogsaa en Appel til den færøske Befolkning, og først og fremmest til de politiske Partier om at vise Ærlighed og skaffe Klarhed.

Tiden har vist, at det Parti, som kræver Selvstændighed,

og som burde være forrest i Arbejdet for at vise, at den færøske Befolkning staar bag dette Krav, dette Parti løber fejgt fra Ansvaret, naar der tilbydes Folket Adgang til at afgøre sin nationale Skæbne.

Mine Udtalelser samlede paa én Gang alle Afskygninger af det danske Folk. Her var ingen Vaklen, her var, sagde man, talt saaledes, som alle mente det overfor Færøerne.

Og Pressens Tilslutning har faaet Bekræftelse af de politiske Partier paa Rigsdagen. Under Folketingets politiske Debat i Oktober Maaned, har Færøerne været under Drøftelse, men ingen tog Afstand fra det, jeg har sagt som Udtryk for et ærligt Folks Mening overfor Brødrene, der maa leve deres Liv fjernt fra Rigets øvrige Befolkning.

HVORLEDES BEHANDLES FÆRØERNE?

JEG har nylig læst i en norsk Avis, at jeg paa den danske Stats Vegne hævder Retten til at undertrykke en mindre Nation — Færøerne — nægte den Selvstyre, forbyde Gudstjeneste og Skolegang paa dens eget Sprog, hindre den i økonomiske Dispositioner o. s. v.

Denne ondsindede Usandhed er naturligvis ikke norsk Opfindelse, det er derimod Frugten af visse Kredses usandfærdige Agitation paa Færøerne. Naar en ansvarlig Selvstyremand, som Købmand Ziska, paa Færøerne offentlig fortæller, at Danmark har plyndret Færøernes Befolkning for niogfirs Milliarder i Løbet af tre Hundrede Aar, saa er der naturligvis naive Mennesker, der tror paa saadan Galskab. Og naar Formanden for Selvstyrepartiet Johs. Patursson telegraferer til Island, at Færøerne snart løsriver sig fra Danmark, saa er der selvfølgelig Folk, der tror, at Begivenheden virkelig er forestaaende. Og naar Selvstyrepartiets Næstformand i et Foredrag fortæller, at den danske Stats Udgift til Institutioner paa Færøerne er $\frac{3}{4}$ Million Kroner aarlig, er der ogsaa Folk, som maa tro, at dette er sandt.

Det er imidlertid ikke anderledes, end at Danmark nok kan være bekendt, hvad der foretages overfor Færøerne. Om Sprog, Flag, Skole, Kirke og Selvstyre har jeg foran givet klar Besked, og ingen behøver herefter at forveksle danske Standpunkter med Bismarckske Tilbøjeligheder i en svunden Tid.

Og om Udgifter til Færøerne foreligger netop nu Ud- drag af Statens Regnskaber for en Række Aar. Af disse Uddrag ses det, at der til Anlæg og Drift af Retsvæsen, Sociallovgivning, Veje og Havne, Skole og Kirke m. v. i Tiden fra April 1915 til April 1930, altsaa paa femten Aar, er anvendt omtrent $26\frac{3}{4}$ Millioner Kr. Det giver *ikke* $\frac{3}{4}$, *men* $1\frac{3}{4}$ Million Kr. pr. Aar i Gennemsnit. I samme Pe- riode er der desuden ydet Laan til Færøerne, særlig til For- nyelse af Fiskerflaaden, til et samlet Beløb af over 7 Mill. Kr., altsaa gennemsnitlig $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. aarlig.

Naar man hertil føjer, at der ikke betales Skat eller Told til Danmark fra Færøerne, og at Befolkningen er fritaget for Værnepligt, saa kan den lille Befolkning næppe klage over den Behandling, som det nuværende Danmark byder den.

DANMARKS GRUND TIL KLAGE.

I Danmark er der Grund til Klage, baade over den ansvarsløse Agitation og over den Fejghed, som udvises overfor Planerne om en Afstemning om *Selvstyre eller Forbindelse med Danmark.*

Et Flertal i Færøernes Lagting vedtog at opfordre Regeringen til at iværksætte en Folkeafstemning, for at faa Klarhed tilvejebragt om, hvorvidt et Flertal ønsker at frigøre sig fra Danmark, for at danne et selvstændigt Samfund.

Men saa snart Selvstyrepartiet og dets Formand fik Adgang til frit og uhindret, ved en hemmelig Afstemning, at mønstre Partiets Styrke, saa beder man sig fritaget for Mønstringen. Dette er Fejghed, som viser, at Styrken og de store, voldsomme Ord ikke svarer til hinanden.

Tiden vil vise, paa hvilken Maade Klarhed tilvejebringes, thi vedblivende kan den nuværende Tilstand ikke bestaa, men afgjort maa det vist være, at nu er der ikke mere Adgang til eller Mulighed for en Afstemning som den paatænkte.

Jeg fik ved mit Besøg paa Færøerne Lejlighed til at drage Selvstyrepartiets Forhold og Teorier frem i Lyset, og jeg fik ogsaa Lejlighed til at erfare, hvilken ringe Udbredelse de danskfjendtlige Stemninger har deroppe.

Dette Besøg var baade vigtigt og interessant, og det vil ogsaa faa Følger.

NU HJEM TIL KØBENHAVN.

DA vore officielle Pligter var opfyldte og vi for Alvor havde Hjemrejsen for os, mødtes vi alle paa »Hvidbjørnen« i en glad Stemning, skabt af Forventningen om snart at gense Danmarks Hovedstad, som nu blev nærmeste Maal.

Og i Aftenens Feststemning kom de frem, alle de glade Sange, der forkorter Tiden og giver Glæde i Sindet. Sangene om Sømandsbruden, der venter, om Sømandens farefulde Dont og om Livet ude paa det store Hav. Og iblandt disse Sange findes en, som er tilegnet »Hvidbjørnen«, det stolte Inspektionsskib, der opfattes som et Led i det grønlandske Samfunds Liv.

Denne Sang, *Hvidbjørnesangen*, der er skrevet af en dansk Politiker, gav Stemning og Liv da vi satte ind i Hjemrejsens sidste Del. Nogle Vers af denne Vise vil være paa sin Plads i denne Skildring, som er en broget Blanding af Rejsens Alvor og Glæde.

Vi sang altsaa deroppe i Atlanterhavet:

Vi letter vort Anker og skifter vort Flag,
 og stævner mod Nord paa den solvarme Dag,
     til Is og til Taage,
     til Islom og Maage,
 ud for at vaage
 og vise vort Flag.

Og somme Tider synes vi, at Verden er graa,
 og somme Tider stirrer vi med Undren derpaa,
     naar Isfjældet kælver
     mens Nordlyset skælver
 paa Himlen, som hvælver
 sit natdybe Blaa.

Inde paa Fjorden blev vi velkommen budt
 af vort hjemlige Flag, med en Dundersalut.
     Hurtigt vi kender,
     de er vore Frænder,
     de bli'er vore Venner
 før Togtet er slut.

Og endelig kommer den Dag, da vi kan,
 igen sætte Kursen til hjemlige Strand.
     Fra Brær og fra Tinder,
     fra brogede Minder,
 til Børn og til Kvinder,
 til vort Fædreland.

Om Eftermiddagen den 19. September forlod vi Thors-havn i en haard Syd—Øst, og nu gik Turen uden Afbry-delse frem til de hjemlige Farvande. Den næste Dag pas-serer vi Shetlandsøerne, og Dagen derpaa er vi ved Nor-ges Vestkyst for om Aftenen at passere Kap Lindesnæs. Og saa er vi da inde i danske Farvande. Hanstholm, Hirts-hals, Skagen. Vi har Formiddagssol, fint Vejr og Gensyns-glæde. Vi vinker til Klitgaarden, hvor den kongelige Fa-milie befinder sig ude paa Balkonen, og vi holder Hjem-komst-Frokost med Taler for Danmark og for vort Skib.

I Løbet af Natten kom vi ud for Helsingør, hvor vi ankrede, og om Morgenen den 23. September fik vi Mor-genbesøg af den fungerende Statsminister Bramsnæs, Fol-ketingsmand I. P. Larsen fra Helsingør o. fl. Og saa gik de sidste Timer ind igennem Øresund med Udsigt til de skønne, efteraarsfarvede Haver og Skove. Vi fortøjede ved Nordre Toldbod Tirsdag den 23. September Klokken el-leve, og min Grønlandsfærd var endt.